

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNE GÖRE OSMANLI'DA SUÇ VE
CEZA (1-100. SAYFALAR)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA FERHAN AYDIN

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. SELAHATTİN SATILMIŞ**

AKSARAY 2023

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNE GÖRE OSMANLI'DA SUÇ VE
CEZA (1-100. SAYFALAR)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA FERHAN AYDIN

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. SELAHATTİN SATILMIŞ**

AKSARAY 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 2 yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Beyza Ferhan

Soyadı : Aydın

Bölümü : Tarih

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNE GÖRE OSMANLI'DA SUÇ ve CEZA (1-100. Sayfalar)

İngilizce Adı: CRIME And PUNISHMENT IN THE OTTOMAN ACCORDING TO THE KALEBEND BOOK NO. 40 (Pages 1-100)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Beyza Ferhan Aydın

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Beyza Ferhan AYDIN tarafından hazırlanan “40 Numaralı Kalebend Defteri’ne Göre Osmanlı’da Suç ve Ceza (1-100. Sayfalar)” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: (Doç. Dr. Üyesi Selahattin SATILMIŞ)

(Tarih Anabilim Dalı,Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: (Doç. Dr.Naim ÜRKMEZ)

(Tarih Anabilim Dalı,Erzurum Teknik Üniversitesi)

.....

Üye: (Doç. Dr.Eyyub ŞİMŞEK)

(Tarih Anabilim Dalı,Aksaray Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 25/09/2023

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih

ve.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr.Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza:

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CRIME AND PUNISHMENT IN THE OTTOMAN ACCORDING TO
THE KALEBEND BOOK NO. 40 (PAGES 1-100)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Beyza Ferhan Aydın, Aksaray 2023

ÖZET

Şer'iyye sicilleri ve mühimme defterlerinin devamı niteliğini taşıyan kalebend defterleri, Osmanlı Devleti'nde suç ve cezalara dâir hükümlerin yer aldığı bir defterdir. XVIII. yüzyıldan itibaren tutulmaya başlanan bu defterler sayesinde suçlular, işlenen suç çeşitleri, suç ve ceza mahalleri, suçluların sosyal statüleri, meslekleri, cinsiyetleri, Müslüman olup olmadıkları hakkında detaylı bilgiler elde edilmektedir. Kalebend defteri olarak Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan 40 kalebend defteri içerisinde tez konusu olarak seçilen 40 Numaralı Kalebend Defteri, H. Evâhir 1249-1256/M. Ocak 1834/Şubat 1841 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bahsi geçen bu defterin ilk 100 sayfası incelemeye tabi tutulmuştur. Bu sayfalar içerisinde 497 hüküm ve 613 mahkûm yer almaktadır. 248 ceza hükmüyle 327 suçlu mahkûm olarak çeşitli şekillerde cezalandırılırken, 249 ıtlâk hükmü ile 286 mahkûm serbest bırakılmıştır. İncelenen kısımda kalebend, cezârebend, manastırbend, meks ü (zorunlu) ikâmet, nefy (sürgün) ve iskân olmak üzere 6 ceza türüyle karşılaşılmıştır. Suçlar, İstanbul başta olmak üzere Osmanlı coğrafyasının çok çeşitli yerlerinde işlenmiştir. Mahkûmların önemli bir kısmı Müslüman olmakla birlikte çok sayıda gayrimüslim de suç işleyerek ceza almıştır. Seyfiye, kalemiye, ilmiye, reaya gibi her sosyal statüden ve çok çeşitli mesleklerle uğraşan mahkûmlarla karşılaşılmıştır.

Bilim Kodu:116114

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Kalebend Defteri, Suç, Ceza, Af

Sayfa Adedi: 122

Danışman: Doç. Dr. Selahattin Satılmış

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
CRIME AND PUNISHMENT IN THE OTTOMAN ACCORDING TO THE
KALEBEND BOOK NO. 40 (PAGES 1-100)
(M.A.Thesis)

Beyza Ferhan Aydın, Aksaray 2023

ABSTRACT

Kalebend books, which are the sequences of the hr and the ammunition books, are a notebook with provisions for crimes and punishments in the Ottoman Empire. XVIII. Thanks to these books that started to be held from the century, detailed information is obtained about criminals, types of crime committed, crime and criminal places, social status of criminals, professions, gender, and whether they are Muslims. Kalebend Book No. 40, selected as the subject of the thesis from 40 kalebend books in the Presidential Ottoman Archive as Kalebend book, H. Evâhir 1249-1256/M. It covers the dates of January 1834/February 1841. The first 100 pages of this book mentioned were subject to review. These pages include 497 provisions and 613 prisoners. While 327 criminals were punished in various ways as prisoners with 248 criminal provisions, 286 prisoners were released with 249 provisions. In the examined section, 6 criminal types were encountered, including kalebend, kazîrebend, monasticbend, meks (mandatory) ikâmet, nefy (exile) and diarrhea. Crimes have been committed in a wide variety of Ottoman geography, especially in Istanbul. Although a significant number of prisoners are Muslims, many non-Muslims have also been punished by committing crimes. Inmates engaged in all social status and a wide range of professions such as promotion, pen, noose, reaya were encountered.

Science Code: 116114

Key Words: Ottoman Empire, Kalebend Notebook, Crime, Punishment, Amnesity

Page Number: 122

Supervisor: Doç. Dr. Selahattin Satılmış

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
EKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
ÖNSÖZ	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. KALEBEND DEFTERLERİ VE 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ	5
1.1. Kalebend Defterlerinde Yer Alan Suçluların Hüküm Süreci	9
1.2. 40 Numaralı Kalebend Defteri ve İçeriği.....	11
İKİNCİ BÖLÜM.....	31
2. 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNDEKİ CEZA HÜKÜMLERİ.....	31
2.1. Tenbih Hükümleri	33
2.2. Ceza Hükümleri.....	38

2.2.1.	Kalebend Mahkûmları	39
2.2.2.	Cezîrebend Mahkûmları	43
2.2.3.	Manastırbend Mahkûmları	49
2.2.4.	Meks ü İkamet(Zorunlu İkamet) Mahkûmları	51
2.2.5.	Nefy (Sürgün) Mahkûmları	58
2.2.6.	İskân.....	63
2.3.	Tebdîl/Tahvil Hükümleri.....	68
2.4.	Firarî Mahkûmlar	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		75
3.	40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNDEKİ ITLÂK HÜKÜMLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	75
3.1.	Kalebend Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	79
3.2.	Cezîrebend Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	82
3.3.	Manastırbend Cezasındanİtlâk Olan Mahkûmlar.....	86
3.4.	Meks ü (Zorunlu) İkamet Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	89
3.5.	Nefy Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	92
3.6.	İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	98
SONUÇ.....		103
KAYNAKÇA.....		106
EKLER.....		112
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU.....		122

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	18
Tablo 2. Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı	20
Tablo 3. İşlenen Suçlar ve Tasnifi.....	22
Tablo 4. Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	26
Tablo 5. Mahkûmların Meslek ve Statülerine Göre Dağılımı.....	30
Tablo 6. Ceza Hükmi Öncesinde Suçlulara Verilen Tenbih Hükümleri	34
Tablo 7. Kalebend Mahkûmları	40
Tablo 8. Cezîrebend Mahkûmları.....	44
Tablo 9. Manastırbend Mahkûmları.....	49
Tablo 10. Zorunlu İkâmet Mahkûmları.....	52
Tablo 11. Nefy Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	59
Tablo 12. Nefy Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı	60
Tablo 13. İskân Cezasına Tabî Olan Mahkûmlar	64
Tablo 14. Tebdîl Hükümleriyle Ceza Mahali Değiştirilen Mahkûmlar	69
Tablo 15. Firara Kalkışan Mahkûmlar	71
Tablo 16. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar	79
Tablo 17. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar	83
Tablo 18. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar.....	87
Tablo 19. Zorunlu İkâmet Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	89
Tablo 20. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	94
Tablo 21. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı	95
Tablo 22. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	96
Tablo 23. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	98
Tablo 24. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin İlk 100 Sayfasındaki Hükümlerin Dağılımı ...	12
Şekil 2. Hükümlerin ve Mahkûmların Ceza Türlerine Göre Dağılımı	13
Şekil 3. Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımları	27
Şekil 4. Mahkûmların M/GM Dağılımı	27
Şekil 5. Mahkûmların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	28
Şekil 6. Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	28
Şekil 7. 40 Numaralı Kalebend Defteri'ndeki (İlk 100 Sayfa) Ceza Hükümlerinin Dağılımı	32
Şekil 8. Tenbih Hükümlerinde Yer Alan Mahkûmların Dağılımı	35
Şekil 9. Tenbih Olunan Mahkûmların Ceza Mahallere Göre Dağılımı.....	36
Şekil 10. Tenbih Olunan Mahkûmların Suçların İşlendiği Mahallere Göre Dağılımı	36
Şekil 11. Tenbih Olunan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	37
Şekil 12. Tenbih Olunan Mahkûmların M/GM Dağılımı	37
Şekil 13. Tenbih Olunan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	38
Şekil 14. Tenbih Olunan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	38
Şekil 15. Ceza Hükümleri ve Mahkûm Sayıları	39
Şekil 16. Kalebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	40
Şekil 17. Kalebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	41
Şekil 18. Kalebend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	41
Şekil 19. Kalebend Mahkûmlarının M/GM Dağılımı.....	42
Şekil 20. Kalebend Mahkûmlarının Sosyal Sınıflarına Göre Dağılımları	42
Şekil 21. Kalebend Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı	42
Şekil 22. Cezîrebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	46
Şekil 23. Cezîrebend Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı	46
Şekil 24. Cezîrebend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	47
Şekil 25. Cezîrebend Mahkûmlarının M/GM Dağılımı.....	47
Şekil 26. Cezîrebend Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	48
Şekil 27. Cezîrebend Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı	49

Şekil 28. Manastırbend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı.....	50
Şekil 29. Manastırbend Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı.....	50
Şekil 30. Manastırbend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	51
Şekil 31. Manastırbend Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımları.....	51
Şekil 32. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı.....	54
Şekil 33. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı.....	55
Şekil 34. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	56
Şekil 35. Zorunlu İkamete Tâbi Mahkûmların M/GM Dağılımı	56
Şekil 36. Zorunlu İkamete Tâbi Mahkûmların Cinsiyet Dağılımı	57
Şekil 37. Zorunlu İkamete Tabî Mahkûmlarının Sosyal Sınıflarına Göre Dağılımı	57
Şekil 38. Zorunlu İkamete Tabî Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı	58
Şekil 39. Nefy Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	62
Şekil 40. Nefy Mahkûmlarının M/GM Dağılımı	62
Şekil 41. Nefy Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	63
Şekil 42. Nefy Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı	63
Şekil 43. İskân Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	65
Şekil 44. İskân Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı	65
Şekil 45. İskân Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	66
Şekil 46. İskân Mahkûmlarının M/GM Dağılımı	66
Şekil 47. İskân Mahkûmlarının Cinsiyet Dağılımı	67
Şekil 48. İskân Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	67
Şekil 49. İskân Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı	68
Şekil 50. Firarî Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	72
Şekil 51. Firarî Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı	73
Şekil 52. Firarî Mahkûmların Suç Türlerine göre Dağılımı	73
Şekil 53. Firarî Mahkûmların M/GM Olarak Dağılımı	74
Şekil 54. Firarî Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	74
Şekil 55. Ceza Hükümleri ve İtlâk Olunan Mahkûmların Dağılımı	78
Şekil 56. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	80
Şekil 57. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı	80
Şekil 58. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	81
Şekil 59. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı	81
Şekil 60. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı.....	82

Şekil 61. Kalebindikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	82
Şekil 62. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	84
Şekil 63. Cezîrebendlikten İtlâk Olunan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı ...	84
Şekil 64. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	85
Şekil 65. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı.....	85
Şekil 66. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	86
Şekil 67. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	86
Şekil 68. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı..	87
Şekil 69. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı....	88
Şekil 70. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	88
Şekil 71. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	89
Şekil 72. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı	90
Şekil 73. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı.	90
Şekil 74. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	91
Şekil 75. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı	91
Şekil 76. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	92
Şekil 77. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	92
Şekil 78. Nefy Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı	96
Şekil 79. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı	97
Şekil 80. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı...	100
Şekil 81. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı.....	100
Şekil 82. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı	101
Şekil 83. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı	101
Şekil 84. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı ..	102
Şekil 85. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı	102

EKLER LİSTESİ

EK-1. 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin Kapak Sayfası	112
EK-2. 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin İlk 2 Sayfası	113
EK-3. Nefy (Sürgün) Mahkûmları	114
EK-4. Nefy Cezasından İtlak Olan Mahkûmlar	119

KISALTMALAR

A.DVNS.KLB.d	Divan-ı Hümâyûn Defterleri Kataloğundaki Kalebend Defterleri
age	Adı geçen eser
agm	Adı geçen makale
agt	Adı geçen tez
Bkz/bkz.	Bakınız
BOA	Başkanlık Osmanlı Arşivi
C.	Cilt
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi (Türkiye Diyanet Vakfı)
H.	Hicri
hük.no.	Hüküm numarası
M.	Miladi
no.	Numara
S.	Sayı
s.	Sayfa

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nde suç, suçlu ve suçlulara verilen cezalar hususunda şer'iyye sicilleri ve kanunnamelerin yanında kalebend defterleri de büyük önem arz etmektedirler. 1680 yılından itibaren Divân-ı Hümâyûnda kayıtları tutulmaya başlanan ve birinci el kaynak niteliği taşıyan kalebend defterleri, hem Osmanlı hukuk sistemi hem de imparatorlukta sosyal yapının anlaşılması açısından önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler sadece bir bölgeye ait değildir. Yazıldıkları dönemde tüm Osmanlı coğrafyası üzerinde işlenen suçları içermektedir. Bu da defterleri içerik bakımından oldukça zenginleştirmektedir.

Osmanlı Devletinde herhangi bir suçun işlenmemesi için tedbirler alınmıştır. Fakat buna rağmen yine de herhangi bir suç işlenilmesi halinde zanlıyı tespit edebilmek için hemen harekete geçmiş ve sonrasında da gerekeni yapmıştır. Keza aynı şekilde suçun tekrarlanmaması için de belli yaptırımlar uygulanmıştır. Osmanlı Devleti her hususta olduğu gibi bu hususta da Müslim, gayrimüslim ayırt etmeksizin tüm halkının huzuruna, refahına ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Ayrıca bu huzuru refahı sağlamaya çalışırken hiçbir toplumsal ayrıma da girmemiştir. En üst düzeyde görev alan devlet adamıyla normal halktan biri aynı şekilde yargılanıp aynı cezaya çaptırılmıştır.

40 Numaralı Kalebend Defteri, II. Mahmud döneminin (1808-1839) son dönemleri ile Abdülmecid döneminin (1839-1861) başlarını kapsamaktadır. Defterde H. 1249-1256, M. 1834-1841 yılları arasındaki yedi yıllık sürede Divân-ı Hümâyûnda görülen davaların kayıtları yer almaktadır.

Hazırlanan bu tez çalışmasında ise bahsi geçen defterin ilk 100 sayfasındaki 497 hüküm ele alınmıştır. Tarih olarak ise Ocak 1834-Nisan 1837 arasını yani II. Mahmut döneminin sonlarındaki 3 yıl ve 3 aylık bir dilimi kapsamaktadır. Defterin incelenmesi neticesinde belirtilen tarihler arasında ülkenin hangi bölgesinde kimler tarafından ne tür suçların işlendiği, işlenen suçlar karşılığında uygulanan cezalar ve suçluların ıtlâk (salıverilme) edilme şekilleri ve şartları belirlenmiştir. Bu doğrultuda Osmanlı hukuk sistemi ve toplumsal yapıyı daha iyi anlamak ve az da olsa literatüre katkıda bulunmak amacıyla bahsi geçen

defter incelenmek istenmiştir. Elde edilen veriler de grafik, tablo ve örneklerle birlikte daha net bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

“40 Numaralı Kalebend Defteri’ne Göre Osmanlı’da Suç ve Ceza (1-100. Sayfalar)” başlığını taşıyan bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde incelenen defterin özellikleri belirtilmiş ve ilk yüz sayfasındaki hükümlerde yer alan suç ve ceza mahalleri, suç türleri, cinsiyetleri, M ya da GM oldukları, sosyal statüleri ve meslekleri toplu olarak ele alınmış ve genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. İkinci bölümde ise tenbih, ceza ve tebdil/tahvil hükümleri neticesinde kalebend, cezîrebend, manastırbend, meks ü ikâmet (zorunlu ikâmet), nefy (sürgün) ve iskân cezalarına çarptırılan mahkûmlar sırasıyla incelenmiş, ayrıca firarî mahkûmlara da yer verilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise bahsi geçen cezalara çarptırılan mahkûmların ıtlâk yani serbest bırakılma süreçleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Bu çalışmada, konunun tespitinde, tez planının hazırlanmasında ve tezin her aşamasında bilgisini ve desteğini bir an bile esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Selahattin SATILMIŞ Hocam’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, egemenliği altındaki Müslim, gayrimüslim herkesin canını, malını ve haklarını büyük bir nizâm dâhilinde koruma altına almıştır. Bir İslam devleti olarak Osmanlı Devleti, gerek kendisinden önceki dönemde gerekse kendi döneminde varlığını sürdüren İslam devletlerinde uygulanan hukuk sistemini benimsemiştir. Yani devletin benimsemiş olduğu adaletin temelinde Türk-İslam Hukuk sistemi yer almaktadır. Bu hukuk sistemi içerisinde şer’î ve örfî olarak iki kısım bulunmaktadır. Buradaki en önemli husus şer’î hukuk ile örfî hukukun ahenk içerisinde birbirlerine uyarlanarak benimsenmiş olmasıdır.¹ Şer’î hukukun kaynağı kitap, sünnet, kıyas ve fıkıhtan oluşmaktadır. Örfî hukukun ki ise padişahın iradesine, fermanına ve kanunnamelere dayanmaktadır. Kısacası şer’î hukuk İslami kurallar çerçevesinde şekillenirken, örfî hukuk hükümdarın kendi iradesi doğrultusunda oluşturulmuştur. Her ne kadar şer’î ve örfî hukuk farklı kaynaklardan besleniyor gibi görünse de birbirlerine aykırı hususlar söz konusu değildir. Nitekim örfî hukuk, şer’î hukukun çerçevesi dâhilinde şekillenmektedir.² Bununla beraber birçok hükümde yer alan “*şer*” ve “*kanun üzerine görülmesi*” ibareleri de Osmanlı Devleti’nde şer’î ve örfî hukukun birbirine zıt olmadığına bir göstergesidir.³

Osmanlı Devleti’nde, örfî hukuk kavramı ilk olarak Fatih Sultan Mehmed Han döneminin (1451-1481) ünlü tarihçisi Tursun Bey tarafından kullanıldığı görülmektedir.⁴ Örfî hukuk uzun bir zaman dilimi içerisinde yavaş yavaş ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiş ve şekillenmeye de devam etmiştir. Bu hukuk türü her ne kadar padişahın iradesi doğrultusunda şekilleniyor gibi görünse de şer’î hukukun hükümdara tanıdığı yetkiler ve sınırlar dâhilinde oluşmuştur. Bunun yanında hükümdar İslam hukukuna aykırı kanun ya da hüküm koymama hususuna büyük özen göstermiştir.⁵ Fakat bazı dönemlerde nadiren olsa bu hususlara

¹Vejdi Bilgin, “Klasik Dönem Osmanlı Hukuk Düşüncesinin Temel Özellikleri”, **Türkler**, C.11, Ankara 2002, s.52.

²Murat Şen, “Osmanlı Hukukunun Yapısı”, **Türkler**, C.6, Ankara 1999, s.335.

³Mustafa Avcı, **Osmanlı Ceza Hukuku**, Adalet Yayınları, Konya 2008, s.10.

⁴Ekmeleddin İhsanoğlu, **Osmanlı Devleti Tarihi**, Zaman Yayınları, C.2, İstanbul 1999, s.376.

⁵Mehmet Akif Aydın, **Türk Hukuk Tarihi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2018, s.73.

aykırı davranıldığıda görülmektedir. Bunlar da genelde büyük suçlara karşılık ibreti âlem olsun diye yapılmış hususlar olarak da değerlendirilebilir.⁶

Şer'î hukuk daha çok kişi, aile, miras, borç, eşya hukuku gibi alanlarda esas alınırken, ceza, idare, vergi hukuku gibi alanlarda şer'î hukukun yanında örfî hukukun da kullanıldığı görülmektedir.⁷

Osmanlı Devleti belli dönemlerde yaşamış olduğu bazı sıkıntıları çözmek adına bunları kanunlara da yansıtmıştır. Yani devlet mali açıdan ciddi bir sıkıntı içerisindeyse o dönemlerde para cezalarının yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.⁸

İslam ceza hukukuna daha detaylı bakılacak olursa 3 kısımdan oluştuğu görülmektedir. Bu kısımlar; had, kısas ve ta'zîdir. Bu 3 unsur hem suç hem de ceza anlamlarına gelmektedir. Had suçları, Allah ve Peygamberi tarafından tespit edilen suçlar demektir. Bu suçlar içerisine; hırsızlık, zina, zina iftirası, yol kesme, sarhoşluk, irtidat (dinden dönmek) ve isyan girmektedir. Kısas suçları; adam öldürme ve ravilerin sözlerine yalan karıştırmasıdır. Tazir suçları ise; had ve kısas suçları haricinde, tanımı ve cezası Allah ve Peygamberi tarafından belirlenen suçlardır. Bunların tespit edilme görevi hükümdar ve kadı efendinin yükümlülüğü altındadır.⁹

Had suçları Allah hakkına yönelik olduğu için şikâyetle bağlı değildir. Şüpheli hakkında sunulan görüşler ve yapılan soruşturmalar neticesinde hazırlanan iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesiyle başlayan süreçtir. Kısas suçları şikâyetle bağlıdır. Fakat şikâyet edecek kimse yoksa o zaman suç direkt devlet tarafından incelenir. Tazir suçlarında Allah hakkını ihlal edenler, kul hakkını görmezden gelenler ise şikâyetle bağlı olarak soruşturulur ve yargılanırlar. Bunun yanında had ve kısas suçlarının cezaları belirli ve sabittir, değiştirilemez. Hâkimin kendi irade yetkisi yoktur. Tazir suçlarında ise hâkimin kendi irade yetkisi vardır, fakat bunu belirli sınırlar çerçevesinde kullanabilmektedir.¹⁰

Osmanlı Devleti'nde sorunların görüşülüp çözüldüğü yer olan Şer'îyye Mahkemeleri, Emevî, Abbasî, Selçuklu ve Memlük devletleri bünyesinde bulunan adlî yapının en gelişmiş

⁶İhsanoğlu (ed.), **age**, s.388-89.

⁷Aydın, **age**, s.76-77.

⁸Hale Sezgin, **21 Numaralı Kalebend Defterine Göre H.1196-1199 / M.1782-1784 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Suçlar, Suçlular ve Cezalar (Değerlendirme ve Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2022, s.5.

⁹Mehmet Akman, **Osmanlı Devletinde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, İstanbul 2004, s.24.

¹⁰Akman, **age**, s.25.

ve en son halidir.¹¹ Bu mahkemeler hukukî, cezaî ve idarî davaların başlıca çözüm merkezidir. Bu mahkemelerde davalara bakmakla yükümlü olan kişiler kadılardır. Şer'iyye Mahkemeleri için ayrıca yapılmış bir bina bulunmamakla beraber davalar kadı efendinin evi, cami ya da medrese gibi yerlerde görüşülmüştür.¹² Şer'iyye Mahkemelerinin sayısı ise dönemden döneme değişmiş ve ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Kadılar, şer'i hukuk alanında hüküm verirken fıkıh, hadis, tefsir gibi kaynaklardan; örfî hukuk alanında karar verirken ise kanunnamelerden yararlanmışlardır. Kanunnamelerin yanında şer'iyye sicillerinden de oldukça fazla bir şekilde yararlanmışlardır.¹³ Nitekim şer'iyye sicilleri, mahkemelerde yapılan her türlü işlemin harfi harfine kaydedildiği defterler olması bakımından kadılar için yol gösterici bir kaynak olmuştur. Bu bağlamda kalebend defterleri de bir nev'i şer'iyye sicillerinin devamı olma niteliğini taşımaktadır.

İdari görevlerinin yanı sıra yargısal görevleri bulunan Divân-ı Hümâyûn da Osmanlı hukuk teşkilatı açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca Divân-ı Hümâyûn bir üst mahkeme görevini üstlenmiş, temyiz merciidir. Şer'iyye mahkemelerinde görüşülen ve bir sonuca varılamayan davaların da Divân-ı Hümâyûna gönderildiği görülmektedir. Şer'iyye mahkemelerinde yargı yetkisi kadı efendiye ait iken Divân-ı Hümâyûnda bu yetki Rumeli kazaskerine verilmektedir. Yoğunluk zamanlarında bu görevi Rumeli kazaskeri yerine Anadolu kazaskerinin de üstlendiği olmuştur. Divân-ı Humayûna kişiler bizzat ya da dilekçe ile başvuruda bulunabilmektedirler. Divân-ı Hümâyûna gelen arzuhaller ilk olarak çavuşbaşı tarafından incelenmekte, daha sonra Divânda veziriazam huzurunda okunmaktadır. Bunun yanında Divân-ı Humayûnda verilen kararlar kesin niteliği taşımaktadır.¹⁴ Gerekli belgeler incelenip şahitler dinlendikten ve gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra mahkemece bir karara varılmaktadır. Şikâyetlerin doğruluğunun tespiti üzerine kişi ya da kişiler hakkında yakalama kararı çıkarılmaktadır. Bunun üzerine suçlu kişilerin ceza mahallerine sağsağlim bir şekilde ulaştırılabilmesi için görevli kişiler tayîn edilmektedir. Ayrıca kişi hangi mahalde suç işlemişse o mahalden sorumlu kadı efendinin durumu izah edecek şekilde mektuplar hazırlayıp yetkili kişilere teslim etmesi gerekmektedir. Kişinin suç işlemesiden davaların görüşülmesine, tutuklanıp ceza mahaline götürülmesine kadar akla gelebilecek her aşaması belli bir prosedür dâhilinde ilerlemektedir. Bu mahkemelerde alınan kararlara ait detaylı

¹¹Akman, **age**, s.35.

¹²İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s.108.

¹³Aydın, **age**, s.95-100.

¹⁴Akman, **age**, s.36.126.127.

bilgiler şer'iyye sicilleri, mühimme, ruûs ve kalebend gibi defterlerde yer alan hükümler arasında bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı (3 Kasım 1939) öncesinde geleneksel hukuk anlayışı mevcuttu. 1840 yılında ise Avrupaî tarzdaki ilk Ceza Kanunnamesi yayınlanmıştır.¹⁵ Bu Bağlamda tez çalışmamızda ele alınan 40 Numaralı Kalebend Defteri, tutulan son kalebend defteri olması ve 1834-1841 tarihleri arasını kapsamı yönüyle Osmanlı'da kısmen de olsa geleneksel hukuktan Avrupaî hukuka geçiş sürecinde ceza hukukunu yansıtmaları bakımından önem arz etmektedir.

¹⁵Rabia Beyza Candan, "1840 Tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun İncelemesi", **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.1, 2015, s.72-73.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KALEBEND DEFTERLERİ VE 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNİN GENEL DEĞERLENLENDİRİLMESİ

Kalebend, Arapça’da kale manasına gelen “*kal’a*” ve Farsçada bükülmek, etrafı kapatılmak manalarına gelen “*bend*” sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. Manası itibariyle de “*bir kalenin dâhilinde serbest gezip ancak dışarısına çıkmamaya mahkûm, kabahatli*” demektir.¹⁶ Kalebend defterleri ise Osmanlı Devleti’nde, Dîvân-ı Hümayunda görülen davaların kaydının tutulduğu defterlerdir.¹⁷ Ayrıca bu defterler, şer’iyye sicillerinin ve mühimme defterlerinin de devamı niteliğini taşımaktadırlar.

Kalebend defterlerinde, adı itibarıyla, sadece kalebendlik cezasına çarptırılmış mahkûmlarla ilgili bilgilerin yer aldığı sezinlenmektedir. Fakat yapılan incelemeler neticesinde pek çok ceza türüne ait hükümlerin de kaydının bulunduğu görülmektedir. Bahsi geçen defterlerde, kalebend cezalarının dışında, cezîrebendlik, kulebendlik, manastırbendlik, palankabendlik, sürgün, nefy, zorunlu ikâmet, nezr, teşhir, tomruğa konma, kürek, iskân gibi cezalara da rastlanmaktadır. 40 Numaralı Kalebend Defteri’nin incelenen hükümleri arasında bu ceza türlerinden sadece altısıyla karşılaşmıştır. Bu ceza türleri: kalebendlik, cezîrebendlik, manastırbendlik, zorunlu ikâmet, nefy ve iskân’dır. Kalebend defterlerindeki hükümler incelendiğinde işlenen suç türleri, toplumsal sorunlar, suçların kim ya da kimler tarafından ve nerede işlendiği, suçluların mesleği, sosyal statüleri, cinsiyetleri, M/GM olmadıkları, suç türleri, ceza mahalleri, mahkûmların serbest kalmaları ve bunun gerekçeleri gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.¹⁸

¹⁶Şemsettin Sami, **Kamus-ı Türkî**, Şifa Yayınları, İstanbul 2016, s.340.

¹⁷Y. İhsan Genç, Mustafa Küçük, Raşit Gündoğdu, Sinan Satar, İbrahim Karaca, H. Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, Ankara 2010; Sezgin, **agt**, s.14.

¹⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no,40.

Kalebend defterleri, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinde iki katalogda bulunmaktadır. Bunlardan birisi Bâb-ı Âsafî Defterleri katalogunda yer alan *Dîvân (Beylikçi) Kalemi Kalebend Defterleridir*. Burada 7 kalebend defteri bulunmaktadır. Diğer katalog ise yine Bâb-ı Âsafî Defterleri katalogunda yer alan *Dîvân-ı Humâyûn Sicilleri* kalebend defterleridir. Burada ise 45 kalebend defteri mevcuttur. Bu defterler içerisinde iki adet “1 Numaralı Kalebend Defteri”nin bulunması dikkat çekmektedir. Bahsi geçen bu defterlerden ilki 2004 yılında “1 Numaralı Kalebend Defteri”, ikincisi 2017 yılında “1-M Numaralı Kalebend Defteri” olarak arşivde paylaşıma sunulmuştur. Dolayısıyla toplamda 52 kalebend defteri bulunmaktadır.¹⁹ Bunlar arasında en eski tarihli olanı 41 Numaralı Kalebend Defteri’dir. En son tutulan defter ise bu tez çalışmasına konu olan ve H. 1249-1256/M. 1833-1841 yılları arasını kapsayan 40 Numaralı Kalebend Defteri’dir. Defterlerin kayıt tarihleri incelendiğinde belli bir kronolojik sıranın izlenmediği tespit edilmiştir. Kalebend defterlerinin yanında arşiv kayıtlarında bir de 229 dosyadan oluşan Kalebend Kalemi belgelerine rastlanılmıştır.

Kalebend defterleri ile ilgili 13 tane Yüksek Lisans tez çalışması bulunmaktadır. Bu tez çalışmalarından ilki 2015 yılında Uğur Koca tarafından gerçekleştirilmiştir.²⁰ Bu çalışma, ilk olması hasebiyle daha sonraki süreçte kalebend defterleri ile ilgili çalışma yapanlara da ilham kaynağı olmuştur. Kalebend defterleri ile ilgili en güncel yapılan çalışma ise 2022 yılında Hale Sezgin tarafından yapılmıştır. Bu iki defter haricinde bahsi geçen kalebend defterlerinden 5 Numaralı Defter Güler Bayraktar, 6 ve 31 Numaralı Defterler Murat Alakuş, 9 Numaralı Defter Sümneral Karadaş, 11 Numaralı Defter Fatma Şahin ve Faruk Algül, 18 Numaralı Defter Melahat Kara, 20 Numaralı Defter Şahin Alemdaroğlu, 24 Numaralı Defter Ramazan Uz, 25 Numaralı Defter (1-61. sayfalar) Suha Oğuz Baytimur, 33 Numaralı Defter (1-133. sayfalar) Volkan Çeribaş, yine 33 Numaralı Defter (134-264. sayfalar) Mustafa Cengiz Erdoğan, 34 Numaralı Defter Zeynep Toku, 35 Numaralı Defter Hakan Genç, 37 Numaralı Defter (1-147. sayfalar) Esra Daş ve yine 37 Numaralı Defter Seyfettin Öyünç ve

¹⁹Bkz. <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Arama/Arama.aspx>. (Erişim Tarihi: 09.10.2023); “1-M Numaralı Kalebend Defteri” Hale Sezgin tarafından 2022 yılında hazırlanan yüksek lisans tezinde fark edilmemiş olmalı ki toplam kalebend sayısı 51 adet olarak verilmiştir. Sezgin, *agt*, s.14.

²⁰Uğur Koca, **17 Numaralı Kalebend Defterine Göre Hicri 1182-1188 (M.1768-1774) Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu, Hapishaneler ve Cezalar**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2015.

Merve Öner, 39 Numaralı Defter ise Cuma Doğan tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.²¹

Yüksek lisans tezlerinin yanı sıra kalebend defterleri esas alınarak hazırlanan 6 adet makale ve 3 adet bildiri bulunmaktadır. İlk olarak yayınlanan bildiriler incelenecek olursa Ahmet Aksın ve Suha Oğuz Baytimur tarafından hazırlanan “25 Numaralı Kalebend Defterinin Tanıtımı ve Kalebend Defterlerinin Osmanlı Sosyal Tarihi Bakımından Önemi” isimli bildiride²² genel olarak yargının nasıl işlediği ceza usullerinin nasıl ve ne şekilde belirlendiği, 25 Numaralı Kalebend Defteri’nde yer alan hükümler ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca mahkûmlara verilen ceza süreleri, hangi sebeplerle suçluların affedildiği gibi hususlar ortaya konulmuştur. Levent Kuru tarafından hazırlanan “18. Yüzyıl’da Gelibolu ve Civar Kalelerde Sürgün ve Kalebendlik” isimli bildiride²³ ise özellikle Gelibolu, Kale-i Sultaniye, Kilidbahr ve Sedd’ül-bahr kaleleri üzerinde durulmuştur. Bu kaleler hakkında yer alan bilgilerden yola çıkılarak hem kalebendlik cezası açıklanmaya çalışılmış hemde ceza mahali olarak seçilen bu yerlerin özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Suha Oğuz Baytimur tarafından sunulan “Osmanlı Devleti’nde Kalebend ve Sürgün Cezalarının

²¹Murat Alakuş, **BOA 6 (H.1151-1152/M.1739) VE 31 (H.1221-1222/M.1806-1807) Numaralı Kalebend Defterleri (İnceleme ve Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2016; Fatma Şahin, **11 Numaralı Kalebend Defterine Göre (S. 1-196) H. 1166-1167 / M. 1753-1754 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2017; Şahin Alemdaroğlu, **11 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-196) H. 1166-1167 / M. 1753-1754 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2018; Çeribaş, **agt**, İstanbul 2018; Zeynep Toku, **34 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-106) H. 1230-1231 / M. 1815-1816 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Mustafa Cengiz Erdoğan, **33 Numaralı Kalebend Defteri (s.134-264)(Evâhir-i Rabiü'l-âhir 1229- Şevval 1230) (Muharrem. 1814-1815) (Metin ve İnceleme)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Melahat Kara, **18 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 147- 290) H. 1190-1191/M. 1176-1777 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar(Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Faruk Algül, **11 Numaralı Kalebend Defteri’ne (H.1167-1169 / M. 1754-1756) Göre Suç Ve Suçlu Profili**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Hakan Genç, **35 Numaralı Kalebend Defterine Göre (1818 - 1819) Osmanlı Devleti’nde Suç ve Suçlu Profili**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Esra Daş, **37 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-147) H. 1238-1239/M. 1823-1824 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019; Sezgin, **agt**, İstanbul 2020.

²²Ahmet Aksın, Süha Oğuz Baytimur, “25 numaralı Kalebend Defteri ve Tanıtımı Osmanlı Sosyal Tarihi Bakımından Önemi”, **XV. Türk Tarih Kongresi**, C.IV, S.15, Ankara 2006, s.793-812.

²³Levent Kuru, “18. Yüzyıl’da Gelibolu ve Civar Kalelerde Sürgün ve Kalebendlik”, **Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildiriler**, Ramazan Gülemdam (Ed.), Çanakkale 2013, s.205-217.

Uygulamaları ile Mahkûmların Serbest Bırakılmaları 1789-1839” isimli bildiride²⁴ ise 1789 ve 1839 yılları arasında mahkûmlara verilen kalebend cezası sonrasındaki süreç hakkında bilgiler verilerek dönemin sosyal, siyasi ve hukuki yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır

Makaleler içerisinde ise 2015 yılında yayınlanan ve Muharrem Varol tarafından hazırlanan “Kahramanlıktan Kalebendliğe Kuleli Vakasının Baş Aktörü Süleymaniyeli Şeyh Ahmed’e Dair Bilinmeyenler” isimli çalışmada²⁵ 1859 yılında gerçekleşen ve kayıtlara “kuleli vaka’ası”²⁶ olarak geçen suikastin lideri olan Süleymaniyeli Şeyh Ahmed’in mahkûmiyetine ait bilgiler yer almaktadır. Volkan Çeribaş’ın “Kalebend Defterlerinde Geçen Suç ve Ceza Türleri: 33 Numaralı Kalebend Defteri Örneği” isimli makalesi²⁷ ise bahsi geçen kalebend defterine ait olan bu çalışma, yazarın 2018 yılında hazırladığı yüksek lisans tezinin özeti mahiyetindedir. Volkan Çeribaş ile Mucize Ünlü’nün beraber hazırlamış oldukları ve 2019 yılında yayınlanan “Kalebend Defterine Göre Osmanlı’da Kadın Mahkûmlar 1800-1815” isimli çalışmadır.²⁸ Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak isminden de anlaşılacağı üzere sadece kadın mahkûmlara ait değerlendirilmeler yapılmıştır. Makalelerden dördüncüsü İsmail Altınöz tarafında hazırlanan “The Kalebends of Varna Fortress Confinement in the Second half of the 18th Century” isimli çalışmadır.²⁹ Bu çalışmada sadece Varna Kalesi’ne mahkûm olarak gönderilen kişiler ele alınmıştır. Makalelerden beşincisi 2021 yılında yine İsmail Altınöz tarafından hazırlanan “Osmanlı Devleti’nin Kalebendlik Cezasının İnfazına Dair Notlar” isimli çalışmasıdır.³⁰ Bu çalışmada da diğer çalışmaların bazılarında olduğu gibi mahkûmlara kalebend cezasının verilmesinden itibaren affedilmesine kadar geçen süreçte yer alan hususlara değinilmiştir. Yine bu bağlamda

²⁴Suha Oğuz Baytimur, “Osmanlı Devleti’nde Kalabend ve Sürgün Cezalarının Uygulamaları ile Mahkûmların Serbest Bırakılmaları 1789-1839”, **II. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri**, C.1, İstanbul 2016, s.831-852.

²⁵Muharrem Varol, “Kahramanlıktan Kalebendliğe Kuleli Vakasının Baş Aktörü Süleymaniyeli Şeyh Ahmed’e Dair Bilinmeyenler”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S.35 (2015/1), Haziran 2015, s.97-143.

²⁶Kuleli Vak’ası, 1859 yılında Süleymaniyeli Şeyh Ahmed önderliğinde Sultan Abdülmecid’i tahttan indirmek için yapılan bir suikast girişimidir. Tanzimat döneminde yapılan değişiklikler ve bazı uygulamalardan rahatsız olan kesimin bu suikast girişiminde bulunduğu görülmektedir. Her ne kadar suikastçiler Sultan Abdülmecid’i tahttan indirip yerine Sultan Abdülaziz’i geçirmek isteselerde bu girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bkz. Zekeriya Türkmen, “Kuleli Vak’ası”, **DİA**, C.26, Ankara 2002, s.356.

²⁷Volkan Çeribaş, “Kalebend Defterinde Geçen Suç ve Ceza Türleri: 33 Numaralı Kalebend Defteri Örneği”, **Journal History Studies**, C.10, S.9, Aralık 2018, s.85-102.

²⁸Mucize Ünlü, Volkan Çeribaş, “Kalebend Defterlerine Göre Osmanlı’da Kadın Mahkûmlar 1800-1815”, **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, C.6, S.16, 2019, s.535-553.

²⁹İsmail Altınöz, “The Kalebends of Varna Fortress Confinement in the Second half of the 18th Century,” **Bulgarian Historical Review**, S.1, Aralık 2020, s.114-160.

³⁰İsmail Altınöz, “Osmanlı Devleti’nde Kalebendlik Cezasının İnfazına Dair Notlar”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.20, S.1, Ocak 2021, s.269-288.

suçluların sosyal statüleri, dinleri, cinsiyetleri, suç ve ceza mahalleri gibi hususlar belirlenerek dönemin sosyal, idari ve hukuksal yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Makalelerden sonuncusu ise 2023 yılında Yunus Kırayit tarafından hazırlanan “Osmanlı Devleti’nde Sürgün ve Kalebend Cezaları: Magosa Kalesi Örneği (18. Yüzyıl)” isimli çalışmadır³¹. Bu çalışmada da aynı usuller izlenilmiştir. Farklı olarak sadece bütün kalelerden ya da ceza mahallerinden ziyade sadece Magosa Kalesi ele alınmıştır.

1.1. Kalebend Defterlerinde Yer Alan Suçluların Hüküm Süreci

Osmanlı Devleti’nde uygulanan hukuk sistemine göre hükümlerin belli bir sistem dâhilinde işlediği görülmektedir. İlk olarak kişi ya da kişiler ve işlemiş oldukları suçlar tespit edilmektedir. Bu tespitlerin yapılabilmesinde ahalinin Dîvân-ı Hümâyûn’a yapmış olduğu şikâyetler, yetkili kişilere yol gösteren önemli unsurlardandır. Divân’a giden şikâyetlere bakıldığında bazen tek kişinin bazen de grup halinde kişilerin başvurdukları görülmektedir. Şikâyetler arasından ise ahalinin suçlular tarafından huzursuz edildikleri, canlarına ve mallarına zarar geldiği gibi daha pek çok hususun hükümlerde yer aldığı görülmektedir. İncelenen şikâyetler ve yapılan tespitler sonucunda görevliler ilk olarak suçluları uyarmaktadırlar. Fakat yapılan uyarılara rağmen kişi ya da kişiler suç işlemekte ısrar ederlerse o zaman ceza-i yaptırım süreci başlatılmaktadır. Kalebend defterlerindeki hükümler arasında “*tenbih olunmasına rağmen mütenebbih olmamak*” ibaresi de bu kanıyı destekler niteliktedir.³²

Suç işleyen kişi ya da kişiler Müslim ise durumdan rahatsız olan herkesin şikâyet başvurusunda bulunabildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra suç işleyen kişi gayrimüslimse bağlı olduğu patrik ya da cemaat liderinin kadıya başvurduğu, kadının da olayı Dîvân’a taşıdığı görülmektedir. Ayrıca belgelerde yer alan “*İstanbul ve Rum patrikinin memhûr arz-ı hâl takdîmiyle*” ibaresi de bu durumu açıklar niteliktedir.³³

Haklarında suç başvurusunda bulunan kişiler hangi sınıfa mensuplarsa sınıfın yöneticilerinin Dîvân-ı Hümâyûn’a başvurmaları gerekmektedir. Mesela kişi ilmiye sınıfına mensupsa şeyhülislam ya da kadının işaret etmeleri sonucunda suçlu kişinin mahkûmiyetlerine dair araştırma yapılmaktadır.³⁴ İlerleyen süreçte ise gelen şikâyetlerin değerlendirilip

³¹Yunus Kırayit, “Osmanlı Devleti’nde Sürgün ve Kalebend Cezaları: Magosa Kalesi Örneği (18. Yüzyıl)”, **İlmî Araştırmalar Dergisi (Journal of Oriental Scientific Research)**, C.15, S.1, Haziran 2023, s.336-356.

³²Uğur Koca, **agt**, s.8.

³³BOA,A.DVNS.KLB.d., no,40, s./hük. no,10/39.

³⁴BOA,A.DVNS.KLB.d., no.40, s./hük. no,32/130.

araştırılması sonucunda suçlu kişinin hüküm giyip giymeyeceğine dair bir karar verilmektedir. Hakkında hüküm kararı çıkan kişinin suç mahalinden alınması ve ceza mahalinde yetkili kişilere teslimiyle alakalı olarak hem suç mahalindeki hem de gönderileceği ceza mahalindeki idari amirlere birer tebligat gönderilmekteydi. Örneğin 40 Numaralı Kalebend Defteri'nde yer alan 52 numaralı hükümde Seydişehir'de hilâf-ı rızâ harekette bulunan Ahmed isimli suçlu için hem suç mahali olan Seydişehir'in hem de ceza mahali olan Çankırı'nın idarî amirlerine birer yazı gönderildiği belirtilmiştir. İncelenen defterde çok sayıda benzer hükme rastlanmaktadır.³⁵ Daha sonra mahkûmlar, ceza mahaline götürülmesi için çavuş ya da sadrazam kavasları³⁶ tarafından teslim alınmaktadır Çavuş ve sadrazam kavasları olarak nitelendirilen bu kişiler günümüzün polis ve jandarması konumundadırlar. Mahkûmu ceza mahaline götürmekle görevli olan bu kişilere, suçluyla beraber onunla alakalı bir ferman da verilmektedir. Kalebend defterlerinde geçen *"mes'ûl ve mu'âteb olacağını bilub âna göre muhâfazası esbâbına takayyud ve dikkat ve vusulünü emr u şerîfîm mücebince"*³⁷ ifadelerinden, görevlilerin mahkûmları ve fermanları ceza mahaline sağsalim ulaştırmakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır. Güvenli bir şekilde ceza mahaline ulaştırılan mahkûm, o bölgenin yetkili kişisine yani sancaklarda sancak beyine, kazalarda kadı ya da subaşına, kalelerde kale dizdarına teslim edilmektedir. Görevli kişiler suçluyu ceza mahaline götürüp teslim ettikten sonra, bölgenin idari amirinden gerekli belgeleri alarak tekrar Dîvân-ı Hümayun'a dönmektedirler. Bundan sonraki süreçte ise mahkûmdan bölgenin idari amirleri sorumludurlar. Ayrıca mahkûmla ilgili en ufak bir hususun dahi Dîvân-ı Hümayundan habersiz bir şekilde gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır.

Mahkûmların ıtlak edilme yani affedilme süreçleri incelendiğinde ise bazı şartlar doğrultusunda gerçekleştiği tespit edilmektedir. Bu şartlar arasında ilk olarak mahkûmun ya kendisinin ya ailesinin ya arkadaşlarının ya da akrabalarının Divân'a arzuhalde bulunmaları gerekmektedir. Bu arzuhalde içerisinde mahkûmun hastalığı yaşlılığı, pişmanlığı, bakmakla yükümlü olduğu ailesinin sefil bir halde olması, işlerinin aksayıp büyük zarar görmesi gibi sebepler yer almaktadır. Suçlu olan kişi nasıl ki hüküm giyme sürecinde araştırılmaya tabî tutuluyorsa aynı şekilde affedilme sürecinde de incelemelere tabî tutulmaktadır. Divân'a sunulan arzuhalde yer alan sebeplerin doğruluğu ve suçlunun mahkûmiyet sürecinde

³⁵BOA,A.DVNS.KLB.d., no.40, s./hük. no,13/52.

³⁶Osmanlı'da daha önce yasakçı, değnekçi, harbeci olarak anılan kavas teşkilatı 1826'dan sonra daha çok kavas ya da çavuş adıyla karşımıza çıkmaktadır. Bkz. Mehmet Canatar, "Osmanlı Devleti'nde Kavaslar ve Kavas Teşkilatı", **İlmi Araştırmalar Dergisi**, S.4, 1997, s.69.

³⁷BOA,A.DVNS.KLB.d., no.40, s./hük. no.36/148.

herhangi bir sorun oluşturmadağına dair neticeye ulaşıldığında mahkûm için af kararı çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili daha detaylı bilgiler ise üçüncü bölümde yer almaktadır.

1.2. 40 Numaralı Kalebend Defteri ve İçeriğı

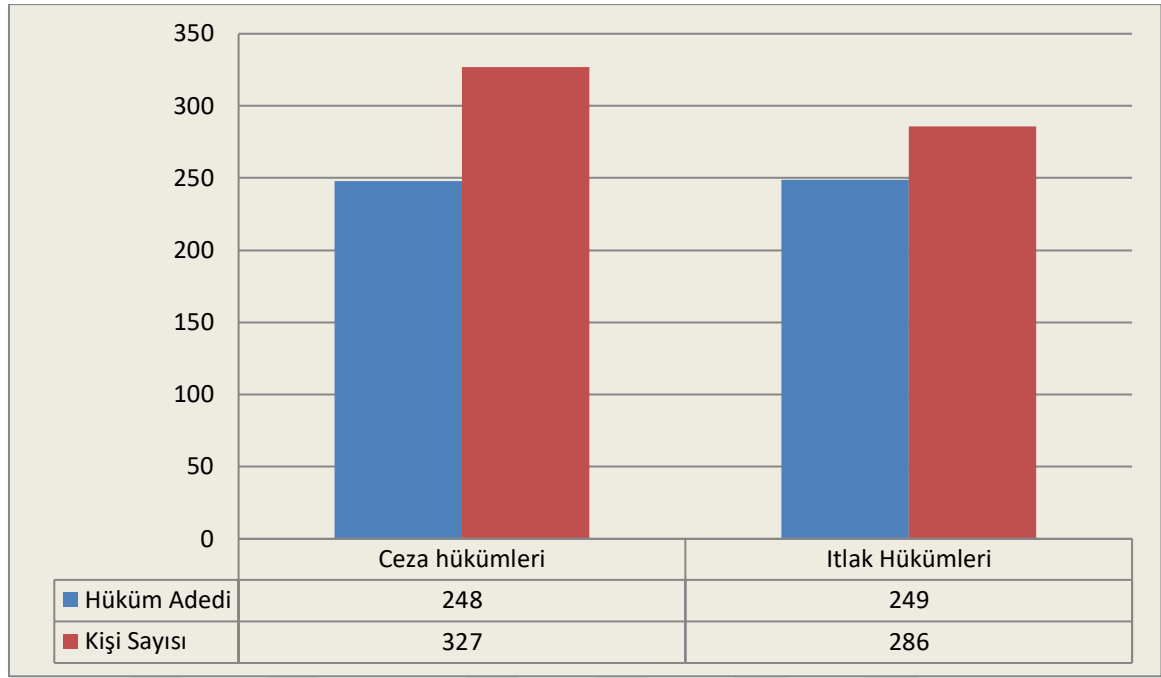
40 Numaralı Kalebend Defteri 195 sayfadan oluşmaktadır. Defterdeki hükümlerin sonunda hicri olarak tarihler verilmiştir. Ancak gün değil evâil (ilk 10 gün), evâsıt (ikinci on gün) ve evâhir (son 10 gün) olarak belirtilmiştir. Defter sayfası iki sütuna bölünmek suretiyle hükümler kaleme alınmıştır. Defterin ceza hükümlerinde mahkûmların ne kadar süreliğine cezaya çarptırıldıklarına dâir bir bilgi bulunmaktadır. Belirlenmiş bir süre yerine hükümlerde genellikle “ıslah-ı nefis edinceye dek/değın”³⁸ tabirleri kullanılarak ucu açık bir zaman dilimi yer almaktadır.

Bu defter, H. Evâhir 1249-1256/M. Ocak 1834-Şubat 1841 tarihleri arasındaki 7 yıl 1 aylık süreyi kapsamaktadır. Bu tez çalışmasında ise defterin ilk 100 sayfasındaki hükümler incelenmiş ve değerlendirilmiştir. İncelenen hükümler ise Ocak 1834-Nisan 1837 tarihleri arasını kapsamaktadır.³⁹ Defterin incelenen kısmında 497 hüküm bulunmaktadır. Defterde ceza ve ıtlâk hükümleri yer almaktadır. Türlerine göre sınıflandırıldığında ceza ve ıtlâk hükümlerinin birbirlerine çok yakın olduğı görülmektedir. 249 ıtlâk, 248 ceza hükmü yer almaktadır. Ceza hükümleri için zikredilen rakama 24 tenbîh, 18 tebdîl/tahvil, 3 firar hükmü de dâhildir. Çünkü bu hükümlerde hem bir cezanın verildiğı hem de bahsi geçen hususlar (ceza öncesi uyarı, ceza mahalinin değışimi, firar eden mahkûmlarının yakalanması vs.) yer almaktadır. Bu nedenle tenbih, tebdîl/tahvil ve firar hüküm türlerine ait sayısal değerlendirmeye bir sonraki bölüm içerisinde yer verilmiştir. Ayrıca 497 hükümden 85’inin suret hüküm⁴⁰ şeklinde kayda geçtiğı belirlenmiştir. Suret hükümlerin ise 50’i ceza hükmü, 35’u ıtlâk hükmüdür.

³⁸BOA,A.DVNS.KLB.d., no.40, s./hük. no,27/107, 44/182 ve diğerleri. Bkz. **Ek-2.** 40 Numaralı Kalebend Defteri’nin İlk Sayfası, s.113.

³⁹Bkz. **Ek-1.** 40 Numaralı Kalebend Defteri’nin Kapak Sayfası, s.112.

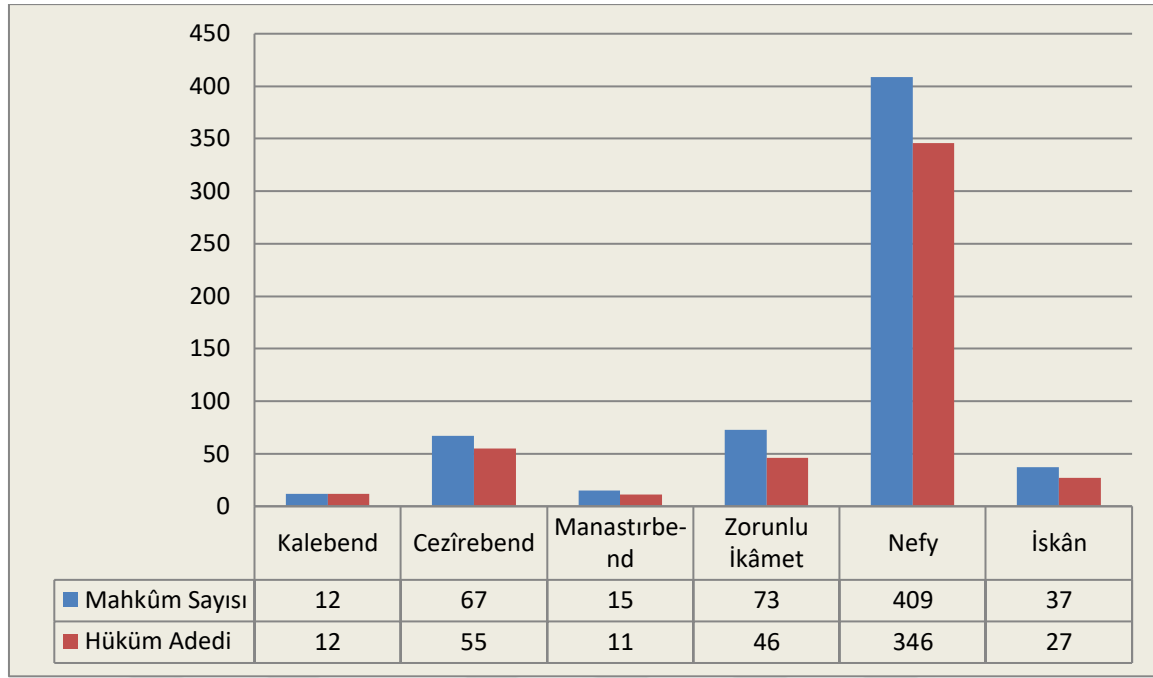
⁴⁰Suret hüküm, defterde bir sureti şeklinde yer almaktadır. Bir üstteki hükme bağı hükümlerdir. Bu suret hükümlerin genelinde üstte bahsedilen mahkûmla bağlantılı suç işlemiş kişilere ait bilgiler yer almaktadır. Bununla beraber azda olsa mahkûmlar arasında herhangi bir bağlantı bulunmamasına rağmen yine de suret hükümlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu suret hükümlerinde ise işlenilen suçlar ya da suç mahallerinin aynı olmasından dolayı yeni bir hüküm yazılmak yerine sadece suret çizgisi çekilerek yukarıdaki hükme atıf yapılmış ve sadece mahkûmdan bahsedilmiştir. Bu Bağlamda 40 Numaralı Kalebend Defteri’nin özellikle 49 ve 50. sayfalarında ard arda 10 tane suret hükmün yer aldığı görülmektedir. Bkz. BOA,A.DVNS.KLB.d., no.40, s./hük. no. 49/202 ve diğerleri.

Şekil 1. 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin İlk 100 Sayfasındaki Hükümlerin Dağılımı

40 Numaralı Kalebend Defteri'nin incelenen kısımlarında 6 farklı ceza türüyle karşılaşmıştır. Bu ceza türleri, en çok tercih edilenden başlayarak sırasıyla şu şekildedir; nefy (sürgün), meks ü ikâmet (zorunlu ikâmet), cezîrebend, iskân, manastırbend ve kalebend.

Defterin ilk 497 hükmünün 346'sı nefy, 55'i cezîrebend, 46'sı zorunlu ikâmet, 27'si iskân, 11'i manastırbend ve 12'si kalebend cezasıyla alakalıdır. İncelenen kısımda mahkûm sayısının hüküm sayısından fazla olduğu görülmektedir. Öyle ki 497 hüküm ile toplam 613 suçlunun cezalandırıldığı tespit edilmiştir. Mahkûm sayısının hüküm adedine göre yaklaşık %25 fazla olduğu görülmektedir ki bunun sebebi, bazı hükümlerin aynı suçu işleyen birden çok mahkûmla ilgili olmasıdır. Bu sebepten ötürü mahkûmların aldıkları cezalara bakıldığında sayının bir miktar arttığı görülmektedir. 613 mahkûmdan 409'una nefy, 73'üne zorunlu ikâmet, 67'sine cezîrebend, 37'sine iskân, 15'ine manastırbend ve 12'sine kalebend cezası verildiği görülmektedir. Verilen sayılardan da anlaşılacağı üzere bu ceza türleri içerisinde en çok nefy, en az da kalebend cezası uygulanmıştır.

Şekil 2. Hükûmlerin ve Mahkûmların Ceza Türlerine Göre Dağılımı

Defterin adı itibariyle ceza türleri arasında en çok karşılaşılabileceği düşünülen kalebendlik, bahsi geçen defterin incelenen kısımlarında en az karşılaşılan ceza türü olmuştur. Kalebendlik cezası, adından da anlaşılacağı üzere mahkûm ya da mahkûmların sadece bir kale sınırları içerisinde cezalarını çekmeleri anlamına gelmektedir. Bu ceza türünde mahkûmların yaşam alanları oldukça sınırlandırılmaktadır. Bunun yanında her ne kadar bahsi geçen defterde katle bedel⁴¹ cezasıyla karşılaşılmamış olsa da diğer çalışmalarda yer alan bilgilerden yola çıkılarak bu ceza türünün hafifletilmiş hali olarak mahkûmlara kalebend cezasının verildiği görülmektedir.⁴² Kalebend cezasındaki temel amaç, mahkûmları dış dünyadan soyutlayarak hem işlemiş olduğu suç ya da suçlardan ıslah olunmaları hem de zarar vermiş oldukları kişi ya da kişilerin halini daha iyi anlamalarıdır. Bu konuyla ilgili bahsi geçen defterde yer alan aşağıdaki hükümde İgor isimli bir gayrimüslime muğayir-i rızâ hareket suçunu işlemesinden dolayı kalebendlik cezası verildiği görülmektedir:

“Kocalı ve Dimetoka nâ’ibine hüküm ki Rum re’âyâsından ve Koca Cezîresi mütemekkinlerinden Vasildar Acı İgor nâm dahi kendü hâlinde olmayub amilliğinden muğayir-i harekete ibtidâr eylediği mersûma bi’t-defa’at nasuh olunmasına rağmen hâlâ te’dib ve terbiyesi lâzım geldiğinden bahisle kazâ-i mezbûr ve havâlisinde her ne mahalde bulunur ise ‘ahz ve mübâşir ma’rifetiyle Dimetoka Kal’asına nefy ü tağrib olunub itlâkı husûsu yine memhûr arz-ı

⁴¹Katle bedel: Mahkûmun işlemiş olduğu suçtan dolayı katledilmesi yani öldürülmesi gerekirken onun yerine eşdeğer bir cezaya çarptırılması demektir. Bkz. Çeribaş, **agt**, s.17.

⁴²Çeribaş, **agt**, s.53

hâliyle istid'a olunmadıkca müsa'ade olunmamak bâbında emr u şerîfim sudûrunu İstanbul ve tevâbi'i Rum patriki Kostandyos nâm râhib sūdde-i sa'âdetime memhûr arz-ı hâl takdîmiyle istid'a itmekten nâşi vech-i meşrûh üzere mübaşir ma'rufetiyle Dimetoka Kalasına nefy ü iclâsı fermânım olmağın imdi senki Kocalar nâ'ibi mûmaileyhsun mersûm kazâ-i mezbûr ve havâlisinde her ne mahalde bulunur ise ahz ve ol taraftan mübaşir ta'yîn olunan zide kadrehûya terfikan li-ecli't-te'dib Dimetoka Kal'asına nefy ü irsâle mübâderet eylesesun ve senki Dimetoka nâ'ibi mûmaileyhsun vusûlünde mersûmu Dimetoka Kalasında menfiyyen meks ü ikâmet ittirub bilâ fermân itlâkından mücânebet ve hatve-i vâhide mahall-i âhara salıvirilmesi lâzım gelur ise mes'ûl ve mu'ateb olacağını bilub âna göre umûr u harekete dikkat vusûlünü mübaşiri mûmaileyh ile Dersa'âdetime i'lâma mübâderet eylemen babında.”⁴³

Mahkûm Yanıkoğlu Anastaş'a ait hükümde de benzer bir anlatım görmekteyiz:

“Ferecik ve Limni Ceziresi naibine hüküm ki Ferecik kazasına tabi' Urumcuk karyesi mütemekkinlerinden Yanıkoğlu Anastaş nam zımmi kendü halinde olmayup hilâf-ı rızâ hareket etmekte olduğundan bit-defa'at olunmuş ise de terbiye olmayarak harekâtı sabıkasında ısrâr eylediğinden bahisle mersûm Ferecik kazası ve havâlisinde her ne mahalde bulunur ise ahz u mübaşir ma'rufetiyle li'ecli't-te'dib Limni Cezîresine nefy ü icla olunub memhûr arzuhalıyla istid'a olunmadıkça itlakına müsa'ade olunmak babında emr u şerîfim sudûrunu İstanbul ve tevâbi'i Rum Patriği kastanrius nam rahip sūdde-i saadetime arzuhâl takdimiyle istid'a itmekten nâşi vechi meşrûh üzere mübaşir ma'rufetiyle nefy ü iclâsı fermanım olmağın imdi sen ki Ferecik naibi mûmaileyhsun mersumu 'ahz ve mübaşir ta'yîn olunan (boşluk) zide kudrehûya teslîmen Limni Cezîresine nefy ü irsâle mübâderet eylesesun ve sen ki Limni Cezîresi naibi mûmaileyhsun vusûlünde mersumu menfiyyen meks ü ikâmet ettirup bilâ ferman itlakından mücânebet ve hatve-i vâhide mahali âhara irâ'eti ruhsat olunmak lâzım gelur ise mes'ûl ve mu'ateb olunacağını bilüp âna göre hareket vakti vusûlünü mübaşir-i mûmaileyh ile Dersaadetime i'lâmı mübâderet eylemen babında Fi evasıt Şevval 49.”⁴⁴

Yukarıdaki hükümde yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere Yanıkoğlu Anastaş, hilâf-ı rızâ hareketlerde bulunmuş her ne kadar uyarılsa da bu uyarılara kulak vermeyerek suç işlemeye devam etmiştir. Netice itibarıyla de kendisine cezârebend cezası verilerek Limni Adasına gönderilmiştir. Kalebend cezasında mahkûmlar sadece kale sınırları içerisinde hareket edebilirken cezârebend cezasında adanın sınırları içerisinde hareket edebildiği görülmektedir. Bu bakımdan kalebend cezasına nazaran cezârebend cezasının biraz daha hafif olduğu düşünülebilir. Cezârebendlik cezasıyla mahkûmların sularla çevrili olan adalara gönderilmeleri onların firar teşebbüsünde bulunma ihtimallerinin önüne önemli ölçüde set çekmektedir. Bunun yanı sıra adaların belli ölçülerde bir sahaya sahip olmaları, görevlilerin mahkûmları kontrol etmelerini kolaylaştırmaktadır.

Manastırbend cezası da tıpkı kalebend cezasına benzemektedir. Aradaki temel fark manastırbend cezasının sadece gayrimüslimlere uygulanıyor olmasıdır. Bu ceza türüne ait bir örnek verilecek olursa:

“Aynaroz Ceziresi naibine hüküm ki Aynarozda kâin LavraManastırında mütemekkin Berkopus nam rahib bir müddetten berû mübaşiri mezburdan çıkub Sivas ve havâlisine varûb efsâd misûllü harekete ibtidâr eylediğine mebnî rahib mersûm- u müttesîr mezburdan hatve-i vâhide mahali âhara çıkmamak şartıyla manastırında olması babında emr u şerîfim sudûrunu İstanbul ve

⁴³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no,10/39.

⁴⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no,5/18.

tevabi'i Rum Patriki Kostindys nam rahib südde-i saadetime memhûr 'arzuahâl takdimiyle istid'a itmekden naşı mersûmun vech-i meşrûh üzre manastırda olunması fermanım olmağın imdi sen ki naib mümaileyhsun keyfiyet ma'lûmun oldukda mersûmi ma'rûfetinle bildirup manastır ile hatve-i vâhîde mahali âhara salıvirilmesi esbâbını istihsâline mübâderet eylemen babında fi evail Safer sene 50."⁴⁵

Hükümde bahsi geçen Berkopus adındaki rahip, Sivas ve çevresine giderek ahaliyi kışkırtacak hareketlerde bulunmuştur. Hükümde yer alan "ifsad misüllü hareket" ifadesinden tam olarak hangi suç işlediği belli olmasada mesleğini kullanarak ahaliyi kışkırtmaya çalıştığı akıllara gelmektedir. Tıpkı kalebend de olduğu gibi manastırbend cezasında da mahkûmların manastırın dışına çıkmaları yasaktır. Ayrıca ceza mahali olarak seçilen manastırların gayrimüslimlerin mensup oldukları dini cemaatlere göre şekillendiği görülmektedir.

Nefy ise sürgün manasına gelmektedir. Nefy cezasının uygulanması ise mahkûm ya da mahkûmların bulundukları mahalden, çoluk çocuğundan, işlerinden ve daha birçok şeyden uzaklaştırılarak sürgün edilmesidir. Suçluların sürgün edilmelerindeki temel amaç, belgelerde geçen "*ıslâh-ı nefis*" ibaresinden de anlaşılacağı üzere mahkûmların ıslah olmaları sağlamaktır. Kars'ta yaşayan Hamid isminde bir müderrisin de "ıfsâd-ı memleketi müstelzîm hareket" suçunu işlemesinden dolayı Sinop'a sürgün edilmiştir. Ve ıslahı nefis oluncaya kadar da ceza mahalinde kalmıştır.⁴⁶ Cezîrebendlik ve nefy cezaları karşılaştırıldığında, nefy cezasının cezîrebende göre daha hafif olduğu düşünülebilir. Çünkü adanın karayla bağlantısının olmaması nedeniyle cezîrebend cezasının sürgün cezasına göre daha ağır olduğu söylenebilir.

Hükümlerde daha çok "meks ü ikâmet" olarak geçen zorunlu ikâmet cezası ise nefy cezasına çok benzemektedir.

"Karahisar Sahib naibine hüküm ki Ankara vücûhundan Ömer nam şahıs öteden beru ahvâli nizâm-ı memleketi müstelzîm harekât-ı ru'yeden inha olmayub şâhîdi kendüsü Karahisar Sahib de ise de yinede Ankaraya avdet ider ise ıslâh elebaşları müceb olacağı yeni ahali tarafından bâ i'lâm ve mahzûr inhâ kılınmış olduğundan bahisle merkumun menfiyyen ol tarafdân ikâmesi hususu halde Ankara ve Kengri ve Karahisar Sahib sancakları mutasarrıfı sadır esbâk vezirim İzzet Mehmed Paşa iclâsı tarafından bu def'a derbâr şevket karardan tahrîr ve iş'âr olunub bu misüllü kendü halinde olmayanların te'dibiyle emsâlinin zehîb ve tergîbi lâzımeden olmakdan naşı merkûmun Karahisar sahibinde menfiyyen ikâme olunması fermanım olmağın imdi sen ki naib mümaileyhsun vûsul emr u şerîfimde merkûm ol tarafda menfiyyen meks ü ikâmet ittirub bilâ ferman ıtlakından mücânibet ve hatve-i vâhîde mahali âhara salıvirilmesi lazım gelur ise mes'ûl ve mu'âteb olacağını bilub âna göre muhafazası emrine takayyûd ve dikkat ve keyfiyeti Dersaadetime i'lâma mübâderet eylemen babında."⁴⁷

⁴⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no,13/54.

⁴⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no,14/57.

⁴⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no, 30/121.

Bahsi geçen bu hükümden de anlaşılacağı üzere Ömer ismindeki bu kişi, memleketin düzenini bozacak hareketlerde bulunmuştur. Bunun sonucunda da ceza olarak Afyonkarahisar'a gönderilmiştir. Yukarıda da bahsedildiği gibi meks ü ikâmet ve nefy cezaları birbirlerine çok benzemektedirler hatta bazı hükümlerde “*nefy*” ve “*meks ü ikâmet*” kelimeleri beraber de yer almaktadır. Bu ceza türünde mahkûm ya da mahkûmların yaşadıkları mahallerden alınarak zorla başka bir mahalle götürülüp orada ikâmet etmeleri ve bu ikâmet sahasının dışına çıkmamaları sağlanmıştır. Bu ceza türüyle mahkûmların bazen de çiftliklerde hizmet karşılığında ikâmete zorlandıkları tespit edilmiştir. Nefy cezasına benzeyen bir ceza türü olsa da bu açıdan aralarında farklılıklar da bulunmaktadır.

İşkân ise mana itibariyle “*sakin kılma, oturtma*”⁴⁸ anlamlarına gelmektedir. İşkân ve nefy cezaları birbirlerine çok benzemekle birlikte bazı önemli farklılıkları mevcuttur. İşkân cezasının nefy cezasından ayrılan yönü, mahkûm ya da mahkûmların ailesiyle birlikte bu ceza türüne çarptırılmalarıdır. Ayrıca bu yönüyle sadece nefy değil, diğer ceza türlerinden de farklıdır. Nitekim bahsi geçen diğer cezalarda sadece mahkûm ceza alırken iskân cezasında hiçbir suçları olmamasına rağmen ailesinin de ceza mahaline gönderildiği tespit edilmiştir.

Görüldüğü üzere aslında bütün bu kalebendlik, manastırbendlik, nefy, cezârebendlik, zorunlu ikâmet ve iskân cezaları sürgün niteliğindedir. Ancak bazı farklılıklarla birbirlerinden ayrılmaktadırlar. En önemli farklılık, ceza mahalinin mahiyetidir. Yani mahkûmlar manastır, kale, ada ve diğer sürgün mahallerinin dışına çıkamamakta ancak bu saha içerisinde rahatça hareket edebilmektedir. Ayrıca bu ceza mahallerinin küçüklüğü ya da büyüklüğü mahkûmların hareket alanını ve kabiliyetini belirlemektedir. Bu bakımdan manastırbend mahkûmlarının en küçük sahaya sahip oldukları söylenebilir. Ceza mahali sahasının küçüklüğü açısından ikinci sırada kalebendlik, üçüncü sırada ise cezârebendlik gelmektedir. Nefy, iskân ve zorunlu ikâmet cezalarının ilk bahsi geçen üç cezaya göre hareket alanlarının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Bir diğer fark ise mahkûmların firar girişimlerini önlemede ceza mahallerinden bazılarının diğerlerine göre daha etkili olmasıdır. Bu açıdan kalebend, manastırbend ve cezârebend mahkûmlarının firarlarının diğerlerine göre çok daha zor olduğunu söylemek mümkündür. Bazı cezaların da kendilerine özgü nitelikleri nedeniyle diğerlerinden ayrıldığı

⁴⁸Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2010, s.518.

görülmektedir. Örneğin manastırbendlik cezası, manastırların bir Hristiyan mabedi olması nedeniyle sadece gayrimüslimlere verilmektedir. Zorunlu ikâmet cezasında ise mahkûmlar hizmet etmeleri için çiftliklere yerleştirilmektedir. İskân cezasının da belirgin bir özelliği bulunmaktadır. Bu ceza türünde mahkûmlarla beraber “*iyâl ü evladı*” yani ailesi de ceza mahaline gitmek zorundadır.

İncelemesi yapılan 497 hükümden anlaşıldığı üzere yetkililer, toplam 66 farklı ceza mahalini mahkûmlar için tercih etmişlerdir. Ceza mahali olarak seçilen yerlerin sayısına bakıldığında Osmanlı Devleti’nin her yerinin ceza mahali olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Ceza mahallerinde ki farklılıklar ise işlenilen suçun, verilen cezanın mahiyeti gibi unsurlara göre şekillendiği ihtimalini akıllara getirmektedir. Bu mahaller arasında en çok kullanılan yer, 62 mahkûmun gönderildiği Kütahya olmuştur. Kütahya’nın yanı sıra 49 mahkûmla Çanakkale, 33 mahkûmla Bozcaada, 32 mahkûmla Gelibolu, 31 mahkûmla Dimetoka, yimi beşer mahkûmla Bursa ve Ankara en çok tercih edilen ceza mahali olmuştur. Bunların yanı sıra tabloda gösterildiği üzere birçok yer, ceza mahali olarak değerlendirilmiştir. Ceza mahalleri arasında adaların da bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında defterin incelen kısmında 49 mahkûmun hangi ceza mahaline gönderildiğine dair bir bilgiye rastlanılamamıştır.

Tablo 1. Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı	Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı
Kütahya	62	Manisa	3
Çanakkale	49	Kastamonu	3
Bozcaada	33	Lavra Manastırı	3
Gelibolu	32	Selanik	3
Dimetoka	31	Niğbolu	2
Ankara	25	Kofu	2
Bursa	25	Yozgat	2
Tekirdağ	23	Malatya	2
Afyon	18	Erzincan	2
Konya	17	Mardin	2
Trabzon	17	Niğde	2
Limni Adası	15	Ermeni Manastırı	2
Edirne	13	Şanlıurfa	2
Çankırı	12	Bartın	2
İstanbul	12	Muş	1
Kayseri	11	Lareniye	1
Kıbrıs	14	Ünye (Ordu)	1
Sakız Adası	9	Zonguldak	1
Aynoroz Adası	9	Antalya	1
İzmir	9	İşkodra	1
Bolu	8	Bilecik	1
Midilli Adası	8	Kocaeli	1
Canik (Samsun)	8	Düzce	1
Nevşehir	7	Amasya	1
İstenköy Adası	6	Kars	1
Sedd'ül-bahr	6	Çorum	1
Sinop	6	Diyarbakır	1
Balıkesir	5	Gaziantep	1
Sivas	5	Büyükada	1
İznik	5	Tokat	1
Aydın	4	Rize	1
Rodos	4	Tunus	1
Adana	3	Bilinmeyen	49
Aksaray	3	Toplam	613

613 mahkûmun suçları işledikleri mahallere bakıldığında 76 farklı mahal tespit edilmiştir. Bununla birlikte 125 suçlunun hangi mahalde suç işlediğine dair herhangi bir bilgiye rastlanılamamıştır. Bu suç mahalleri arasında ilk sırada İstanbul yer almaktadır. Suç mahalleri bilinmeyenler çıkarıldığında kalan 498 mahkûmdan 151'inin, oransal olarak ise % 30'unun İstanbul'da suç işlediği anlaşılmaktadır. Suçlu sayısı ile İstanbul'un o zamanki nüfusunu kıyaslamak şehrin suç potansiyelini belirlenmesine katkı sağlayacaktır. 1834-1837 yılları arasında İstanbul'da 600.000 civarında insan yaşamaktaydı.⁴⁹ 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin incelenen kısmında İstanbul'da suç işleyenlerle şehrin toplam nüfusu karşılaştırıldığında %0,025 nisbeti çıkmaktadır. Bu şehrin hem Osmanlı Devlet'inin başkenti olduğu hem de nüfus yoğunluğunun diğerlerine göre oldukça fazla olduğu dikkate alındığında gayet normal görülmelidir. Diğer mahallerde suç işleyenlerin sayılarına bakıldığında ise İstanbul'u 22 suçluyla Ankara, 18 suçluyla Bursa, 16 suçluyla Afyon, on beşer suçluyla Kayseri ve Edirne, 14 suçluyla Konya, on ikişer suçluyla İzmir ve Balıkesir, sekizer suçluyla Bolu, Dimetoka ve Sivas takip etmektedir. Bunların yanı sıra suç işlenen yerler arasında 76 farklı yer daha bulunmaktadır. Mevcut veriler, genel itibariyle suçların ülkenin çoğu yerinde işlendiğini göstermekte iken herhangi bir bölgede yoğunluk gösterdiğine dair fikir vermemektedir. Osmanlı sınırları içerisinde bulunan çoğu mahalde tek tük de olsa suçlularla karşılaşıldığı söylenilebilir.

⁴⁹Kemal H. Karpat, **Osmanlı Nüfusu 1830-1914**, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s.70-76.

Tablo 2. Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Suç Mahali	Mahkûm Sayısı	Suç Mahali	Mahkûm Sayısı
İstanbul	151	Çanakkale	3
Ankara	22	Kütahya	3
Bursa	18	Bozcada	3
Afyon	16	Adana	2
Kayseri	15	Zonguldak	2
Edirne	15	Karaman	2
Konya	14	Bursa	2
Balıkesir	12	Malatya	2
İzmir	12	Aydın	2
Bolu	8	Mardin	2
Sivas	8	Akşehir	2
Dimetoka	8	Bosna	2
Trabzon	7	Niğde	2
Kars	7	İzmit	2
Kırşehir	7	Sakarya	2
İzmir	6	Muğla	1
Kocaeli	6	Narlı köy	1
Isparta	6	Bafra (Samsun)	1
Kıbrıs	6	İşkodra	1
İskenderiye	6	Tokat	1
Sakız Adası	6	Anamur (Mersin)	1
Kastamonu	5	Larenie	1
Aynoroz Adası	5	Bartın	1
Gediz	5	Şen köyü	1
Ünye (Ordu)	4	Erzurum	1
Avlonya	4	Tutluca (Denizli)	1
Şanlıurfa	4	Giresun	1
Amasya	4	Kisran	1
Alanya	4	Niş	1
Çorum	4	Erzincan	1
Nevşehir	4	Nurili	1
Çerdi (Yozgat)	4	Rumeli	1
Diyarbakır	3	Rize	1
Ferecik (Yunanistan)	3	Çankırı	1
İskenderun (Hatay)	3	Aksaray	1
Manisa (Borlu)	3	Selanik	1
Kızılcı Tuzla	3	Düzce	1
Limni Adası	3	Belirtilmemiş	125
Salı köyü	3	Toplam	613

Kalebend defterleri, mahkûmların işledikleri suçlar hakkında da bilgiler vermektedir. Ancak defterde yer alan hükümlerin önemli bir kısmında mahkûmların işledikleri suçlar genellikle “hilâf-ı rızâ hareket”, “mugâyir-i rızâ hareket”, “şirâze-i nizâm-ı memleket” olarak üç kategoriye ayrılarak ve genelleştirilerek verilmiştir. Hükümlerin bir kısmında ise bu üç kategoriden birinin yanı sıra işlenen suç da ayrıca belirtilmiştir. Bir kısım hükümde ise bu üç kategoriden hiçbirisi zikredilmeyerek sadece işlenen suça değinilmiştir. Çok az sayıda hükümde ise bahsi geçen üç kategoriden ikisi birlikte zikredilmiştir.

40 Numaralı Kalebend Defteri’nin incelenen kısmında mahkûm olduğu anlaşılan 343 kişi hilâf-ı rızâ hareket suçunu işlemiştir. Bunlardan 322’si için sadece hilâf-ı rızâ hareket terimi kullanılırken 21 suçlu için bu terimin yanı sıra işledikleri suçlara da değinilmiştir. Bu kategoriye ihtilal (karışıklık çıkarmak), edebe aykırı hareket etmek, uygunsuz davranışlarda bulunmak, emre karşı gelmek, halkın huzurunu bozmak, yalan söylemek ya da iftira atmak, gasp (başkasına ait bir şeyi zorla almak) gibi suçlar girmiştir. Bahsi geçen bu suçlar arasında en fazla uygunsuz davranışlarda bulunma suçunun işlendiği, diğer suçlara ise birer ikişer mahkûmun karıştığı anlaşılmaktadır. Bu kategorideki diğer 322 mahkûmun da yukarıda belirtilen suçları ya da benzerlerini işledikleri tahmin edilebilir.

Mugâyir-i rızâ hareket kategorisine giren suçlar ise 53 mahkûm tarafından işlenmiştir. Yani hilâf-ı rızâ hareket kategorisinin üçte biri kadar mahkûm bu kategoriye giren suçlara karışmışlardır. Bunlardan 37 mahkûm için hükümlerde sadece mugâyir-i rızâ hareket terimi kullanılırken 16 mahkûmun suçları bu terimin yanı sıra ayrıca belirtilmiştir: edebe aykırı hareket etmek, görevinde usulsüzlük yapmak, ticarete usulsüzlük yapmak, memleket düzenini bozmak, halkı rahatsız etmek. Bu kategoride ayrıca belirtilen suçlar arasında en fazla edebe aykırı hareket etmek suçunun işlendiği görülmektedir. Bu kategoride 9 mahkûm tarafından işlenen bu suçun daha önce bahsi geçen hilâf-ı rızâ memleket kategorisinde de 1 mahkûm tarafından işlendiği görülmektedir. Ayrıca bir önceki kategoride ahalinin düzenini bozmak suçu varken benzer şekilde bu kategoride ahaliyi rahatsız etmek suçu bulunmaktadır.

Şirâze-i nizâm-ı memleket (memleketin düzenini bozmak) kategorisine giren mahkûmların sayısı 26 olup daha önce zikredilenlere göre çok daha azdır. İncelenen hükümlerde bunlardan 5 mahkûmun sadece şirâze-i nizâm-ı memleket suçunun işlediği belirtilirken 21 mahkûm için hem şirâze-i nizâm-ı memleket terimi kullanılmış hem de bunların ihtilal suçuna iştirak ettikleri ifade edilmiştir. Karışıklık çıkarmak, zor kullanarak mevcut düzeni bozmak anlamlarına gelen ihtilal eyleminin bu kategoride işlenen suçlar arasında tek başına yer aldığı

görülmektedir. Bu durum bu kategorinin memleketin düzenini bozacak girişimlerde bulunan suçlularla alakalı olduğuna işaret etmektedir. Bununla beraber kategoriler arasında kesin bir çizginin olmadığı, aynı suçların farklı iki kategoride de zikredildiği burada da görülmektedir. Öyle ki şîrâze-i nizâm-ı memleket kategorisinde ihtilal suçu işleyen 17 mahkûm varken hilâf-ı rızâ hareket kategorisinde de bir mahkûm bulunmaktadır. Ayrıca mugâyir-i rızâ memleket kategorisinde “memleket düzenini bozmak” ifadesi kullanılmıştır ki bu da ihtilalle aynı anlama gelmektedir. Zaten hükümlerin bazılarında ayrıca bir suç belirtilmeden mahkûmunhem hilâf-ı rızâ hareket hem de mugâyir-i rızâ hareket ya da hilâf-ı rızâ hareket ve şîrâze-i nizâm-ı memleket suçlarını birlikte işlediği belirtilmektedir. Hükümlerin birinde hem hilâf-ı rızâ hareket hem de mugâyir-i rızâ hareket terimi, iki hükümde ise hilâf-ı rızâ hareket ve şîrâze-i nizâm-ı memleket terimleri birlikte kullanılmıştır.

Tablo 3. İşlenen Suçlar ve Tasnifi

Hilâf-ı Rızâ Hareket		Muğâyir-i Rızâ Hareket		Şîrâze-i Nizâm-ı Memleket	
Suç Türü	Mahkûm Sayısı	Suç Türü	Mahkûm Sayısı	Suç Türü	Mahkûm Sayısı
İhtilal girişiminde bulunmak	1	Görevinde usulsüzlük yapmak	1	İhtilal girişiminde bulunmak	17
Edebe aykırı hareket etmek	1	Edebe aykırı hareket etmek	9	Ahaliyi rahatsız etmek	1
Uygunsuz davranışlarda bulunmak	9	Ticarette usulsüzlük yapmak	1	Tatil ve iptal	1
Emre karşı gelmek	2	Memleketin düzenini bozmak	2	Öşürde usulsüzlük	2
Ahalinin huzurunu bozma	1	Ahaliyi rahatsız etmek	2		
Yalan söylemek, iftira atmak	1	Eğlenceye düşkünlük	1		
Gasp	1				
Belirtilmemiş	322		37		5
Toplam	343		53		26

Defterin incelenen kısmında hilâf-ı rızâ hareket kategorisine giren 343, mugâyir-i rızâ hareket kategorisine giren 53 ve şîrâze-i nizâm-ı memleket kategorisine giren 26 mahkûmun hangi suçları işledikleri kayıtlara geçmediğinden kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte bahsi geçen mahkûmların da kategorilerinde zikredilen suçlardan birini ya da benzerlerini işlediklerini tahmin etmek mümkündür.

Yukarıda bahsi geçen üç kategorinin dışında yani hilâf-ı rızâ hareket, mugâyir-i rızâ hareket ve şîrâze-i nizâm-ı memleket terimlerinin geçmediği, sadece işlenen suçun belirtildiği hükümler de bulunmaktadır. Aslında bunların önemli bir kısmı da bahsi geçen üç grupta zikredilen suçlarla aynıdır. Bu bağlamda fukaraya zulmetmek, ihtilal girişiminde bulunmak, görevinde usulsüzlük yapmak, gasp, yalancılık, ticarete usulsüzlük suçlarının bahsi geçen üç kategoridekilerle aynı olduğu söylenebilir. Bunların yanı sıra daha hiç zikredilmeyen suçlar da vardır: fesatlıkla hareket etmek, cünha, eşkıyalık, içkiye yabancı madde karıştırmak, evrakta sahtecilik, esnafı rahatsız etmek, Bektaşilik töhmetinde bulunmak, ruhsatsız dükkân açmak, haksız kazanç elde etmek, öşürde usulsüzlük yapmak, belgede sahtecilik yapmak, ihanet etmek, karşı cinse ilişmek, kavga etmek ve borcuna sadık kalmamak gibi suçlar hükümlerde zikredilmiştir. Bunların da bahsi geçen üç kategoride bahsedilen suçlarla yakın olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bahsi geçen suçların bu üç kategoriye girmediğini söylemek mümkün değildir. Aksine bu suçlar zikredilirken bahsi geçen terimlerin kullanılmasına gerek görülmediği belirtilebilir. Bu suçlar arasında en fazla görevinde usulsüzlük suçunun işlendiği görülmektedir. Mugâyir-i rızâ hareket kategorisindeki 1 kişinin eklenmesiyle en az 31 mahkûmun bu suçu işlediği anlaşılmaktadır. Bu kişiler ise genellikle seyfiye sınıfına mensup suçlular olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesela sadrazam kavası olarak bilinen ve günümüz polisi, jandarmasına herhangi bir görev verildiğinde bunu layıkıyla yerine getirmediği ya da kendisine verilen rütbeden yararlanarak suç işledikleri görülmektedir. Ayrıca belirtilen suçlar incelendiğinde o dönemlerde fesatlıkla hareket etmenin de bir suç türü olarak kabul edildiği görülmektedir. 21 kişinin de bu suç türünü işlediği tespit edilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekirse fesatlık olarak bahsedilen suçun arabozuculuk mu, hile mi yoksa kötümser davranışlarda bulunmak mı olduğuna dair bir netlik yoktur. Kelimenin manası itibariyle mahkûmun bahsedilen bu hususlardan birine tenezzül ettiği anlaşılmaktadır. Yani yukarıda bahsedilen hilâf-ı rızâ hareket, şîrâze-i nizâm-ı memleket ve mugâyir-i rızâ hareket suçlarındaki kadar ucu açık bir belirsizlik bulunmamaktadır. 14 kişinin fukaraya zulmettiğini hatta o kişileri aciz bırakarak yerinden yurdundan ettiklerine dair bilgilere rastlanılmıştır. Bunun yanında yine 18 kişinin işinde usulsüzlük yaptığı görülmüştür. 30 kişinin ise ihtilal girişimlerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu suç türü incelendiğinde suçlulardan bazılarının etraflarına adam topladıkları, bazılarının ise tek başına bu girişimde bulundukları görülmüştür. 9 kişinin cünha⁵⁰ suçundan

⁵⁰Cünha: 1858/1274 Osmanlı Ceza Kanunnâmesine göre kabahatten ağır, cinayetten hafif olan ve ceza gerektiren suçlardır. Bkz. Mehmet Ali Ünal, **Osmanlı Tarih Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, İstanbul, s.156.

hüküm giydikleri tespit edilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekirse cünha olarak zikredilen bu suç türü, küçük suçların hepsini kapsamaktadır. Hükümler arasında yer alan bu suç türünde bahsedilen küçük suçlar hakkında ise net bir bilgi yer almamaktadır. 8 kişinin eşkıyalık suçundan hüküm giydiği görülmektedir. Tıpkı ihtilal girişiminde bulunanlar gibi eşkıyalık yapanlarında bazen tek başlarına bazen de grup halinde hareket ettikleri görülmüştür. 7 kişinin zorbalık yaptığı tespit edilmiştir. Zorbalık ve eşkıyalık hemen hemen aynı manalara gelse de defterde ayrı ayrı ele alınmıştır. 4 kişinin içkinin içerisine yabancı madde karıştırmaktan ceza aldıkları tespit edilmiştir. Bu kişilerin yabancı madde olarak kum kullandıkları hükümde yer almaktadır. Bu suç türünün usulsüzlük suç türüyle benzediği söylenebilir. 4 kişinin esnafı huzursuz ettiği görülmektedir. Fakat bu 4 kişinin esnafı ne şekilde huzursuz ettiğine dair bir bilgiye rastlanılmamıştır. 3 kişinin Bektaşilik töhmetinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bektaşilik 1926 yılında Vak'a-yı Hayriye olayıyla kaldırılmıştır.⁵¹ Her ne kadar 1926 yılında kaldırılmış olsa da sonraki dönemlerde de Bektaşiliğin etkileri devam etmiştir. Tek fark bu tarihten itibaren Bektaşiliğe dair herhangi bir hareket, girişim büyük suç sayılmıştır. 3 kişinin gizli saklı işlerde bulunmasından dolayı ceza aldıkları tespit edilmiştir. Fakat bu 3 mahkûmun tam olarak gizli saklı ne iş çevirdiklerine dair bir bilgi verilmemiştir. 3 kişinin ise ruhsatsız bir şekilde dükkân açmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu 3 kişinin üçünün de gayrimüslim olması ayrıca dikkat çeken bir husustur. 3 kişinin haksız kazanç ede etme çabalarında olduğu görülmektedir. 3 kişinin öşür vermemek için bir takım oyunlar peşinde koştuğu bu yüzden de ceza aldıkları görülmektedir. 3 kişinin ticaretle alakalı olan kısımlarda genellikle gayrimüslimlerin suç işleme oranlarının Müslümanlara göre fazla olması da oldukça dikkat çekmektedir. Yalancılık ve ihanet suçlarından da üçer kişi ceza aldığı tespit edilmiştir. 2 kişinin ortada hiçbir savaş olmamasına rağmen silahları kuşanarak harp edasıyla etrafta dolandığı ve ahaliyi korkuttuğu görülmektedir. 2 kişinin mektebin düzenini bozduğu ve bundan dolayı ceza aldığı görülmektedir. Bu iki kişiden birisi müderris diğeri de öğrencidir. 2 kişinin belgede sahtecilik yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu iki kişiden birinin sahte lakapla Anadolu'da kitap yaymaya çalıştığı hükümler arasında yer almaktadır. Hasmıyla kavga eden kişilerin de ceza alabileceği bu hükümler arasında görülmektedir. Nitekim bu suçtan ötürü bir kişi ceza

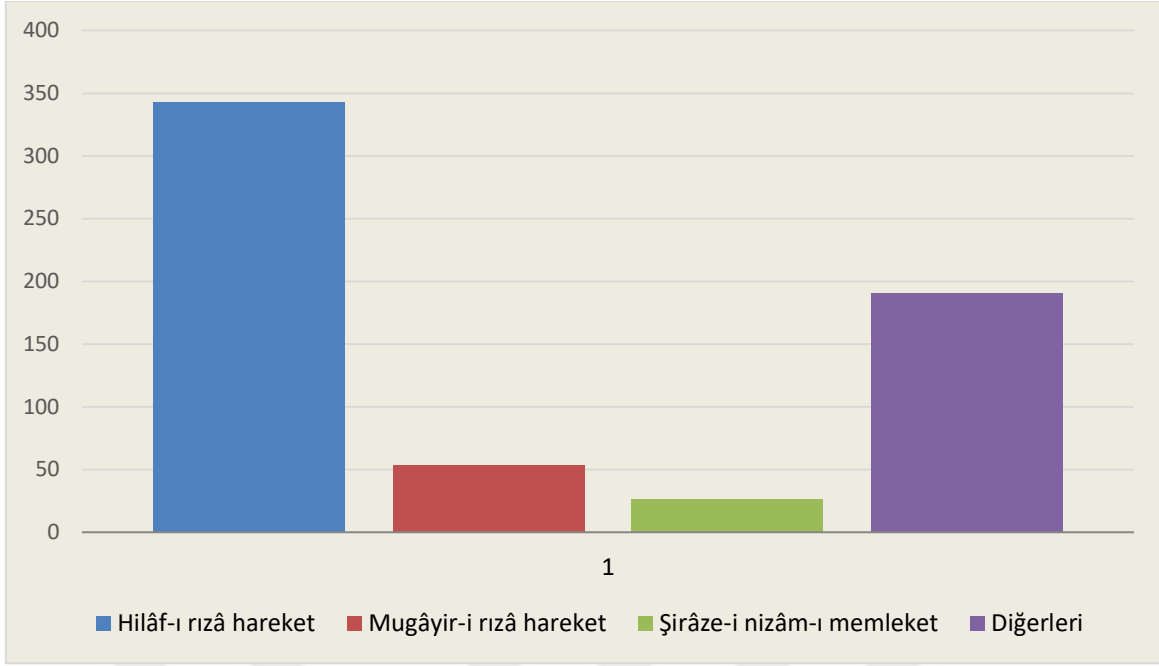
⁵¹II. Mahmud tarafından 17 Haziran 1826 tarihinde yeniçeri ocağının kaldırılmasına vak'a-i hayriyye denilmiştir. Yeniçeri ocağıyla birlikte Bektaşilikte kaldırılmıştır. Bu tarihten itibaren de Bektaşilik üzerine en ufak çalışma veyahut söylem dahi olsa suç kabul edilmiştir. Bkz. Kemal Beydilli, "Vak'a-i Hayriyye", *DİA*, C.42, İstanbul 2012, s.454.

almıştır. Boş işlerle meşgul olmak, borcuna sadık kalmamak ve gasp gibi suçlardan da birer kişinin ceza aldığı tespit edilmiştir. Suç çeşitliliğini ortaya koyabilmek açısından daha önce bahsi geçen üç kategoride ayrıca değinilen suçlar da aşağıdaki tabloya eklenmiştir.

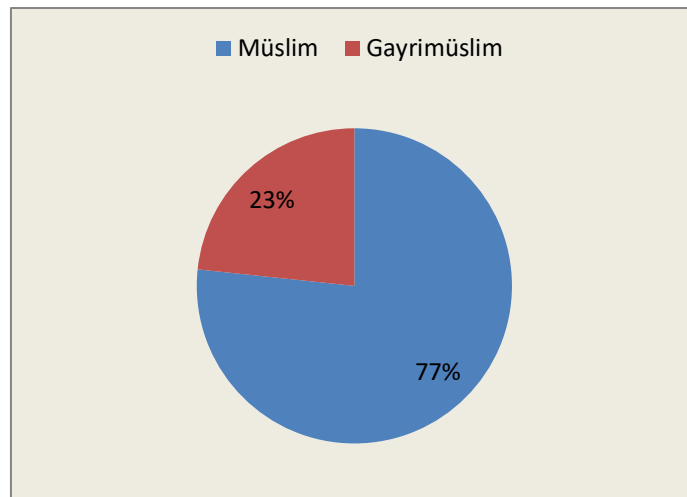
Tablo 4. Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Suç Türü	Mahkûm Sayısı
Görevinde usulsüzlük yapmak	31
İhtilal girişiminde bulunmak	30
Fesatlıkla hareket etmek	21
İşinde usulsüzlük	18
Fukaraya zulmetmek	14
Edebe aykırı hareket etmek	10
Uygunsuz davranışlarda bulunmak	9
Cühâ	9
Eşkıyalık yapmak	8
Zorbalık yapmak	7
İçki içine yabancı madde karıştırmak	4
Esnaflı huzursuz etmek	4
Bektaşilik töhmetinde bulunmak	3
Ruhsatsız dükkân açmak	3
Haksız kazanç elde etmek	3
Öşürde usulsüzlük yapmak	3
Gizli saklı işlerde bulunmak	3
Ticarette usulsüzlük yapmak	3
Yalancılık	3
Mektebin düzenini bozmak	2
İhanet etmek	2
Belgede sahtecilik	2
Emre karşı gelmek	2
Harp edasıyla dolaşmak	2
Gasp	2
Ahaliyi rahatsız etmek, huzurunu bozmak	3
Memleketin düzenini bozmak	2
Çiftlik düzenini bozmak	2
Hasmıyla kavga etmek	1
Karşı cinse musallat olmak	1
Eğlenceye ve lükse düşkün olmak	1
Gösteriş içerisinde olmak	1
Boş işlerle uğraşmak	1
Borcuna sadık kalmamak	1

Şekil 3. Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımları

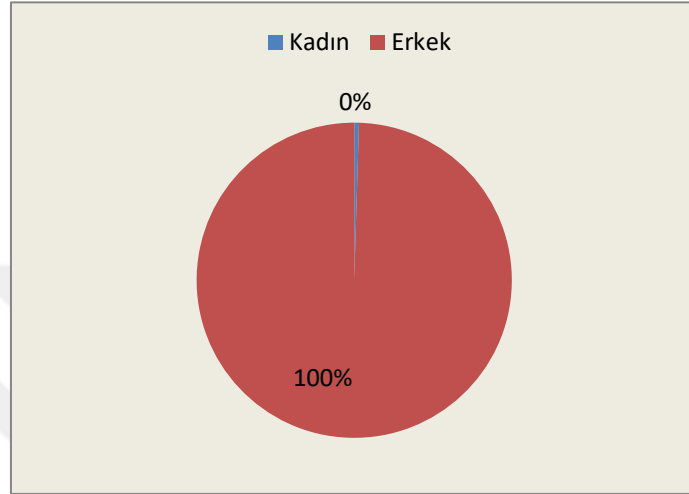
İncelemesi yapılan hükümlerde geçen isimlerden mahkûmların Müslim ya da gayrimüslim oldukları anlaşılabilmektedir. İsimleri geçen 613 mahkûmdan 470'inin Müslim, geriye kalan 143'ünün ise gayrimüslim olduğu tespit edilmiştir. Hükümlerin çok azında gayrimüslimlerin hangi millete mensup oldukları da belirtilmiştir. Bu hükümlerde yer alan bilgilerden yola çıkılarak gayrimüslim mahkûmlardan 18'inin Rum, 7'sinin Ermeni ve 3'ünün Yahudi olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 115 gayrimüslim mahkûmun ise hangi dine mensup olduklarına dair bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Şekil 4. Mahkûmların M/GM Dağılımı

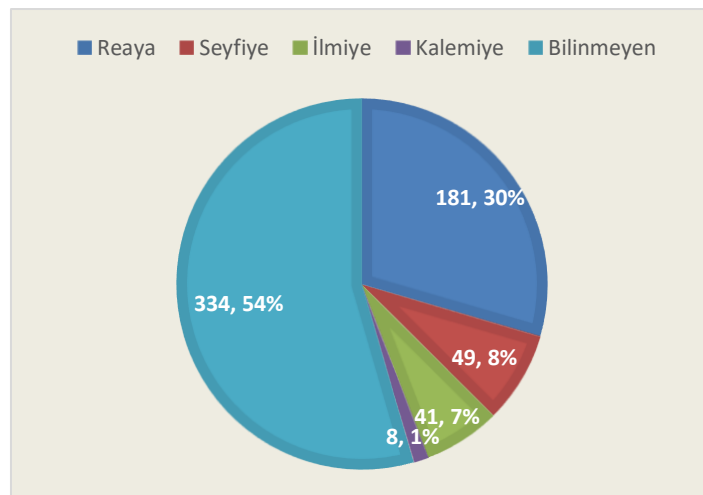
Bahsi geçen hükümler arasında yer alan mahkûmların cinsiyet bazında incelemesi yapıldığında ise sadece 3'ünün kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu mahkûmlardan ikisine

zorunlu ikâmet, birisine iskân cezası verilmiştir. Her ne kadar verilen cezalar hafif olsa da daha önce bahsi geçen ceza türlerinin tamamının kadınlar için uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Kadın mahkûmların ceza mahallerinde daha rahat edebilecekleri iskân ve zorunlu ikâmet cezaları uygulanmıştır. Nitekim tek başına bir kadına kalebendlik ya da cezirebendlik cezası vermek onu bu ceza mahallerinde tek başına ve savunmasız bırakmak anlamına gelmektedir.

Şekil 5. Mahkûmların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Kalebend defterlerinde mahkûmların bir kısmının sosyal statüleri ve meslekleri hakkında da bilgiler yer almaktadır. İncelenen hükümlerde geçen 613 mahkûmdan 334'ünün sosyal statüsü defterde yer almazken 181'inin reaya, 49'unun seyfiye, 41'inin ilmiye ve 8'inin kalemiye sınıfına mensup olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 6. Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Defterin incelenen hükümlerinden 613 mahkûmdan sadece 286'sının ne işle meşgul olduğu öğrenilebilmiştir. Bu 286 suçlunun uğraş verdiği 46 farklı meslek grubuyla karşılaşılmıştır.

Belirlenen bu meslek grupları içerisinde en çok bey sınıfına mensup olanların suç işledikleri tespit edilmiştir ki 48 mahkûm bu statüsündedir. Defterdeki hükümlerde mahkûmlar arasında din adamlarıyla da oldukça sık karşılaşılmaktadır. Bu kategoriye giren mahkûmlar arasında 15 rahip, 9 hafız, 5 şeyh, 4 müftü, 5 naip ve birer kadı, imam ve vaiz bulunmaktadır. En çok suç işleyenlerin mensup olduğu bir diğer meslek grubu ise tüccarlıktır. Burada dikkat çeken bir husus da tacirlerden suç işleyip ceza alanların çoğunun gayrimüslim olmasıdır ki bu durum Osmanlı Devleti'ndeki tacirlerin dinleriyle doğru orantılıdır. Öyle ki 39 tüccardan 28'i gayrimüslimdir. Ayrıca mahkûmlar arasında 17 esnaf bulunmaktadır. Bu 17 kişinin tam olarak ne iş yaptığı belirtilmezken bazılarının ki belirtilmiştir. Bunlardan 6'sı meyhane, 5'i han işletmekte, 4'ü kasap, 2'si boyacı ve yine 2'si kahvecidir. Asker olarak belirtilen 12 kişi bulunmaktadır. Ayrıca bu sınıfa mensup 5 sadrazam kavas, 4 çavuş, 2 lağımçı ve birer kale muhafızı, kavas başı, kapıcıbaşı, tımarlı sipahi ve barutçu bulunmaktadır. İdareci kesiminden de epey meslek grubuyla karşılaşılmıştır. Bu kategoriye giren mahkûmlar arasında 13 voyvoda, 12 ayan, 11 mültezim, 9 muhtar, 4 mütesellim, 3 kethüda, 2 kocabaşı ve 1 tane de müdür bulunmaktadır. Esnaf ve tüccar grubuna giren mahkûm sayısı da epey kalabalıktır. Bunların yanı sıra mahkûmlar arasında 9 seyyid, 6 müderris, 4 kâtip, , 4 amele, 3 öğrenci ve birer muhassıl ile kayyumun olduğu tespit edilmiştir.

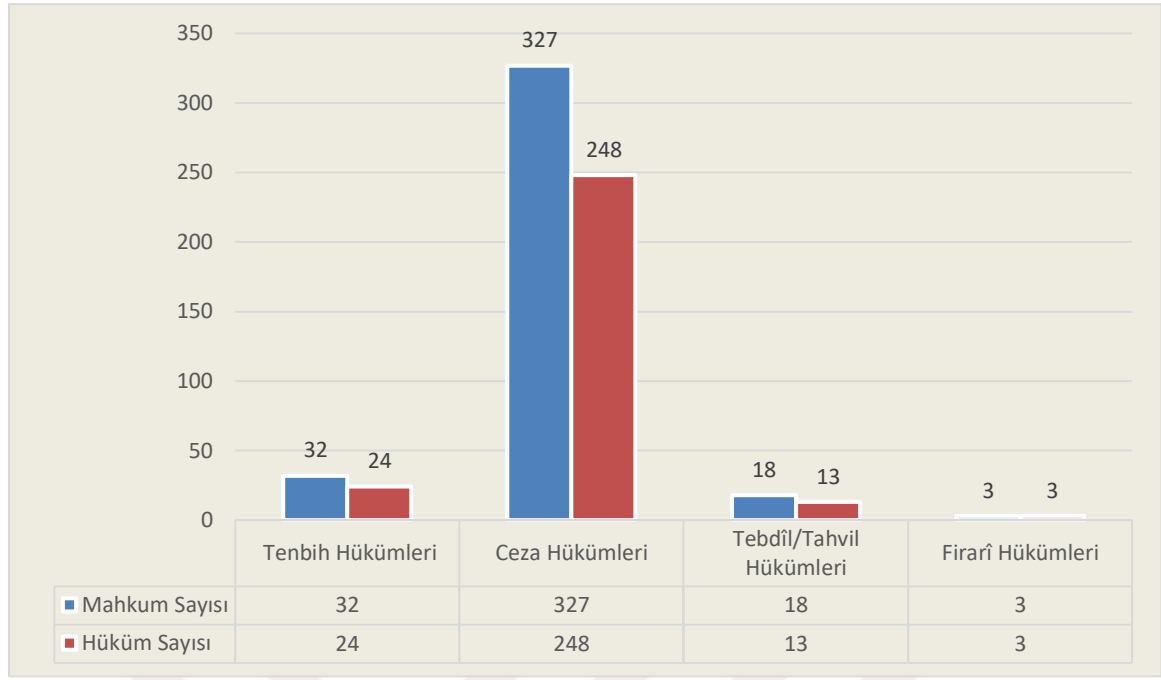
Tablo 5. Mahkûmların Meslek ve Statülerine Göre Dağılımı

Meslek	Mahkûm Sayısı	Meslek	Mahkûm Sayısı
Bey	52	Öğrenci	3
Tüccar	39	Kale muhafızı	2
Esnaf	17	Boyacı	2
Rahip	15	Mutasarrıf	2
Voyvoda	13	Lağımçı	2
Asker	12	Kahveci	2
Ayan	12	Derviş	2
Mültezim	11	Müdür	1
Muhtar	9	Darphane-i Amire nazırı	1
Seyyid	9	Muhassıl	1
Hafız	9	İmam	1
Müderris	6	Vaiz	1
Meyhaneci	6	Kale Muhafızı	1
Hancı	5	Kadı	1
Sadrizam kavası	5	Kavas başı	1
Naip	5	Tımarlı sipahi	1
Şeyh	5	Baş kayyum	1
Mütesellim	4	Kapıcı başı	1
Amele	4	Kocabaşı	2
Kâtip	4	Barutçu	1
Kasap	4	Hazinedar	1
Müftü	4	Hadım	1
Çavuş	4	Bilinmeyen	325
Kethüda	3	Toplam	613

İKİNCİ BÖLÜM

2. 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNDEKİ CEZA HÜKÜMLERİ

Defterin incelenen ilk 100 sayfasında yer alan toplam 497 hükümden 248'i ceza hükmüdür. Ceza hükümleri de suçlu için kaleme alınan hükümlerin niteliği yani suçlunun ceza almadan uyarılması, doğrudan cezalandırılması, ceza mahallerine gittikten sonra yeni suçlar işlemeleri ve firar eden suçluların yakalanmalarının emr edilmesi bakımlarından kendi içerisinde ayrılmaktadır. Bu bağlamda 40 Numaralı Kalebend Defteri'nde tenbih, ceza, tebdîl ve firar hükümleri yer almaktadır. Bölümün “40 Numaralı Kalebend Defteri'ndeki Ceza Hükümleri” başlığını taşımasının sebebi, tenbih, tebdîl ve firar hükümlerinin aynı zamanda bir ceza hükmü olmasıdır. Bahsi geçen bu üç hüküm çeşidinin dışında suçluya sadece ceza verildiği anlaşılan hükümler mevcuttur ki bunlar “Ceza Hükümleri” alt başlığında değerlendirilmiştir.

Şekil 7. 40 Numaralı Kalebend Defteri’ndeki (İlk 100 Sayfa) Ceza Hükümlerinin Dağılımı

Yukarıdaki tablo-grafikten de anlaşılacağı üzere hükümlerin önemli bir kısmı doğrudan ceza verilen mahkûmlarla alakalıdır. Bu bağlamda 248 ceza hükmü mevcut olup 327 mahkûm cezalandırılmıştır. Ceza verilmeden önce uyarılan 32 mahkûm için 24 tenbih hükmü verilmiştir. 18 mahkûm ise gönderildikleri ceza mahallerinde yeni suçlar işledikleri için yeni ceza gönderilmiş ve bu nedenle defterin incelenen kısmına 13 hüküm kaydedilmiştir. Bu üç gruptaki mahkûm sayılarının hüküm sayılarından fazla olması, bazı suçların tek kişi tarafından değil, iki ya da daha fazla kişi tarafından işlendiğini göstermektedir. Bunların dışında ceza hükümleri verildikten sonra firar etmeye çalışan ve yeni bir hükümle yakalanması emredilen 3 mahkûm bulunmaktadır. Bu firarîler için 3 hüküm deftere kaydedilmiştir.

İncelen hükümler, suç işleyen kişilerin bir kısmının cezalandırılmadan tenbih hükümleri vasıtasıyla uyarıldıklarını, suç işlemeye devam etmeleri durumunda cezalandırıldıklarını göstermektedir. Çok sayıda mahkûm ise doğrudan cezalandırılmıştır. Ayrıca mahkûmlardan bazılarının ceza mahallerinde yeni suçlar işlemekten kaçınmadıkları görülmektedir. Bu tür kişilerin ceza mahalleri tebdîl/tahvil hükümleriyle değiştirilmiş, sakıncalı oldukları düşüncesiyle aynı ceza mahalinde kalmalarına müsaade edilmeyerek başka yerlere nakledilmişlerdir. Bazı suçlular ise daha ceza mahaline gönderilmeden firar etmeye çalışmışlarsa da yakalanarak ceza mahallerine gönderilmişlerdir. Bu tür mahkûmların yakalanmaları için yetkililere yeni hükümler gönderilmiştir.

2.1. Tenbih Hükümleri

İncelemesi yapılan 40 Numaralı Kalebend Defteri'nde tenbih adı altında yer alan ibare ile bazı suçlular cezalandırılmadan uyarılmışlardır. Kalebend defterlerinde bahsi geçen cezaların uygulanış şeklinde belli bir prosedür uygulandığı görülmektedir. Yukarıda da zikredildiği üzere, bir kişi ya da kişiler suça karıştıklarında, bunun tespiti üzerine yetkili merciler hemen harekete geçmekteydiler. Bunun yanı sıra eğer suçlu, adam öldürmek, başkaldırmak gibi devleti ya da ahaliyi ciddi manada zarara uğratmamışsa ilk olarak yetkili kişiler tarafından uyarılmaktaydılar. Çok daha basit suçlara karışan kişilerin ahali tarafından uyarıldığı görülmektedir. Bu uyarılara rağmen hala ısrarlı bir şekilde suç işlenmeye devam edilirse suçlunun ceza alması için gerekli adımlar atılmaktaydı.

40 Numaralı Kalebend Defteri'nde incelemeye tabi tutulan hükümler arasında yer alan tenbih hükümleri “... her ne kadar kendüye nasûh bend olunmuş ise de...”⁵² ya da “...bi't defe'at tenbîh olunmuş ise de harekâtı sâbıkasından isrâr eylediğinden bahisle merkûmun li-ecli't-te'dîb bir mahale...”⁵³ gibi ifadelerle belirtildiği görülmektedir. Meyhaneci Yorgi'ye ait hüküm üzerinden de bu anlatılanları görmekteyiz:

“Dimetoka nâ'ibine hüküm ki Yâhud tâ'ifesinden meyhaneci Yorgi nâm Yahudi hilâf-ı emvâl ve nizâm-ı mugâyir-i ibtidât-ı mugâyir îzâr ve ihtilâl-i efsâdı müceb harekete ictisâr etmemiş ve her ne kadar kendüye nasûh bend olunmuş ise de te'dîb ve terbiyesi lâzım gelmemiş olduğu beyânıyla mersûmun li-ecli't-te'dîb bir mahale nefy-ü iclâsı bâbında emr u şerifim sudûrunu Yahudi Hahambaşı Mensim nam Yahudi südde-i sa'âdetime memhûr arz-ı hâl takayyüdüyle istid'a etmekden nâşi mersûm mübâşir ma'rifetiyle Dimetoka'ya nefy u iclâsı fermânım olunmağın imdi mersûm bu taraftan ahz ve mübâşir ta'yîn olunan zîde kadrühûya terfîkan Dimetoka'ya nefy ü irsâl olunmağın sen ki nâ'ib-i mümâileyhsin vusûlünde mersûmu ol tarafdâ menfiyyen meks ü ikâmet ettirub bilâ fermân ıtlâkından mücânebet ve hatve-i vâhîde mahal-i ahara salıverilmesi lâzım gelur ise me'sûl ve mu'âteb olacağını bilub âna göre emr u harekete takayyud ve dikkat ve vusûlünü mübâşir-i mümâileyh ile Dersa'âdetime i'lâma mübâderet eylemen babında.”⁵⁴

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere uygunsuz hareketlerde bulunan Yorgi isimli Yahudi “kendüye nasûh bend olunmuş” ifadesiyle sadece uyarılmış ancak suç işlemeye devam etmesi üzerine padişahın fermanıyla Dimetoka'ya sürgüne gönderilmiştir.

Bahsi geçen defterin ilk 497 hükmünde yapılan incelemeler sonucunda, bu hükümlerden 24'ünde suçluların ceza almadan önce “tenbih edildiği” yani “uyarıldığı” tespit edilmiştir. Tenbih hükümleri içerisinde ise toplam 32 suçlunun uyarıldığı görülmektedir. Hükümlere genel olarak bakıldığında ise tenbih olduğu belirtilen mahkûmlarla diğer mahkûmların

⁵²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no.28/110.

⁵³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no.4/14.

⁵⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no.53/220.

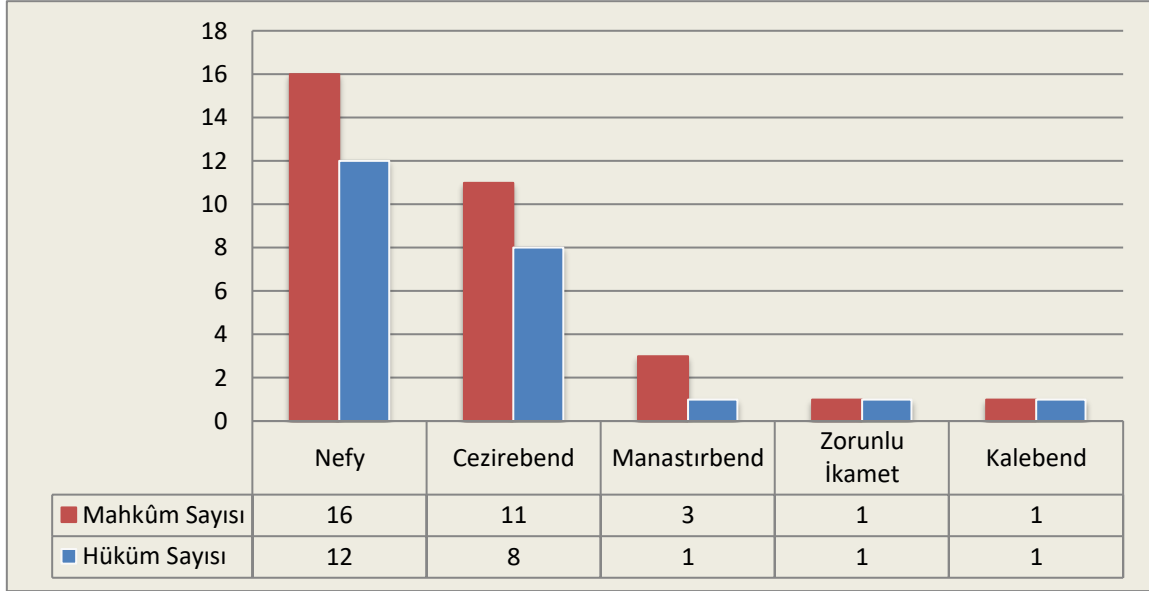
işlemiş oldukları suç türleri arasında bir fark bulunmadığı görülmektedir. Yani hilâf-ı rızâ harekette bulunan iki kişiden birisine ceza verilmeden önce tenbih hükmü gönderilir iken diğeri doğrudan cezalandırılmıştır. Bu tür durumlardan tenbih olunan mahkûmların işlemiş oldukları suç türleri aynı olsa da suçların büyüklüğü arasında bir farklılık olabileceği ihtimali akla gelmektedir.

Tablo 6. Ceza Hükümü Öncesinde Suçlulara Verilen Tenbih Hükümleri⁵⁵

Suçlu	İşlenilen Suç	Suç Mahali	M/GM	Aldığı Ceza	Ceza Mahali
Kuyucu oğlu Hüseyin	Şirâze-i nizâm-ı memleket	Kızılca Tuzla	M	Nefy	Kütahya
Kantar oğlu İbrahim, Ohannes	Hilâf-ı rızâ hareket	İstanbul	M GM	Nefy	Ankara
Yanıkoğlu Anastaş	Hilâf-ı rızâ hareket	Ferecik (Yunanistan)	GM	Cezîrebend	Limni Adası
Şeyh oğlu Abdülhalim	Hilâf-ı rızâ hareket, şirâze-i nizâm-ı memleket	Borlu	M	Cezîrebend	Sakız Adası
Gökmen Hüseyin	Mugâyir-i rızâ hareket	Çankırı	M	Zorunlu İkamet	Kütahya
Acı İgor	Mugâyir-i rızâ hareket	Muğla	GM	Kalebend	Dimetoka
Kilos Agob	Eşkıyalık, yalan söylemek	-	GM	Nefy	Bilecik
Hacı Halil	Şirâze-i nizâm-ı memleket	-	M	Cezîrebend	Limni Adası
Yanıkoğlu Anastaş	Hilâf-ı rızâ hareket	Yunanistan (Ferecik)	GM	Cezîrebend	Limni Adası
Hacı ve Binzade Hacı Mustafa	Fesatlıkla hareket etmek	Yozgat (Çerdi)	M	Cezîrebend	İstanköy Adası
Veled-i Mito Lamya	Mugâyir-i rızâ hareket	Dutluca (Denizli)	GM	Cezîrebend	Bozcaada
Karbarikos	Mugâyir-i rızâ hareket	Sakız Adası	GM	Cezîrebend	Limni Adası
-	Mugâyir-i rızâ hareket	İzmir	GM	Cezîrebend	Midilli Adası
Sirozlu papaz	Mugâyir-i rızâ hareket, Eğlenceye düşkünlük	-	GM	Cezîrebend	Aynoroz Adası
Hacı Mehmed, Hacı İbrahim, Mustafa	Şirâze-i nizâm-ı memleket	Çanakkale	M	Nefy	Kastamonu
Fitil Osman	Şirâze-i nizâm-ı memleket	Kütahya	M	Nefy	Alanya
Seyid	Şirâze-i nizâm-ı memleket	Mihaliç	M	Nefy	Tekirdağ
Kel Hacı Mehmed	Tatil ve iptali	-	M	Nefy	Ankara
Halis ve Kost ve Babası	Mugâyir-i rızâ hareket	Salı köyü	GM	Manastırbend	Aynoroz Adası
Hasan, Yusuf	Hilâf-ı rızâ hareket	Dimetoka	M	Nefy	Korfu
Yorgi	Hilâf-ı rızâ hareket	-	GM (Yahudi)	Nefy	Dimetoka
Ali	Mugâyir-i rızâ hareket	İstanbul	M	Nefy	Çanakkale
Yezid Kontus, Kostandi	Hilâf-ı rızâ hareket	Sakız cezîresi	GM (Rum)	Nefy	Kuşadası

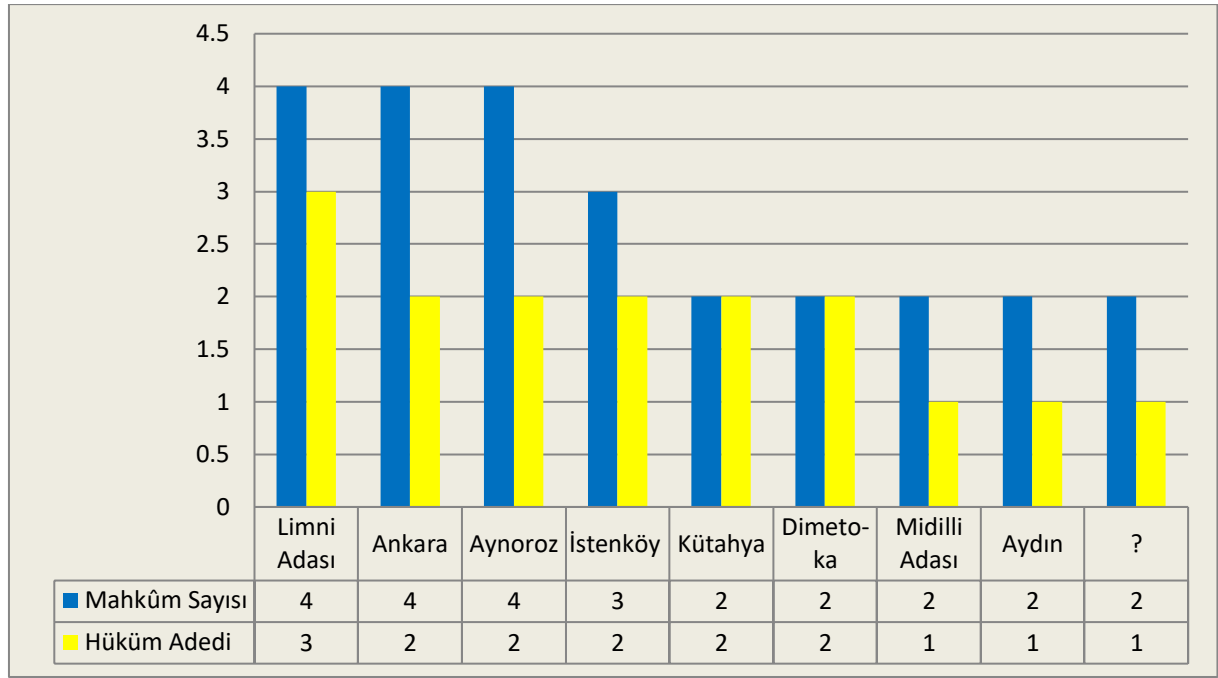
⁵⁵BOA,A,DVNS.d.,no.40,s/hük.no.,2/6,4/14,5/18,18/69,7/25,7/26,10/39,11/45,15/59,28/110,33/133,40/162,59/243,69/286,95/396 ,64/263,26/101,28/112,29/114,49/192,54/220,57/237,83/347,100/419.

Tenbih hükümleri içerisinde yer alan 32 mahkûmun tüm uyarılara rağmen suç işlemeye devam ettikleri görülmüştür. Bu mahkûmlar 5 farklı şekilde cezalandırılmıştır. Bunlardan 16 kişiye nefy, 11 kişiye cezîrebend, 3 kişiye manastırbend, 1 kişiye zorunlu ikâmet ve yine 1 kişiye kalebend cezası uygulanmıştır. Bu bağlamda tenbih hükümleri sonrasında nefy ve cezîrebend cezalarının diğerlerine göre daha çok tercih edildiği dikkat çekmektedir.

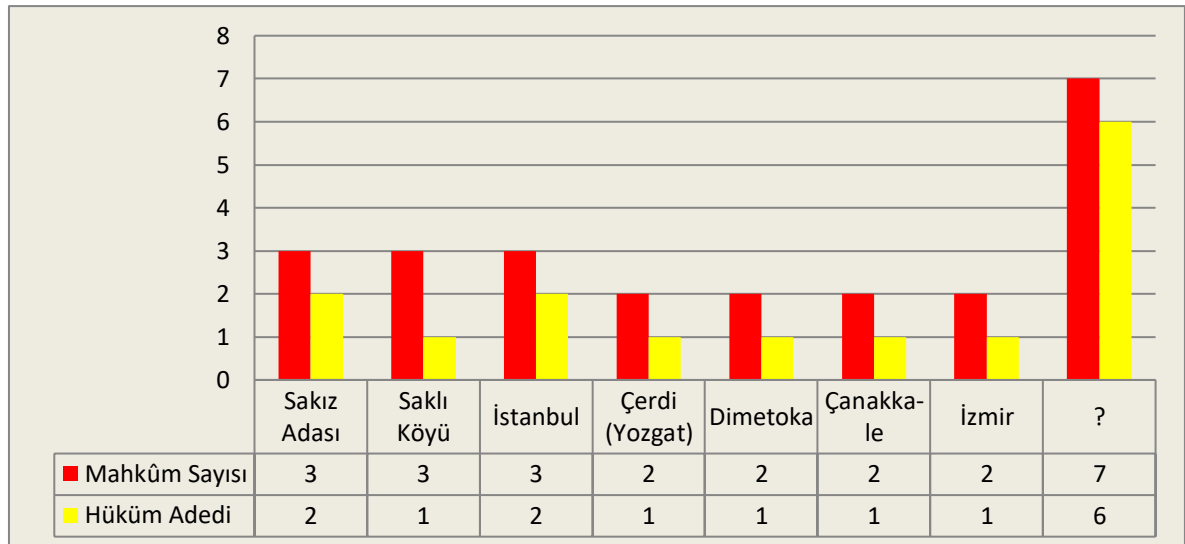
Şekil 8. Tenbih Hükümlerinde Yer Alan Mahkûmların Dağılımı

Tenbih hükmü sonrasında da suç işleyerek ceza alan 32 mahkûmun 16 farklı mahale gönderildikleri görülmektedir. Bu mahaller arasında Kütahya, Ankara, Limni Adası, Sakız Adası, Dimetoka, Bilecik, İstanköy Adası, Bozcaada, Midilli, Aynoroz Adası, Katamonu, Alanya, Tekirdağ, Korfu (Yunanistan), Çanakkale ve Kuşadası gibi mahaller bulunmaktadır. Bu mahaller arasında suçluların mahkûm olarak en çok Ankara ile Aynoroz ve Limni Adalarına gönderildikleri görülmektedir. Bahsi geçen bu üç mahale dördermahkûmun gönderildiği tespit edilmiştir. İstanköy Adası'na 3; Kütahya, Dimetoka, Midilli, Korfu, Kastamonu ve Kuşadası (Aydın)'na ikişer kişi gönderilmiştir. Geriye kalan ceza mahallerine ise birer suçlu gönderilmiştir. Bu mahkûmlar arasında 2 kişinin ise hangi mahalle gönderildiği bilinmemektedir.

Şekil 9. Tenbih Olunan Mahkûmların Ceza Mahallere Göre Dağılımı

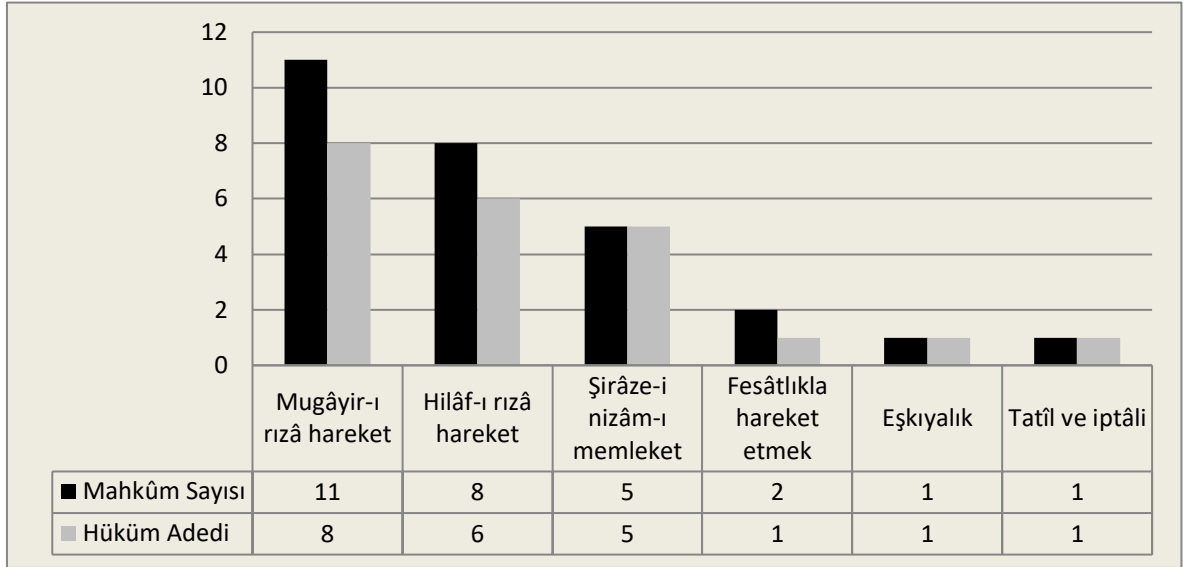
Suçların işlendiği mahaller arasında ise İstanbul, Sakız Adası, Salı köyü, Dimetoka, Çanakkale, İzmir, Çerdi (Yozgat), Ferecik (Yunanistan), Tutluca (Denizli), Kütahya, Muğla, Çankırı, Kızılca Tuzla ve Borlu yer almaktadır. Bu mahaller arasında; Sakız Adası, Salı köyü ve İstanbul'da üçer suçlunun uyarıldığı, Ferecik, Çerdi, Dimetoka, Çanakkale ve İzmir'de ikişer suçlunun, geriye kalan mahallerde ise birer suçlunun uyarıldığı tespit edilmiştir. Suçlular arasında 7 kişinin hangi mahalde suç işlediği ve uyarıldığı kayıtlara geçmemiştir.

Şekil 10. Tenbih Olunan Mahkûmların Suçların İşlendiği Mahallere Göre Dağılımı

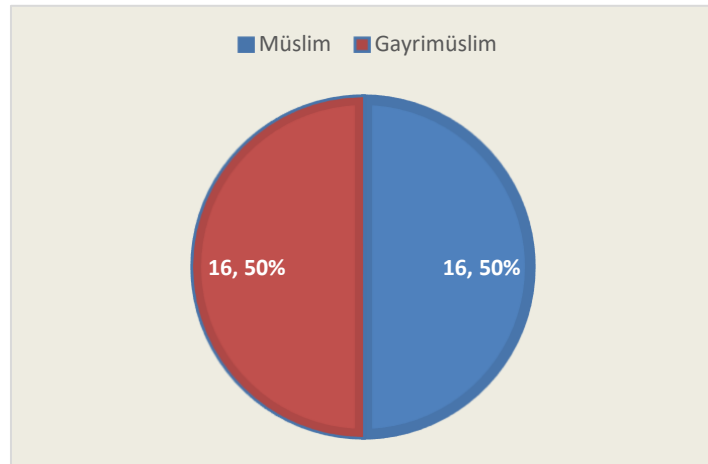
Tenbih hükümleri sonrasında 32 mahkûmun 7 farklı suç türüne iştirak ettikleri görülmektedir. Bunlar arasında en fazla mugâyir-i rızâ hareket suçuyla karşılaşmıştır.

Devamındaki sıralama ise şu şekildedir: Hilâf-ı rızâ hareket, şîrâze-i nizâm-ı memleket, fesâtlıkla hareket etme, tatil ve iptali, eşkıyalık ve yalan söylemek.

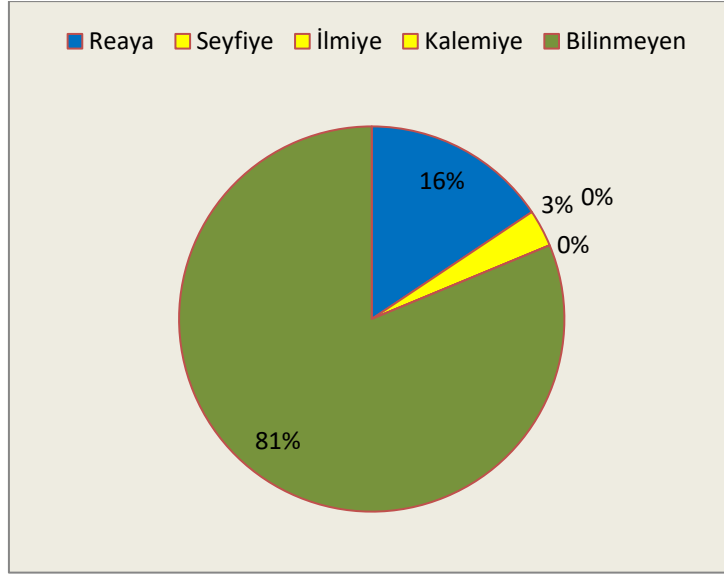
Şekil 11. Tenbih Olunan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Tenbih hükümlerinde yer alan suçluların Müslim ve gayrimüslim oranlarının eşit olduğu görülmektedir. Bu bağlamda 16 suçlunun Müslim, 16 suçlunun ise gayrimüslim olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gayrimüslim suçlular arasında 2 suçlunun Rum, 1 suçlunun ise Yahudi olduğu belirlenmiş olup diğerlerinin mensup olduğu milletlerinin ismi kayıtlara geçmemiştir.

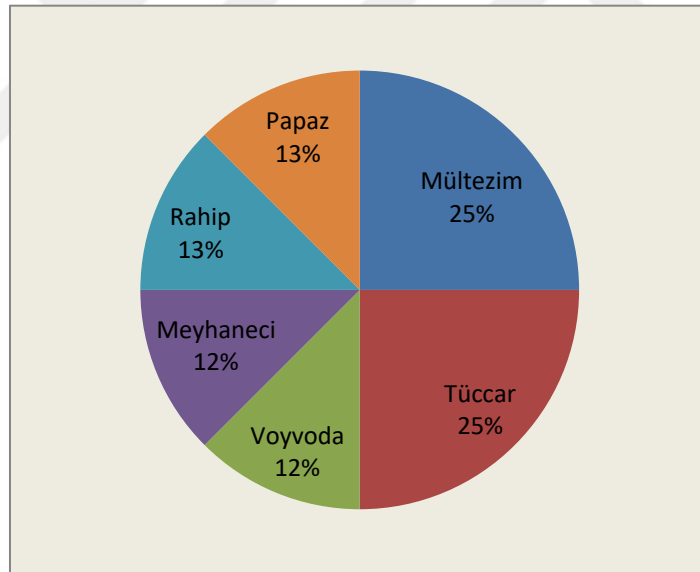
Şekil 12. Tenbîh Olunan Mahkûmların M/GM Dağılımı

Tenbih olunan 32 suçlunun sosyal statülerine bakıldığında 5 kişinin reaya, 1 kişinin ise seyfiye sınıfından olduğu görülmektedir.

Şekil 13. Tenbih Olunan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

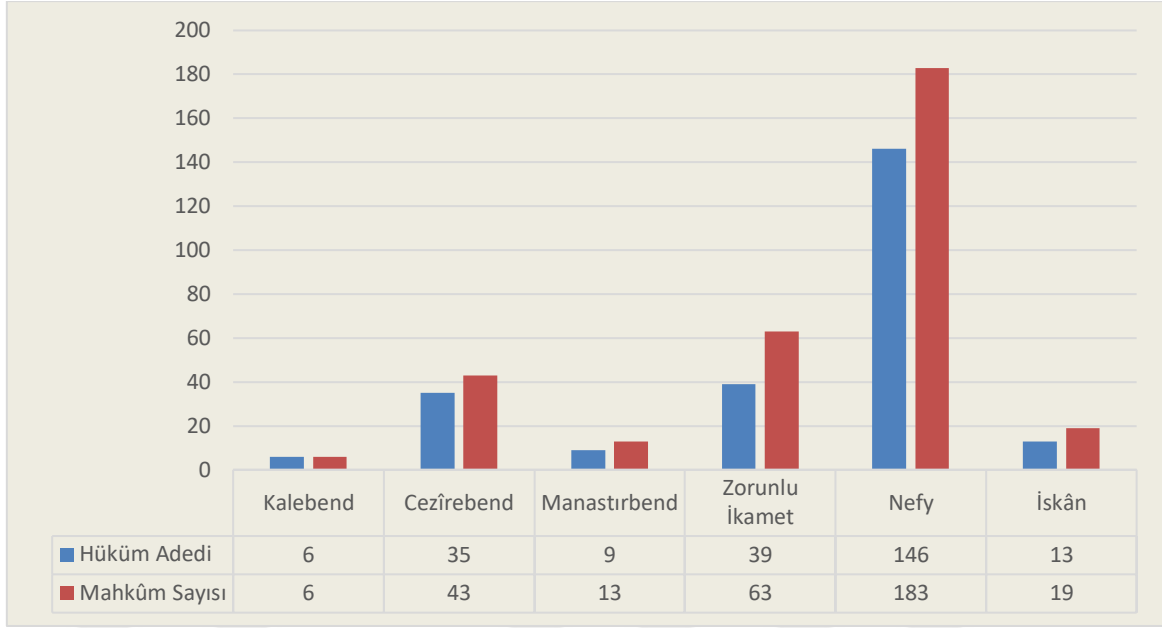
Tenbih olunan 32 mahkûm arasında mültezim ve tüccarlardan ikişer suçlu bulunurken voyvoda, meyhaneci, rahip ve papazlardan birer kişinin olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 24 kişinin ise ne işle meşgul olduğu kayıtlara geçmemiştir.

Şekil 14. Tenbih Olunan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

2.2. Ceza Hükümleri

40 Numaralı Kalebend Defteri'nden anlaşıldığı üzere ya doğrudan ya da tehbih hükmü sonrasında suç işlenmeye devam edilmesi neticesinde ceza hükmü kaleme alınmaktaydı. İncelenen 497 hüküm içerisinde 248'inin ceza hükmü olduğu belirlenmiştir. Bu hükümler neticesinde mahkûmlara kalebendlik, cezîrebendlik, manastırbendlik, zorunlu ikâmet, nefy ve iskân olmak üzere 6 farklı ceza verildiği belirlenmiştir.

Şekil 15. Ceza Hükümleri ve Mahkûm Sayıları

248 ceza hükmü arasında en fazla nefy hükmüne ve cezasına rastlanmaktadır. 146 hüküm ile 183 mahkûmun cezalandırıldığı görülmektedir. İkinci sırada zorunlu ikâmet cezası gelmektedir ki 39 hüküm ile 63 kişi cezalandırılmıştır. Burada mahkûm sayısının hüküm sayısına göre çok daha fazla olmasının sebebi, bazı suçların birden fazla kişiyle işlendiğini göstermektedir. Üçüncü olarak ise 35 hüküm ile 43 suçlunun cezalandırıldığı cezîrebendlik gelmektedir. İşkân, manstırbend ve kalebend ceza türleriyle alakalı hükümler ve mahkûm sayılarının ise diğerlerine göre az olduğu görülmektedir. Bunların hüküm sayıları 6 ilâ 14, mahkûm sayıları 6 ilâ 19 arasında değişmektedir.

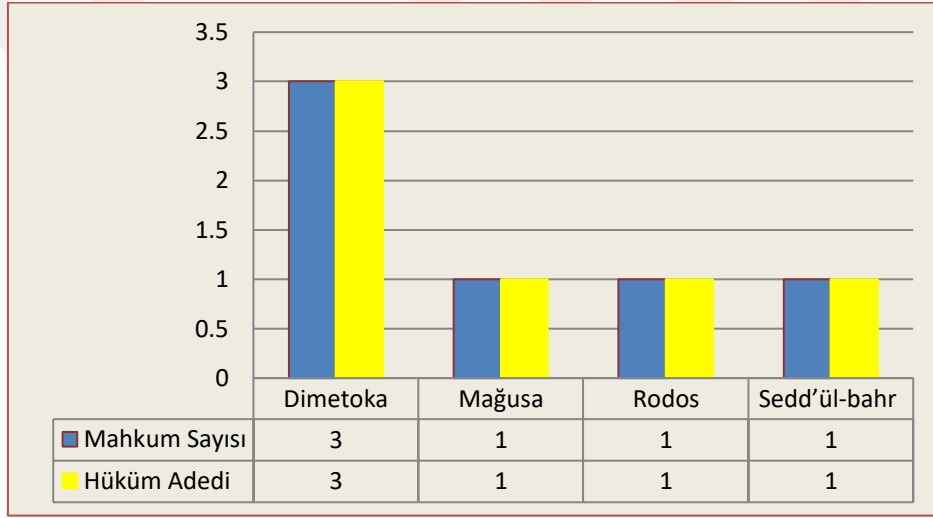
2.2.1. Kalebend Mahkûmları

Defterin incelenen kısmındaki 248 ceza hükmünden sadece 6'sı kalebend cezasıyla alakalıdır. Bu ceza türüyle ilgili 4 hüküm ve 2 suret hükümle karşılaşmıştır. Bahsi geçen 6 hükmün her birinde ayrı ayrı suçlulardan bahsedilmektedir.

Tablo 7. Kalebend Mahkûmları⁵⁶

İsim	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Acı İgor	GM (Rum)	Reaya	Muğla	Dimetoka Kalesi	Mugâyir-i rızâ hareket
-	GM	Rahip	Girne	Dimetoka Kalesi	Mugâyir-i rızâ hareket
Komilus	GM	-	Girne	Dimetoka Kalesi	Fukaraya zulmetmek
Hamparson	GM	-	İstanbul	Kıbrıs (Mağusa)	Hilâf-ı rızâ hareket
Lusaş Agop	GM (Rum)	-	İstanbul	Rodos Kalesi	Cünhâ
Kirkor	Gm	-	İstanbul	Sedd'ül-bahr	Hıyanet

Osmanlı Devleti'nde kalebend cezasının uygulandığı 20'ye yakın kale⁵⁷ olmasına rağmen bahsi geçen defterin incelenen kısmında bu kalelerden sadece 4 tanesinin ismi geçmektedir: Dimetoka, Mağusa (Kıbrıs), Rodos ve Sedd'ül-bahr kaleleridir. Bunlardan Dimetoka Kalesi'ne 3, diğerlerine birer mahkûm gönderilmiştir.

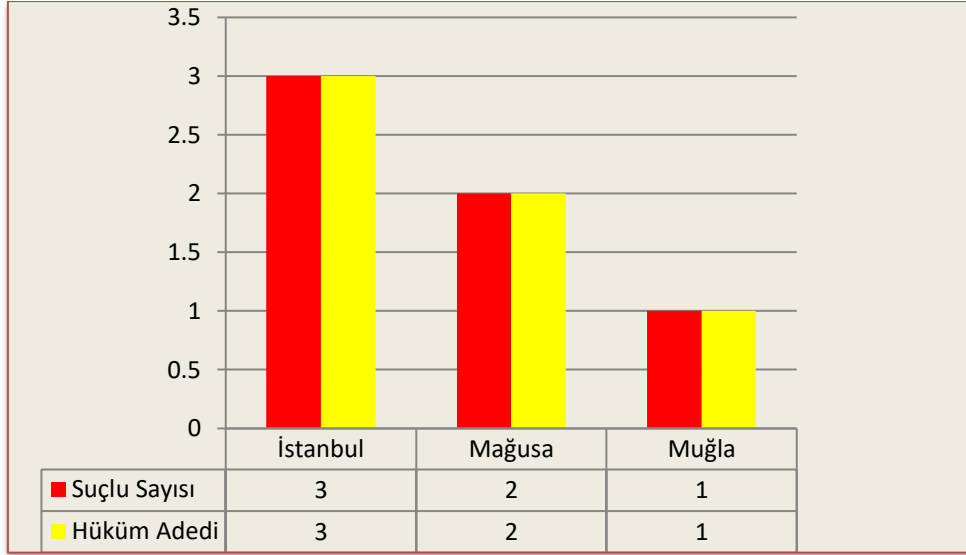
Şekil 16. Kalebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı⁵⁸

Muğla, Kıbrıs ve İstanbul, suçların işlendiği mahaller olarak karşımıza çıkmaktadır. Suçların 3'ünün İstanbul'da, 2'sinin Girne'de (Kıbrıs Adası), 1'inin Muğla'da işlendiği görülmektedir. Suçların işlendiği mahaller ile gönderilen ceza mahalleri arasında herhangi bir bağlantının olmadığı, hatta ikisinin arasında genellikle uzak mesafeler olduğu fark edilmiştir. Nitekim Kıbrıs'ta suç işleyenlerin Dimetoka'da herhangi bir kaleye, İstanbul'da suç işleyenlerin ise Kıbrıs'taki bir kaleye gönderilmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.

⁵⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,10/39, 37/151, 37/152, 62/257.

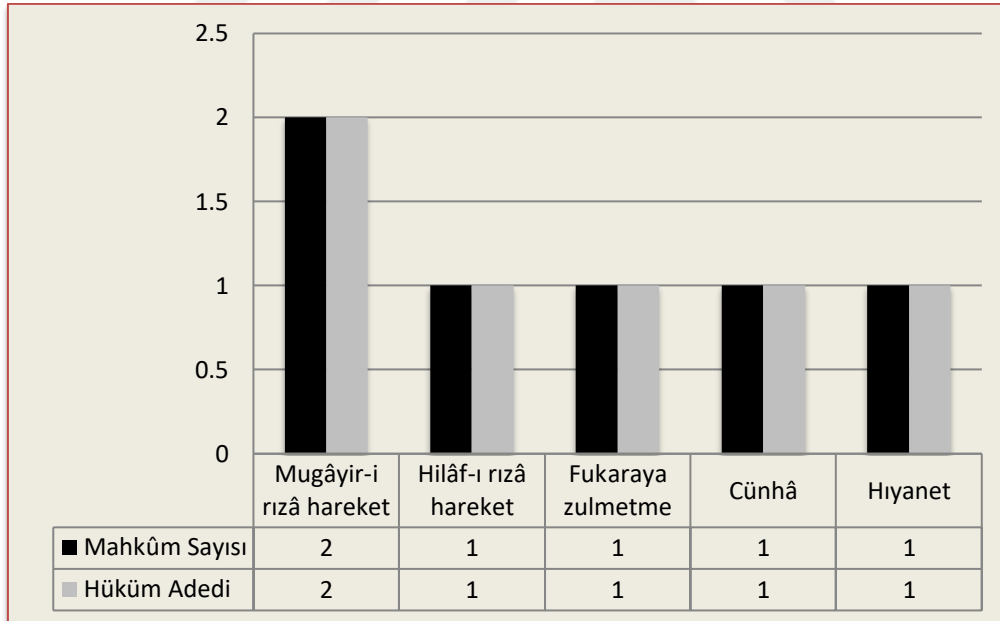
⁵⁷Osmanlı Devleti'nde ceza mahali olarak kullanılan kaleler: Ankara, Bağdat, Çankırı (Kengri), Diyarbakır, Eğriboz, İnöz, Kal'a-yı Sultaniye (Çanakkale), Kastel-i Mora, Kavala, Kildü'l-Bahr, Kütahya, Limni, Magosa, Midilli, Molova(Midilli), Rodos, Sakız, Sedd'ül-Bahr, Sinop, Varna. bkz. Sezgin, **agt**, s. 53.

⁵⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,10/39, 37/151, 37/152, 62/257.

Şekil 17. Kalebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı⁵⁹

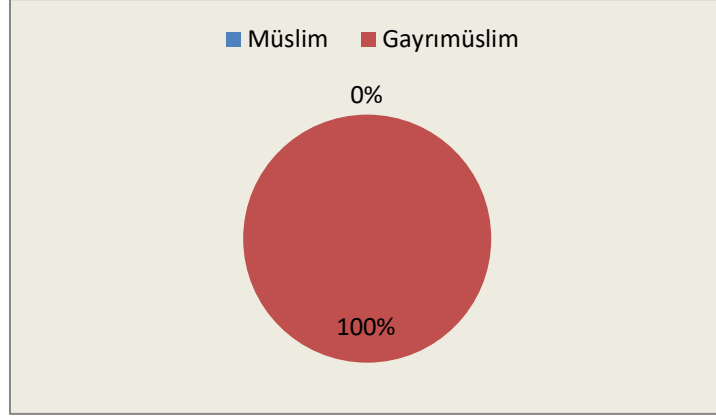
6 kalebend mahkûmunun işlediği suçlar incelendiğinde beş farklı suç türüyle karşılaşılmaktadır. En fazla mugâyir-i rızâ hareket suçunun işlendiği görülmektedir. Bu suçtan 2 mahkûm kalebend cezası alırken diğer dört mahkûm hilâf-ı rızâ hareket, fukaraya zulmetme, cünha, hıyanet suçlarının birinden hüküm giymiştir.

Şekil 18. Kalebend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

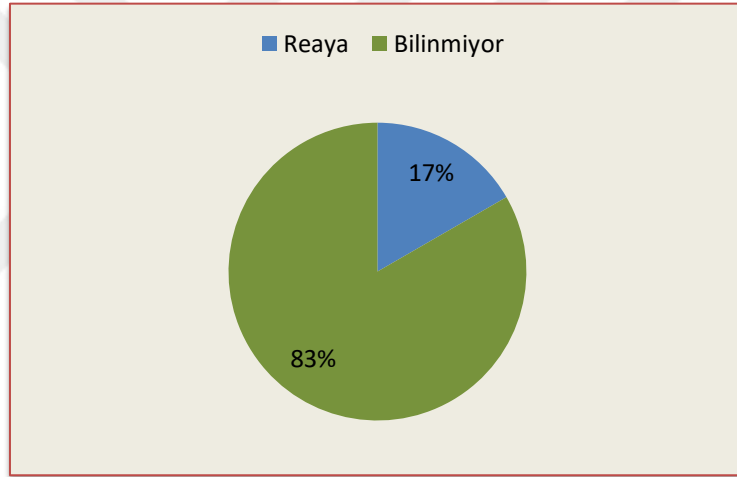
Kalebend mahkûmlarının hepsi gayrimüslimdir ki bu durum dikkat çekici bir özelliğe sahiptir. Gayrimüslim suçlular arasında 2 kişinin Rum kökenli olduğu kayıtlara geçmiştir.

⁵⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,10/39, 37/151, 37/157, 62/257.

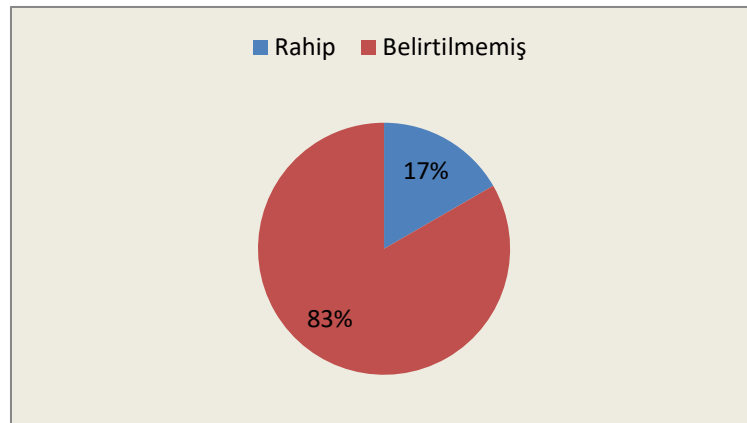
Şekil 19. Kalebend Mahkûmlarının M/GM Dağılımı

6 kalebend mahkûmunun sosyal statüleri incelendiğinde 1 kişinin gayrimüslim reaya sınıfına mensup olduğu görülmektedir. Geriye kalan 5 mahkûmun ise ne işle meşgul oldukları belirtilmediği için sosyal statüleri belirlenememiştir.

Şekil 20. Kalebend Mahkûmlarının Sosyal Sınıflarına Göre Dağılımları

Kalebendlik cezasına çarptırılmış 6 mahkûm içerisinde 1 kişi rahip iken diğer 5 kişinin ise ne işle meşgul olduğu belirtilmemiştir.

Şekil 21. Kalebend Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

2.2.2. Cezîrebend Mahkûmları

Defterin incelenen kısmındaki 248 ceza hükmünden 35'inin cezîrebendlik cezasıyla ilgili olduğu görülmektedir. Bu cezayla ilgili 23 hüküm ve 12 suret hükmü karşılaşılmaktadır. Bahsi geçen bu 35 hükümde toplam 43 mahkûma yer verildiği görülmektedir. Hükümlerde geçen bilgilerden yola çıkarak bazen kişilerin tek başına suç işlediği görülürken bazen de birden fazla kişinin grup halinde suç işledikleri anlaşılmaktadır.

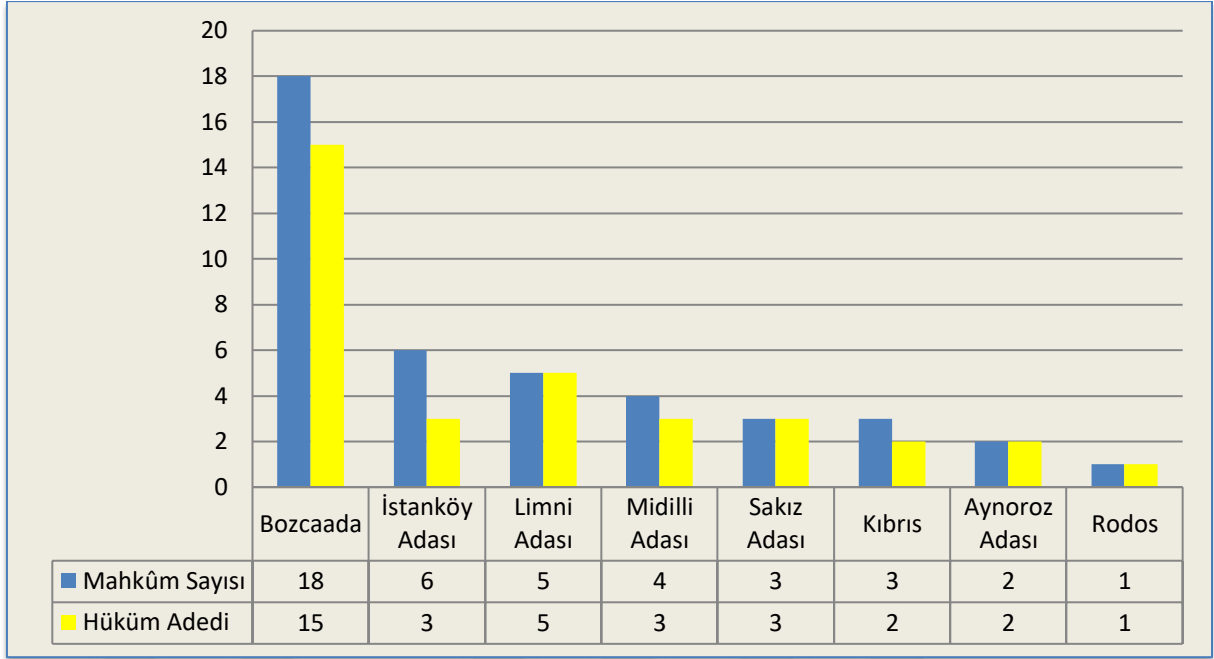
Tablo 8. Cezîrebend Mahkûmları⁶⁰

Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Ahmed	M	Mütesellim	Edirne	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
Hacı Ahmed oğlu Raşid	M	Reaya	Edirne	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Kozluca oğlu Mustafa	M	Bey	Afyon	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Yanıkoğlu Anastaş	M	-	Ferecik (Yunanistan)	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Şeyh oğlu Abdulhalim	M	Voyvoda	Manisa (Borlu)	Sakız Adası	Hilâf- ı rızâ hareket, şîrâze-i nizâm-ı memleket
Hacı Veli	M	Reaya	Avlonya (Arnavutluk)	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket, fukaraya zulmetmek
Gök Hüseyin	M	-	Avlonya (Arnavutluk)	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket, fukaraya zulmetmek
Sarı	M	-	Avlonya (Arnavutluk)	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket, fukaraya zulmetmek
İbrahim	M	Reaya	-	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
Hacı Halil	M	Reaya	-	Limni Adası	Şîrâze-i nizâm-ı memleket, tatil ve iptal
Hafız Mehmed, kardeşi Said	M	Hafız Seyyid	Kalecik (Ankara)	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareketlerde bulunmak
Halil	M	Tüccar	Edremit Balıkesir	Bozcaada	İhtilal misüllü hareketlerde bulunmak
Hacı ve Binzade Hacı mustafa	M	Reaya	Çerdi (Yozgat)	İstanköy Adası	Fesatlıkla hareket etmek
Kumyeli Abdullah	M	Müderis	İstanbul	Midilli Adası	Mugâyir-i rızâ hareket, talebeyi gereksiz masraflara sürüklemek
Koca Mustafa, Kara Necib	M	-	İstanbul	Mağusa (Kıbrıs)	Mugâyir-i rızâ hareket
Veled-i Mito Vasya	GM	-	(Tutluca) Denizli	Bozcaada	Fesatlıkla hareket etmek
Hürmüz Yorgave oğlu	GM	-	Girne	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket, Tatil ve iptali,
Karbarikos	GM	Rahib	Sakız Adası	Limni Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Mustafa	M	Muhassıl	-	Limni Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Sarıkulaklı Abdulkadir	M	Muhtar	-	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
Süleyman, Mesud	M	Bey	Dimetoka	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı, Seyyidzade	M	Seyyid Seyyid	Çerdi (Yozgat)	İstanköy Adası	Hilâf-ı rızâ hareket

⁶⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,3/8,5/15,7/25,5/18,8/30,13/53,15/59,15/60,22/85,28/110, 31/120, 31/122, 33/133, 38/153, 40/162, 44/181, 46/192, 51/208, 53/217, 60/247, 64/265,69/286,70/291,80/337, 85/354, 95/396, 100/419.

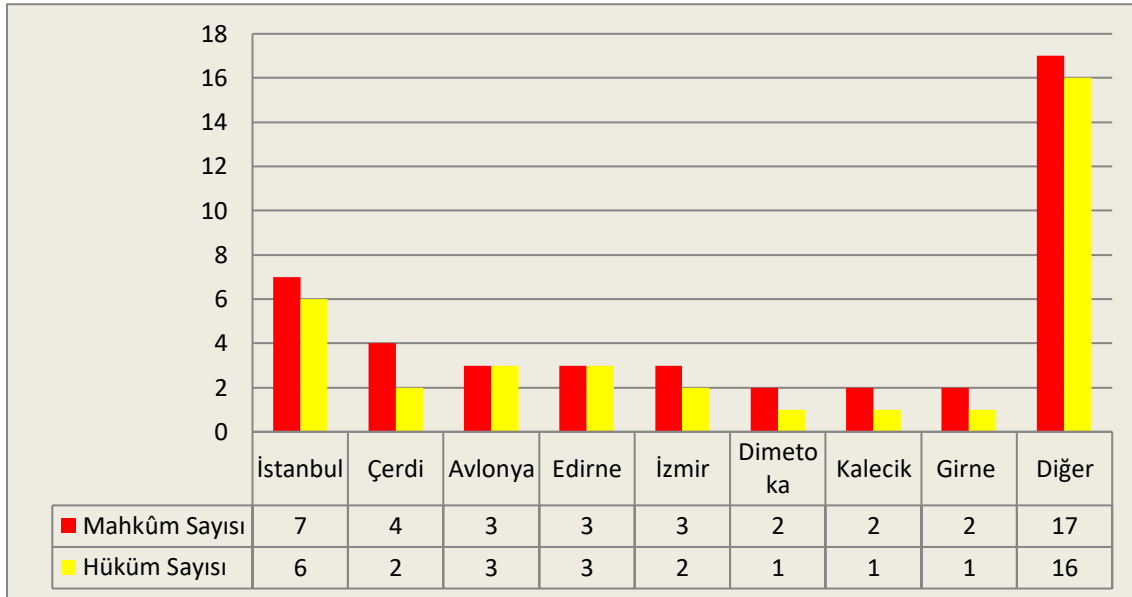
Hacı Mustafa					
İrfanlı oğlu İbrahim	M	Reaya	İzmir	Sakız Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Ömer şerif	M	Müderis	İstanbul	Kıbrıs Adası	Mektebin düzenini bozmak
Metropolidi Vatyö	GM (Rum)	Rahip	Silivri (İstanbul)	Aynoroz Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Bekdor	GM (Rum)	-	İzmir	Midilli Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Kızıl Halil Bey	M	Bey	-	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
Şakir Bey	M	Asker	İstanbul	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
-	M	Müdür	Keşan (Edirne)	Midilli Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Hacı Ali	M	-	-	Rodos Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
İsmail	M	-	-	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket
Hüseyin, Yusuf	M	-	-	İstanköy Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
-	M	-	-	-	Mugâyir-i rızâ hareket
-	GM (Rum)	Papaz	-	Aynoroz Adası	Mugâyir-i rızâ hareket, Eğlenceye düşkünlük
Mustafa	M	-	İstanbul	Bozcaada	Mugâyir-i rızâ hareket

Cezîrebendlik cezası alan mahkûmların gönderildikleri yerlere bakıldığında 8 adanın ceza mahali olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunlar içerisinde mahkûmların en çok gönderildiği ada, 18 mahkûmun sürüldüğü Bozcaada olmuştur. Burayı sırasıyla 6 mahkûmla İstanköy, 5 mahkûmla Limni izlemektedir. Hükümlerde Kıbrıs Adası'na gönderilecek olan mahkûmların ceza mahalleri Kıbrıs ve Magosa şeklinde belirtilmiştir. Bu durum Kıbrıs'ın geniş bir ada olması ve mahkûmların daha iyi kontrol altına alınabilmesi sebebiyle farklı ceza mahallerine ayrıldığını düşündürmektedir.

Şekil 22. Cezîrebend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

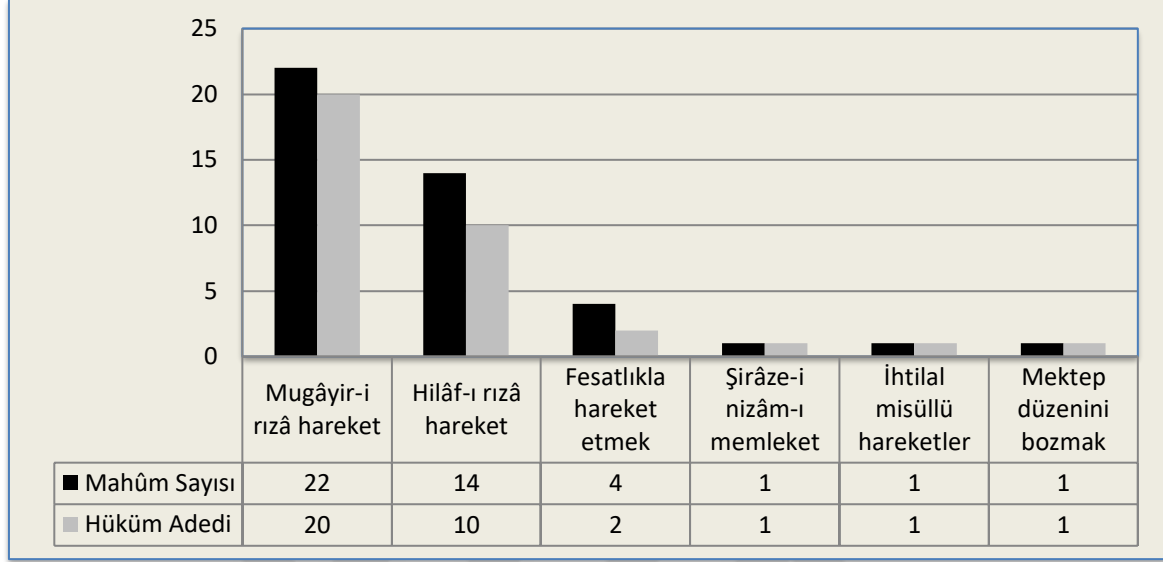
Cezîrebendlik cezası alanların suç mahalleri incelendiğinde 43 mahkûmdan 11'inin nerede suç işlediklerinin kayıtlara geçmediği görülmektedir. Diğer 32 mahkûmun ise 14 farklı mahalde suçlara karıştıkları anlaşılmaktadır. Cezîrebendlik cezasına çarptırılan mahkûmlar en çok İstanbul'da suç işlemişlerdir. Devamında ise 4 mahkûmla Yozgat'ın Çerdi kazası, 3 mahkûmla İzmir gelmektedir.

Şekil 23. Cezîrebend Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı

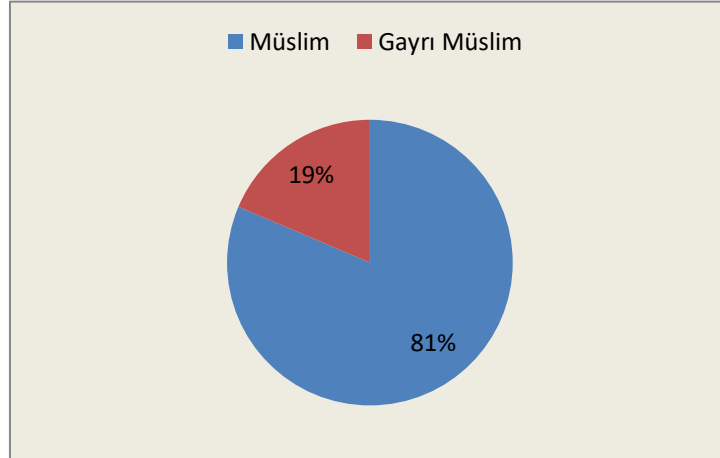
Cezîrebend mahkûmlarının işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde ise 6 farklı suç türüne rastlanılmıştır. Bunlar içerisinde ilk sırada mugâyir-i rızâ hareket yer almaktadır ki 22

mahkûm bu suçu işlemiştir. İkinci sırada toplam 14 mahkûmun hilâf-ı rızâ hareket suçunu işlediği görülmektedir. Üçüncü sırada ise fesatlıkla hareket eden 4 suçlu bulunmaktadır. Devamında ise şîrâze-i nizâm-ı memleket, ihtilal misüllü hareketler, mektep düzenini bozmak gibi suçları birer kişinin işlediği görülmektedir.

Şekil 24. Cezîrebend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı⁶¹

Cezîrebend mahkûmları içerisinde 35 mahkûmun Müslim, 8 mahkûmun ise gayrimüslim olduğu görülmektedir. Ayrıca gayrimüslim şahıslar arasında 2 kişinin de Rum asıllı olduğu tespit edilmiştir.

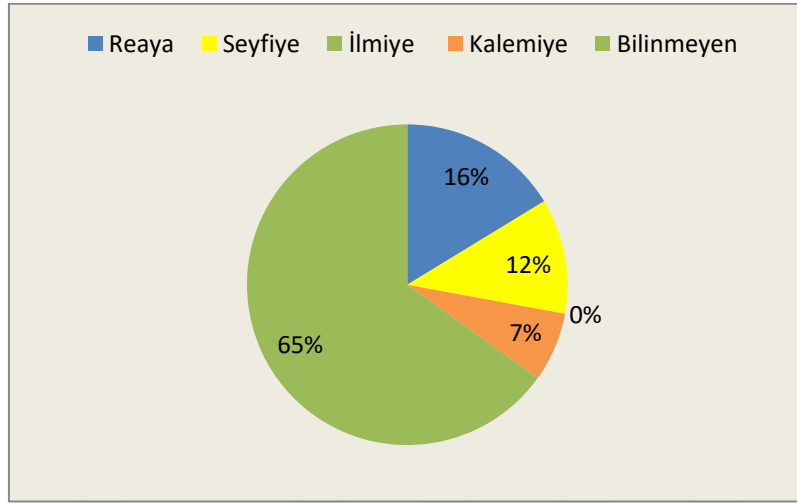

Şekil 25. Cezîrebend Mahkûmlarının M/GM Dağılımı

Cezîrebend mahkûmlarının sosyal tabakaları incelendiğinde üç tabakaya mensup kişilerin bulundukları görülmektedir. Bu cezaya çarptırılan 43 mahkûmdan 7'si reaya sınıfına mensup

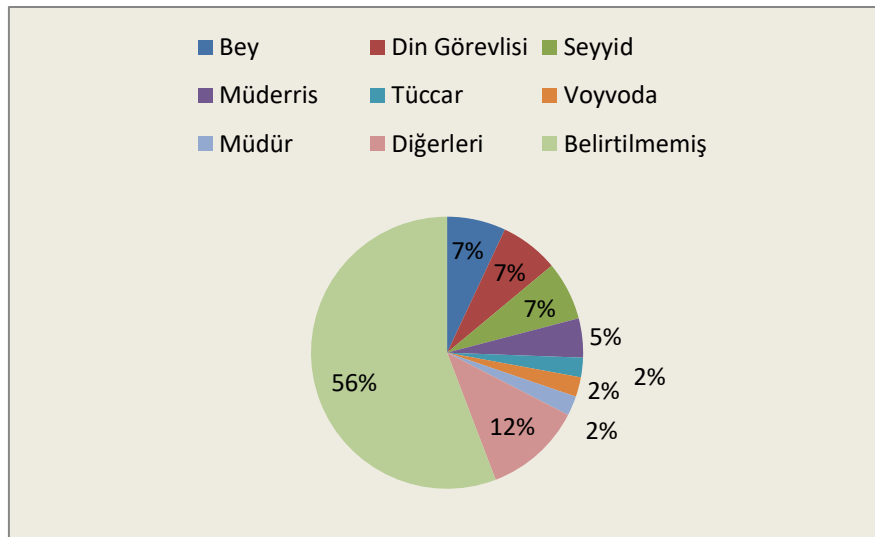
⁶¹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,3/8, 35/140, 37/150, 8/29, 15/59, 4/15, 7/25, 8/30, 9/34, 12/47, 15/60, 23/89, 24/92, 25/98, 27/107, 28/112, 29/116, 34/137, 35/141, 38/153, 40/162, 46/190, 51/208, 52/212,

olarak öne çıkmaktadır. Bunu 5 mahkûm ile seyfiye sınıfına, 3 mahkûm ile kalemiye sınıfı takip etmektedir. Cezerebendlik cezası alanlar arasında ilmiye sınıfına mensup hiçbir mahkûmla karşılaşılmamıştır.

Şekil 26. Cezîrebend Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Mahkûmların meslekleri incelendiğinde 10 farklı meslek grubuyla karşılaşmıştır. Bunlar içerisinde 3 bey, 3 din görevlisi, 2 müderris ve birer tüccar, voyvoda, müdür, hafız, muhassıl, asker, mütesellim ve muhtar bulunmaktadır. Ayrıca 3 seyyidin de cezîrebend cezasına çarptırıldığı görülmektedir. Din görevlisi olarak belirtilen grubun içerisinde 2 rahib ile 1 papaz bulunmaktadır. Ayrıca defterin incelenen kısmında 24 mahkûmun mesleği belirtilmemekle birlikte bunlardan 7'si reaya olarak kayıtlara geçmiştir.

Şekil 27. Cezîrebend Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

2.2.3. Manastırbend Mahkûmları

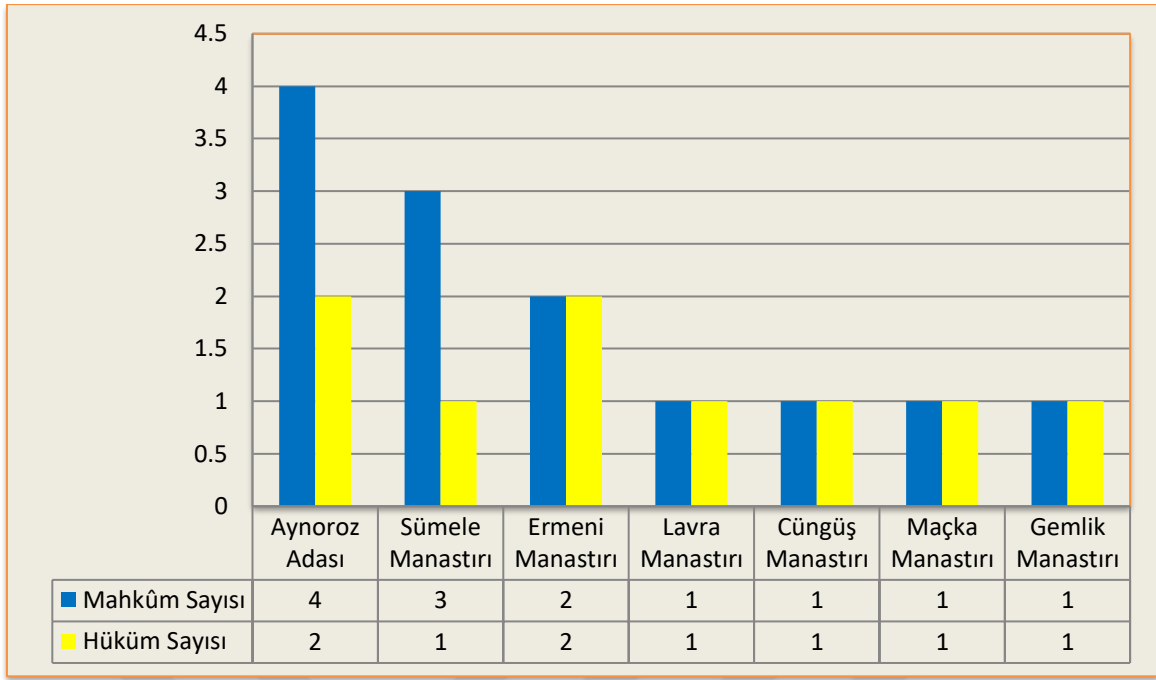
Defterin incelenen kısmındaki 248 ceza hükmü arasında manastırbend cezasıyla ilgili 9 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler içerisinde toplam 13 mahkûmun bahsi geçmektedir. Manastırbend cezası sadece gayrimüslimler için kullanılan bir ceza türü olduğundan bahsi geçen mahkûmlar içerisinde Müslim yer almamaktadır. Bunlardan sadece birisinin Rum olduğu kayıtlara geçmiş olup diğerlerinin hangi millete mensup olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte manastır isimlerinden yola çıkarak ceza alanlar arasında başka Rumlar ile Ermenilerin olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 9. Manastırbend Mahkûmları⁶²

İsim	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Berkopus	Rahip	Sivas	Lavra Manastırı	Fesatlıkla hareket etmek
Dimitri, Kostanti, Balus	Mültezim	Sürmene (Trabzon)	Sümela Manastırı	Haksız kazanç elde etmek
Ma'ruç	Rahip	Diyarbakır	Cüngüş Manastırı	Mugâyir-i rızâ hareket
Boguch	Rahip	Ünye (Ordu)	Aynoroz Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
-	-	Lareniye	Maçka Manastırı	Hilâf-ı rızâ hareket
Nikolos	Rahib	Kayseri	Gemlik Manastır	Mugâyir-i rızâ hareket
Todori	-	İstanbul	Ermeni Manastırı	Hilâf -ı rızâ hareket
Belagic	Rahip	Ünye (Ordu)	Ermeni Manastırı	Hilâf-ı rızâ hareket
Haliane, Kostantin ve Babası	-	Salı köyü	Aynoroz Adası	Mugâyir-i rızâ hareket

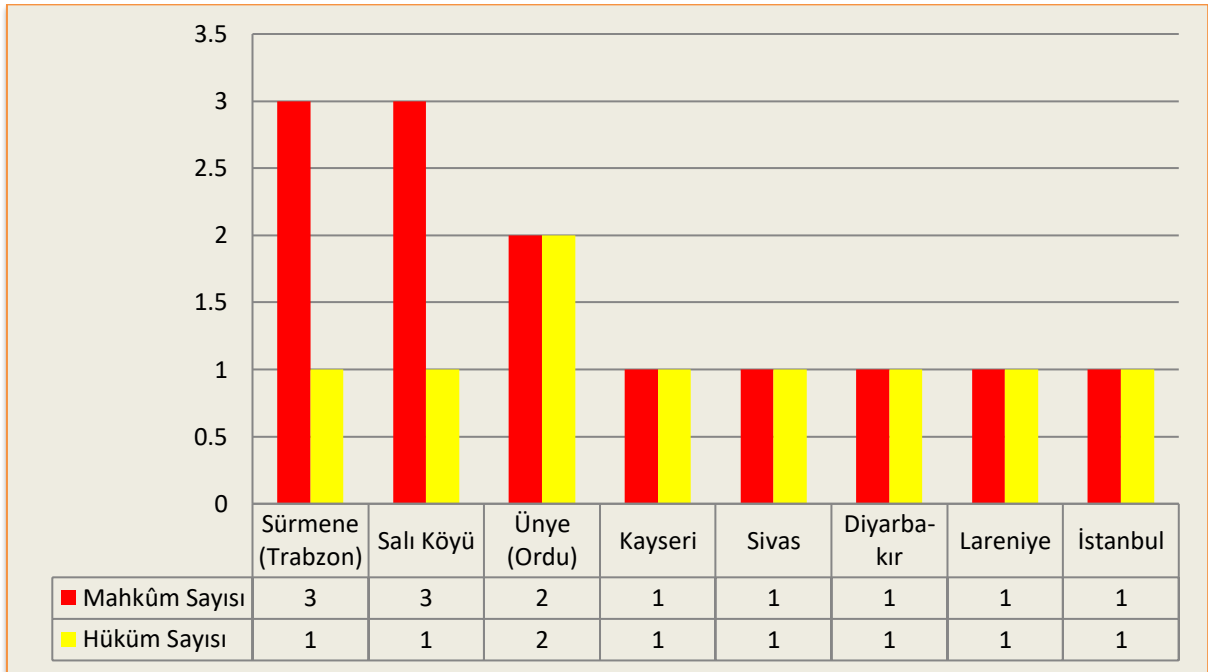
Bahsi geçen 13 mahkûmun 5 farklı mahalde bulunan 7 manastırda cezalarını çektikleri tespit edilmiştir. İncelenen hükümler arasında bahsi geçen manastırlar ve bulundukları mahaller şu şekildedir: Ermeni Manastırı Ankara'da, Lavra ve Aynoroz manastırları Aynoroz'da, Sümela ve Maçka manastırları Trabzon'da, Cüngüş Manastırı Diyarbakır'da ve Gemlik Manastırı Bursa'da yer almaktadır. Bunlar içerisinde Aynoroz Manastırına 4, Sümela manastırına 3, Ermeni Manastırına 2, geriye kalan Lavra, Cüngüş, Maçka ve Gemlik Manastırlarına birer mahkûmun gönderildiği tespit edilmiştir. Defterden gayrimüslim suçluların, mensup oldukları mezheplerin manastırlarına gönderildikleri anlaşılmaktadır.

⁶²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,13/54, 42/174, 47/194, 52/211, 60/250, 77/323, 78/327, 78/328, 83/347.

Şekil 28. Manastırbend Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

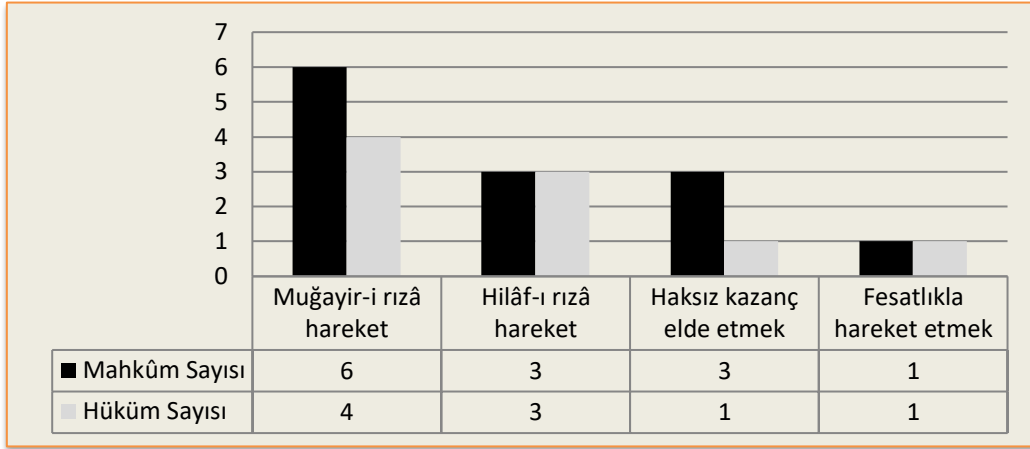
Manastırbend mahkûmlarının 8 farklı mahalde suç işledikleri görülmektedir. Bu mahaller arasında en fazla suçlu sayısına üçer kişiyle Trabzon'a bağlı Sürmene'de ve Salı köyünde rastlanılmıştır. Bunu iki suçluyla Ünye (Ordu) izlemektedir. Sivas, Diyarbakır, Lareniye, Kayseri ve İstanbul'da ise birer kişinin suç işlediği tespit edilmiştir.

Şekil 29. Manastırbend Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı

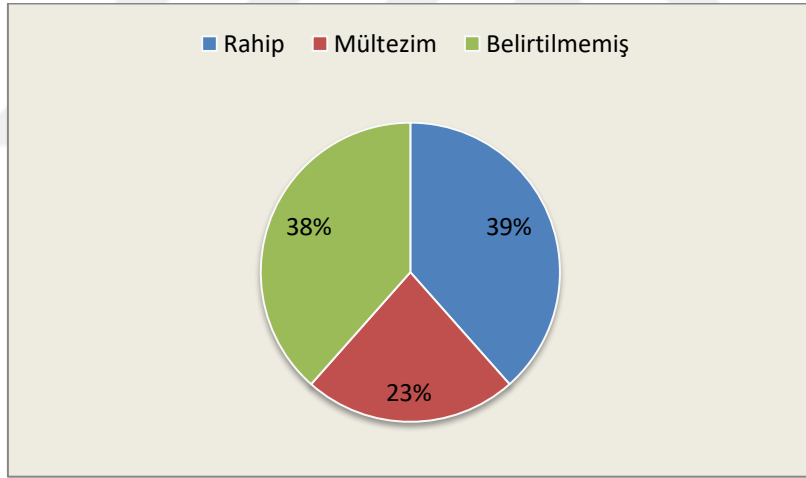
Manastırbend mahkûmlarının işledikleri suçlar incelendiğinde ise 4 farklı suç türüyle karşılaşmıştır. Bu suç türleri arasında en fazla mugâyir-i rızâ hareket yer almaktadır. 13

manastırbend mahkûmundan 6'sı mugâyir-i rızâ hareket, 3'ü hilâf-ı rızâ hareket, 3'ü haksız kazanç elde etme, 1'i fesatlıkla hareket etme suçlarından hüküm giymişlerdir.

Şekil 30. Manastırbend Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

Manastırbend cezasından hüküm giymiş 13 mahkûm arasında 5 suçlunun rahip, 3 suçlunun ise mültezim olduğu görülmektedir. Geriye kalan 5 suçlunun ise ne işle meşgul olduğu kayıtlara geçmemiştir.

Şekil 31. Manastırbend Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımları

2.2.4. Meks ü İkamet(Zorunlu İkamet) Mahkûmları

Defterin incelenen kısmındaki 248 ceza hükmünden 39 tanesi meks ü ikâmet yani zorunlu ikâmet suçuyla ilgilidir. Bu hükümler arasında toplam 63 mahkûmun zorunlu ikâmet cezasıyla cezalandırıldıkları görülmektedir. Bu durum bu kategorideki cezaların daha çok grup halinde işlenen suçlara verildiğini göstermektedir.

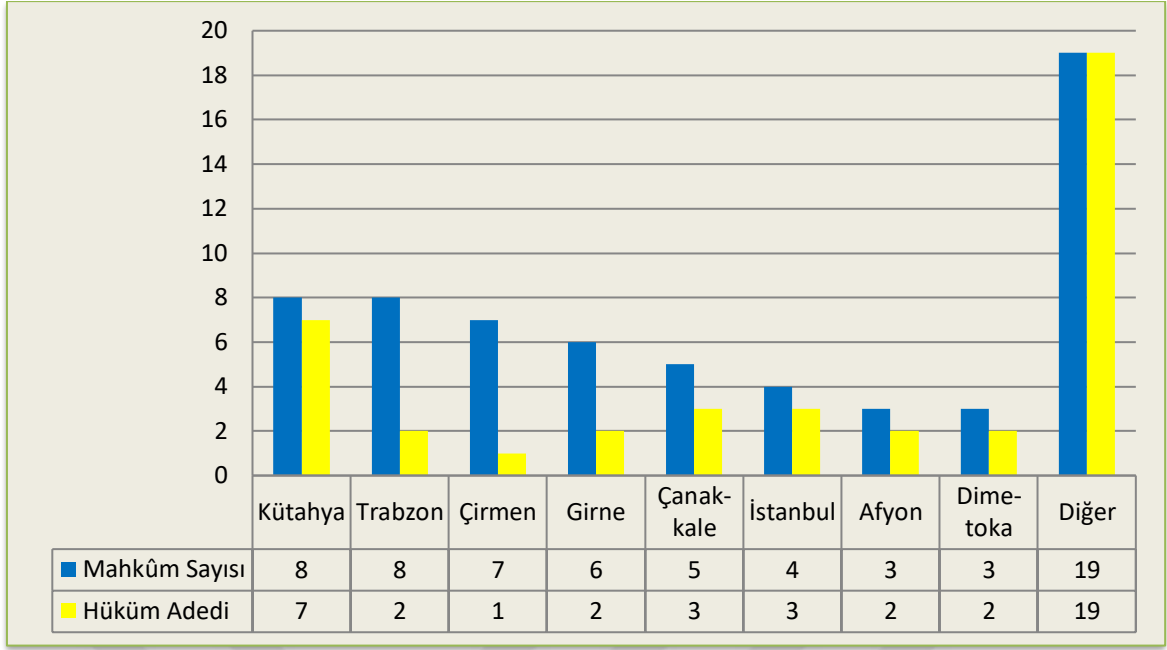
Tablo 10. Zorunlu İkâmet Mahkûmları⁶³

Mahkûm İsmi	Din	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Gökmen Hüseyin	M	-	Çankırı	Kütahya	Mugâyir-i rızâ hareket
Eligüzel zâde Mehmed	M	Bey	Kastamonu	Limni Adası	Mugâyir-i rızâ hareket
Hacı İbrahim, İsa	M	Çavuş	Limni Adası	Çanakkale	Fukaraya zulmetmek
Abdurrahman	M	Bey	Anamur (Mersin)	Konya	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Yorgi ve Anastas	GM	Tüccar	İstanbul	Dimetoka	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Ömer	M	-	Ankara	Afyon	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Kodalı oğlu Mehmed	M	-	Gönen (Balıkesir)	Karasu Çiftliği (Samsun)	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Nikola	GM	Boyacı	Bafra (Samsun)	Ankara	Mugâyir-i rızâ hareket
-	GM	Tüccar	İstanbul	İzmir	İşinde usulsüzlük
Mustafa	M	-	Bozlak (Urfa)	Kütahya	Mugâyir-i rızâ hareket
Yusuf, Osman	M	Bey	Mardin	Mardin	Ruhsatsız ve zorla eşya almak
Sude	M	-	Galata (İstanbul)	Niğde	Mugâyir-i rızâ hareket
Halis, Ömer	M	Bey	Afyon	Kütahya	Öşürde usulsüzlük, Şirâze-i nizâm-ı memleket
Tulumbacıoğlu İstifak	GM	-	İstanbul	Ankara	Mugâyir-i rızâ hareket
Yusuf, Mehmed, Münir Bey	M	Bey	İstanbul	İstanbul (Adapazarı)	Mugâyir-i rızâ hareket
Tuzluoğlu Mehmed	M	-	Gönen (Balıkesir)	Gönen (Balıkesir)	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Telli Beyzade Receb, Timur, Faris, Şerif, Behram, Bedirhan, Mirza	M	Bey	Sivas	Çirmen (Yunanistan)	Eşkiyalık
Hacı Abdurrahman, Mehmed	M	-	Rumeli	Canik (Samsun)	Hilâf-ı rızâ hareket
Mollazade Ahmed	M	Reaya	Kisran	İstanbul	Hilâf-ı rızâ hareket
‘Abdillü Mehmed	M	Bey	-	Çanakkale	Fesatlıkla hareket etmek
-	M	-	Alanya	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Rizeli Tuzcu oğulları Tahir, Abdulkadir, Behram, Arif ve kardeşleri Abdülhamid, Ömer, Talat	M	-	Rize	Trabzon	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali Paşa	M	-	İstanbul	Gökçesu (Bursa)	Hilâf-ı rızâ hareket
Ömer ve kaza ayanı	M	Ayan	Akşehir	Çanakkale	Şirâze-i nizâm-ı memleket

⁶³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,7/26, 8/29, 43/179, 47/196, 47/197, 30/121, 31/124, 45/186, 51/206, 54/222, 55/225, 57/236, 69/288, 73/306, 74/309, 74/311, 75/314, 76/318, 79/334, 80/339, 82/344, 82/345, 83/346, 86/358, 89/371, 91/381, 94/393, 94/394, 95/400, 98/408.

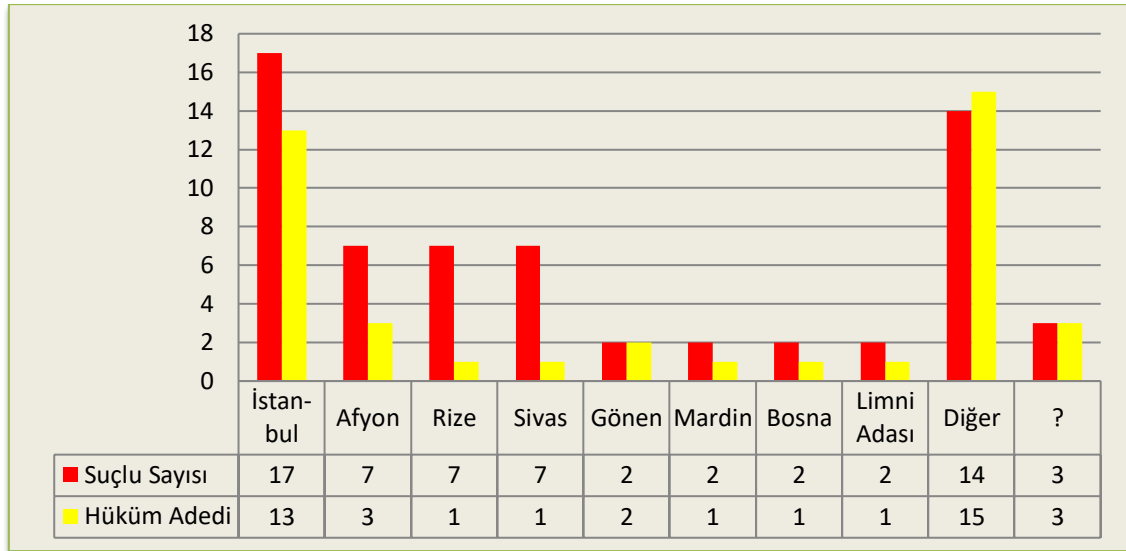
Hasan oğlu Hacı Halil, Halid	M	-	İstanbul	Afyon	Şirâze-i nizâm-ı memleket
-	M	Bey	İstanbul	Nevşehir	İşinde usulsüzlük
Süleymanve İsmail	M	-	İstanbul	Sinop	Harp edasıyla hareket etmek
Nikola	GM	-	İstanbul	Dimetoka	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Asım	GM	-	-	İstanbul	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Ayşe	M	-	Bartın	Kütahya	Mugâyir-i rızâ hareket
Abdi	M	-	-	Kütahya Bursa	Mugâyir-i rızâ hareket
Ali paşa	M	-	İstanbul	Trabzon	Hilâf-ı rızâ hareket
İhsan Bey, Timur Bey, Mustafa Vechi, Salih	M	Bey	Afyon	Girne (Kıbrıs)	Mugâyir-i rızâ hareket
İsim yok	M	Ağa	İstanbul	Edirne	Hilâf-ı rızâ hareket
Karaağaçlı İbrahim	M	Öğrenci	Karaağaç(Edirne)	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Osman	M	Müderis	Afyon	Gelibolu	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Hasan, Mehmed	M	Bey	Bosna	Magusa (Kıbrıs)	Mugâyir-i nizâm-ı memleket
Tudoros	GM	-	İstanbul	Antalya Aksaray	Fesatlıkla hareket etmek
Osman	M	-	Kırşehir	Çankırı	İhtilal misüllü hareketler

40 Numaralı Kalebend Defteri'nde bahsi geçen 39 hüküm içerisinde, toplam 23 mahalin, ceza mahali olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu mahaller arasında en çok tercih edilen yer, 8 mahkûmun gönderildiği Trabzon ve Kütahya olmuştur. Hemen devamında ise 7 mahkûm sayısı ile Çirmen gelmektedir. Girne'ye (Kıbrıs) 6, Çanakkale'ye 5, İstanbul'a 4, Dimetoka ve Afyon'a 3, Ankara, Sinop, Samsun ve Mardin'e ise ikişer mahkûmun gönderildiği görülmektedir. Şekil 36'da belirtilen diğerleri kısmında ise toplam 11 mahalden bahsedilmektedir. Bu mahaller arasında: Limni Adası, Konya, Bursa, Edirne, Aksaray, İzmir, Niğde, Balıkesir, Nevşehir, Gelibolu ve Çankırı yer almaktadır. Zikredilen bu 11 mahalle gönderilen mahkûm sayısı birer kişiden ibarettir.

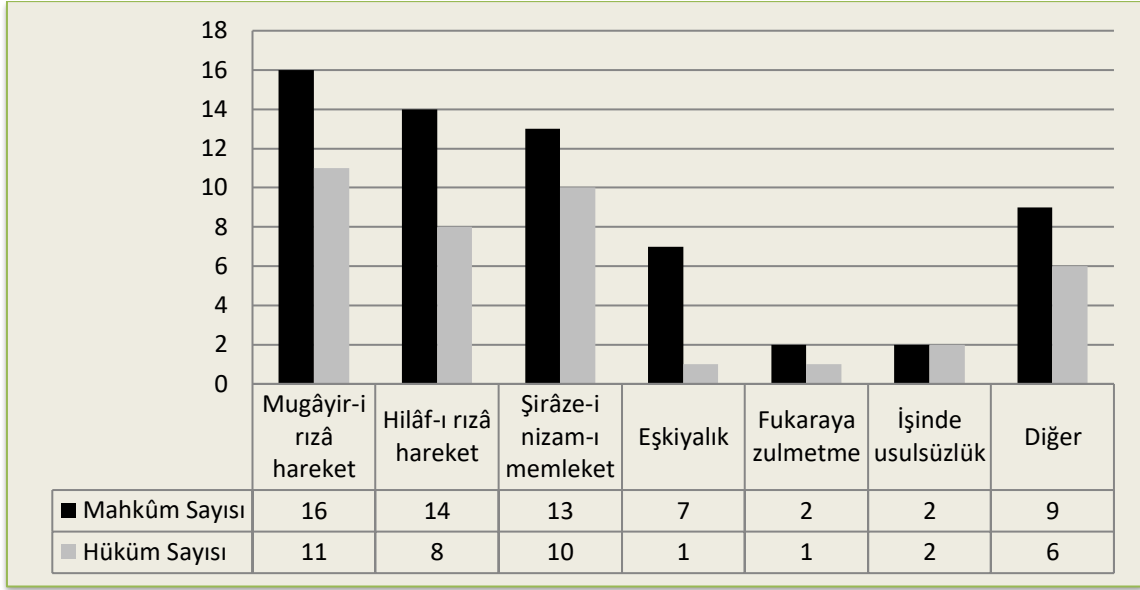
Şekil 32. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

Zorunlu ikâmet cezasına çarptırılan 63 mahkûmdan 60'ının suç mahali olarak 21 yer karşımıza çıkmaktadır. Mahkûmlardan 3'ünün ise hangi mahalde suç işlediğine dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Belirlenen mahaller arasında 17 kişinin İstanbul'da, yedişer kişinin Afyon, Rize ve Sivas'ta, ikişer kişinin Gönen (Balıkesir), Mardin, Bosna, Limni Adası ve Akşehir'de suç işledikleri görülmektedir. Geriye kalan 12 suçlunun her biri 1 mahalde suç işlediği için tabloda diğerleri kısmında belirtilmiştir. Bahsi geçen bu 12 suçlunun suç mahalleri ise şöyledir: Çankırı, Kastamonu, Anamur (Mersin), Ankara, Alanya (Antalya), Bafra (Samsun), Bozlak (Şanlıurfa), Rumeli, Kısran, Bartın, Edirne ve Kırşehir.

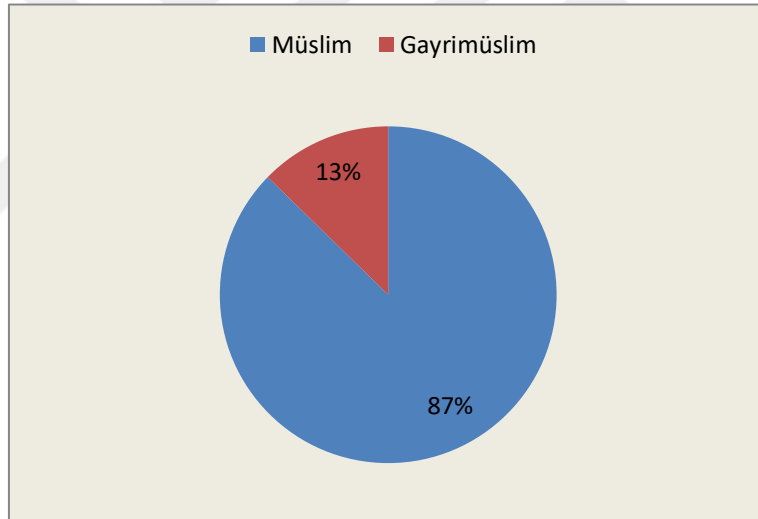
Şekil 33. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Zorunlu ikâmet cezasından hüküm giymiş 63 mahkûmun 11 farklı suça karıştıkları görülmektedir. Bu suçlar arasında en çok mugâyir-i rızâ hareket suçunun işlendiği görülmektedir. Bu suçtan 16 mahkûmun hüküm yediği görülmektedir. En çok işlenen bir sonraki suç ise 14 kişinin yer aldığı hilâf-ı rızâ hareket olmuştur. Hemen devamında ise 13 mahkûmun yer aldığı şirâze-i nizâm-ı memleket ve 7 kişinin yer aldığı eşkiyalık suçu karşımıza çıkmaktadır. Geriye kalan suçlar arasında 2 kişinin fukaraya zulmettiği, 2 kişinin işinde usulsüzlük yaptığı, 2 kişinin izinsiz ve ruhsatsız bir şekilde eşya almaya kalkıştığı, 2 kişinin fesatlıkla hareket ettiği, 2 kişinin harp edasıyla etrafta dolandığı ve yine 2 kişinin öşür verme konusunda usulsüzlük peşinde koştuğu görülmektedir. Son olarak ise 1 kişinin ihlal misüllü hareketler sergilediği ve bundan dolayı ceza aldığı görülmektedir.

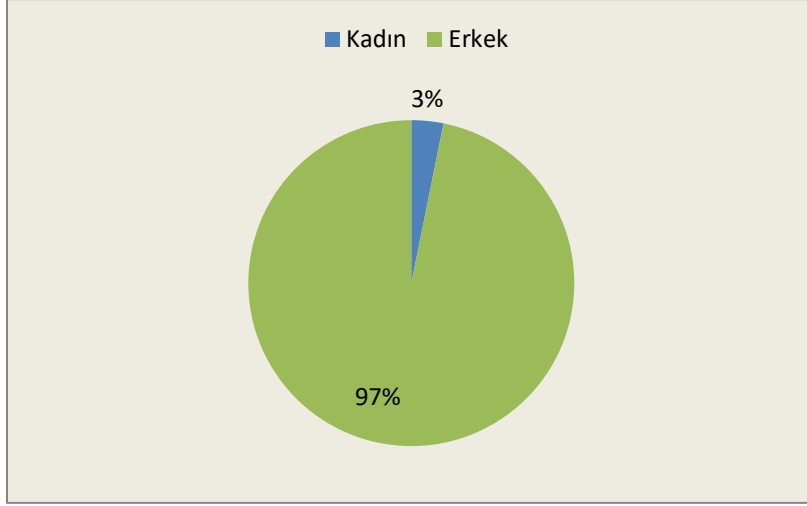
Şekil 34. Zorunlu İkamet Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

Bahsi geçen mahkûmlardan önemli bir kısmının Müslüman olduğu görülmektedir. Toplam 63 mahkûmdan 55'i Müslim, 8'i ise gayrimüslimdir.

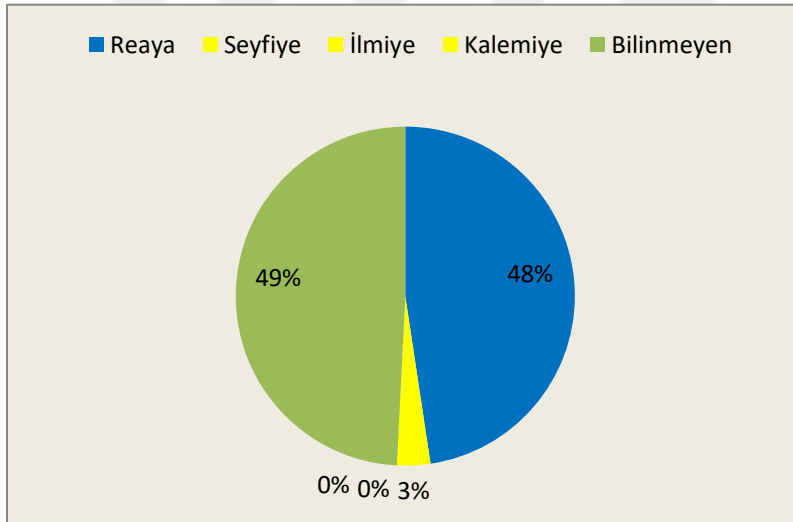
Şekil 35. Zorunlu İkamete Tâbi Mahkûmların M/GM Dağılımı

Yukarıda bahsedilen kalebend, cezîrebend ve manastırbend cezaları arasında hiç kadın suçluya rastlanılmamışken ilk defa zorunlu ikâmet cezasında mahkûm giyen 2 adet kadın suçluya rastlanılmıştır. Her ikisi de Müslüman olan Sude ve Ayşe isimli bu kadınlar mugâyir-i rızâ hareket suçundan mahkûm olmuşlardır. Kayıtlarda yer almadığından meslekleri bilinmemektedir.

Şekil 36. Zorunlu İkamete Tâbi Mahkûmların Cinsiyet Dağılımı

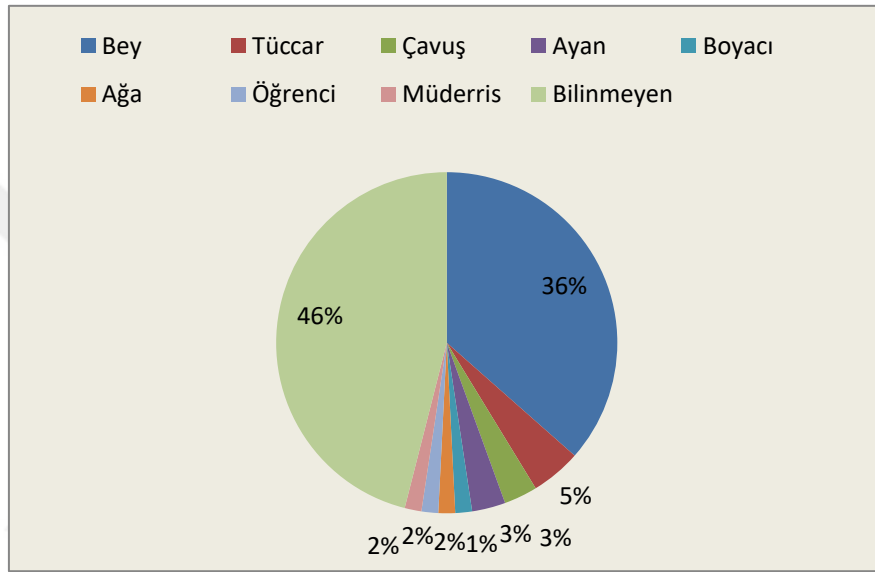
Mahkûmların sosyal statüleri incelendiğinde 30 kişinin reaya sınıfına, 2 kişinin ise ilmiye sınıfına mensup olduğu belirlenmiştir. Geriye kalan 31 kişinin meslekleri hakkında herhangi bir kayda rastlanılmamıştır.

Şekil 37. Zorunlu İkamete Tabî Mahkûmlarının Sosyal Sınıflarına Göre Dağılımı

Yukarıda da belirtildiği gibi mahkûmlardan sadece 32 kişinin sosyal statüsü ya da ne işle meşgul olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında: 23 kişinin bey, 3 kişinin tüccar, 2 kişinin çavuş, 2 kişinin ayan, 1 kişinin boyacı, 1 kişinin reaya, 1 kişinin müderrisve kişinin de öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bir suçlu olarak öğrenci ile ilk defa zorunlu ikâmete tabi tutulan mahkûmlar arasında rastlanmıştır. Daha önce sadece cezârebend mahkûmları arasında karşılaşılan, sosyal statüsü “Bey” olan suçlulara zorunlu ikâmet cezası verilenler arasında çok daha fazla rastlanmaktadır. Beylerin oranı toplam 62 suçlu içerisinde % 37’ye, sosyal statüsü kayda geçmiş 34 kişi içerisinde ise yaklaşık %68’e tekabül etmektedir.

Toplumun ileri gelenlerini temsil eden beylerin genel itibariyle zorunlu ikâmete tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeni, cezalar arasında zorunlu ikâmetin daha hafif bir ceza türü olduğu düşünülebilir. Yukarıda verilen tabloda beylerle ilgili satırlar incelendiğinde bu kişilerin genellikle grup halinde suçlara iştirak ettikleri görülmektedir. Bu durum bazı beylerin menfaatlerine ulaşmak amacıyla maiyetindeki kişileri de suçlara sürüklediklerini ve ceza almalarına sebep olduklarını göstermektedir. Öyle ki zorbalık tarzında bazı suçların dörder ya da yedişer kişiyle işlenmesi yukarıdaki iddiayı kuvvetlendirmektedir.

Şekil 38. Zorunlu İkamete Tabi Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

2.2.5. Nefy (Sürgün) Mahkûmları

40 Numaralı Kalebend Defteri'nde incelenen kısımda karşılaşılan ceza türleri arasında en çok nefy (sürgün) gelmektedir. Nitekim ilk 248 ceza hükmünden 146'sı bu ceza ile alakalıdır. Bahsi geçen 146 hükümden 33 tanesi suret hüküm şeklinde geçmektedir. Nefy cezasına çarptırılan mahkûmların sayısına bakıldığında ise 183 kişi ile karşılaşılmıştır. Suçlu sayısının hüküm sayısından fazla olması, bazı suçların birden fazla kişi tarafından işlendiğini göstermektedir. Nefy cezası ile ilgili oluşturulan tablonun çok uzun olması ve bu yüzden anlam akışını bozmaması için ekler kısmına konulmuştur.⁶⁴

Nefy cezasının uygulandığı mahaller analiz edildiğinde 44 mahal karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Osmanlı Devleti'nde sürgün mahallerinin fazla olduğunun göstergelerindendir.

⁶⁴Nefy cezasına çarptırılan mahkûmların isimleri, suç ve ceza mahalleri, suç türleri, M/GM oldukları ve meslekleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Ek-3**, s.114.

Bunun yanında 14 mahkûmun hangi mahale sürgün edildiğine dair bir bilgiye rastlanılmamıştır. Nefy cezasının en çok uygulandığı mahal olarak, 25 kişinin gönderildiği, Kütahya ilk sırada yer almaktadır. İkinci olarak en çok tercih edilen mahal arasında 18 mahkûmun gönderildiği Çanakkale gelmektedir. Gelibolu'ya 15 ve Dimetoka'ya 12 mahkûm gönderilmiştir.

Tablo 11. Nefy Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi	Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi
Kütahya	25	20	Selanik	2	1
Çanakkale	18	14	Kofu	2	1
Gelibolu	15	13	Yozgat	2	1
Dimetoka	12	9	Aksaray	1	1
Tekirdağ	8	7	Erzincan	1	1
Ankara	8	6	Lareniye	1	1
Çankırı	7	3	Malatya	1	1
Bolu	7	3	Kars	1	1
Afyon	6	4	Limni Adası	1	1
Konya	6	4	Zonguldak	1	1
Bursa	5	5	Kıbrıs	1	1
Canik (Samsun)	4	4	Ünye (Ordu)	1	1
Kayseri	4	3	Manisa	1	1
Edirne	3	3	Kocaeli	1	1
Bahkesir	3	3	İşkodra	1	1
Trabzon	3	3	Tunus	1	1
İzmir	3	2	Antalya	1	1
İstanbul	3	1	Bilecik	1	1
Aydın	2	2	Sinop	1	1
Nevşehir	2	2	Çorum	1	1
Sivas	2	2	Niğbolu	1	1
Adana	2	2	Bilinmeyen	11	10

İncelenen hükümlerde 41 mahalde suç işlediği tespit edilebilmiştir. Bununla birlikte 183 nefy mahkûmundan 41'inin suç işlediği mahaller, kayıtlara geçmemesi nedeniyle belirlenememiştir. Sürgün cezasına tabi tutulan mahkûmların suç mahallerine bakıldığında en çok İstanbul'da suç işlendiği görülmektedir. Öyle ki 184 nefy mahkûmundan 41'i İstanbul'da suç işlemiştir ve İstanbul suçların işlendiği yerler arasında % 22'den fazla bir

orana sahiptir. İkinci sırada 10 suçlunun yer aldığı Bursa; üçüncü sırada 9 mahkûmun yer aldığı Ankara vardır. Bununla birlikte değinilmesi gereken bir husus hükümlerde 5 kişinin suç mahali olarak sadece Ankara, 4 kişinin ise Ankara-Kalecik şeklinde belirtilmesidir. Devamında ise Gediz, İzmir ve Edirne’de beşer; Balıkesir, Dimetoka, Isparta, Kocaeli, Kayseri, Konya ve Afyon’da dörder; Kars, Bolu ve Kırşehir’de üçer; Trabzon, Sakız Adası, Niğde, Gelibolu, Malatya, Kastamonu, Zonguldak, İskenderun (Hatay), Kıbrıs ve Kızılca Tuzla’da ikişer; Erzurum, Niş, Bozcaada, Narlı köyü, Amasya, Nurili, Karasu (Sakarya), İskenderiye, Çankırı, Çorum, Tekirdağ, Nevşehir, İşkodra Kocaeli ve Akçaşehir (Karaman)’de birer mahkûm suç işleyerek sürgün cezası almıştır.

Tablo 12. Nefy Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Suç Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi	Suç Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi
İstanbul	41	25	Erzurum	1	1
Ankara	9	7	Şen köyü	1	1
Bursa	9	5	Bozcaada	1	1
Konya	5	5	İskenderiye	1	1
Kocaeli	5	5	Şanlıurfa	1	1
Afyon	5	3	Kıbrıs	1	1
İzmir	5	3	Zonguldak	1	1
Edirne	5	3	İşkodra	1	1
Gediz	5	2	Nevşehir	1	1
Isparta	4	4	Girne	1	1
Bolu	4	3	Amasya	1	1
Dimetoka	4	2	Kastamonu	1	1
Kars	3	3	Nurili	1	1
Kırşehir	3	2	Narlı köy	1	1
Trabzon	3	2	Karaman	1	1
Balıkesir	3	3	Çorum	1	1
Kayseri	3	3	Niş	1	1
Kızılca Tuzla	2	2	Malatya	1	1
İskenderun(Hatay)	2	2	Sakarya	1	1
Niğde	2	2	Belirtilmemiş	40	40
Sakız Adası	2	1			

183 Nefy mahkûmunun işlediği suçlar incelendiğinde birçok suç türüyle karşılaşilmektedir. Bu suç türleri arasında mahkûmların en çok hilâf-ı rızâ hareket suçuna karıştıkları görülmektedir. Bu türe ait toplam 60 suçlu bulunmaktadır. İkinci sırada 18 kişinin karıştığı mugâyir-i rızâ hareket suçu yer almaktadır. Üçüncü olarak ise 17 kişinin yer aldığı şirâze-i nizâm-ı memleket suçu gelmektedir.

Geriye kalan suç türleri değerlendirildiğinde ise Agop⁶⁵ isminde bir gayrimüslimin İstanbul'da izinsiz dükkân açmaya çalıştığı görülmektedir. 9 kişinin ihtilal misüllü hareketlere kalkıştıkları ve bu teşebbüsleri sonucunda nefy cezası ile cezalandırıldıkları tespit edilmiştir. Meyhane işletmeciliğiyle uğraşan Ablak oğlu Molla Ahmed, Timuroğlu Osman, Çavuş oğlu Mehmed, Recep oğlu Ali ve Bektaş oğlu Musa isimli 5 şahsın içki içerisine yabancı madde atmaktan dolayı nefy cezasına çarptırıldığı görülmektedir.⁶⁶ Bir diğer önemli suç olan ve hemen hemen her ceza türünde karşılaşılan fakire fukaraya zarar verme, alıkoyma, aciz bırakma gibi hareketlerde bulunan 11 suçlu tespit edilmiştir. 8 kişinin ise bazen yanlarına adam toplayarak bazen de tek başlarına eşkıyalık faaliyetlerinde bulunduğu ve bundan dolayı ceza aldıkları görülmektedir. Genellikle seyfiye sınıfına mensup tımarlı sipahi, voyvoda, sadrazam kavas ve asker gibi rütbelere sahip olan 8 kişinin görevinde usulsüzlük yaptığı görülmektedir⁶⁷. Bu usulsüzlükler içerisinde de görev mahaline zamanında gitmeme, verilen görevi eksik yapma, verilen görevle birlikte konumundan yararlanarak ahalinin hakkını yeme gibi davranışlarda bulundukları görülmektedir. Görevinde usulsüzlük yapanların yanında bir de işinde usulsüzlük yapan 7 kişiye rastlanılmaktadır.⁶⁸ Bu kişiler arasında tüccar, şeyh ve amele gibi mesleklerle uğraşan kişilere rastlanılmaktadır. Osman Bey isimli bir şahıs gasp,⁶⁹ Halil isminde bir şahıs ihanet,⁷⁰ gayrimüslim bir vatandaş devlet görevlilerini boş yere meşgul etme,⁷¹ Moralı Mehmed'in hasmıyla yaşadığı bir sorunda olayın büyümesi,⁷² bir tüccarın ticarete usulsüzlük yapması⁷³ ve Agon⁷⁴ isimli bir gayrimüslimin gösteriş içerisinde olması ve bunu kötüye kullanması sonucunda sürgün cezaları aldıkları görülmektedir.

⁶⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,1/4.

⁶⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no, 6/20.

⁶⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,15/58, 33/134, 36/145, 41/169, 54/219, 59/246, 63/261, 94/391.

⁶⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no, 27/106, 48/201, 50/203, 51/209, 61/255, 76/320, 89/370.

⁶⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,27/109.

⁷⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,39/160.

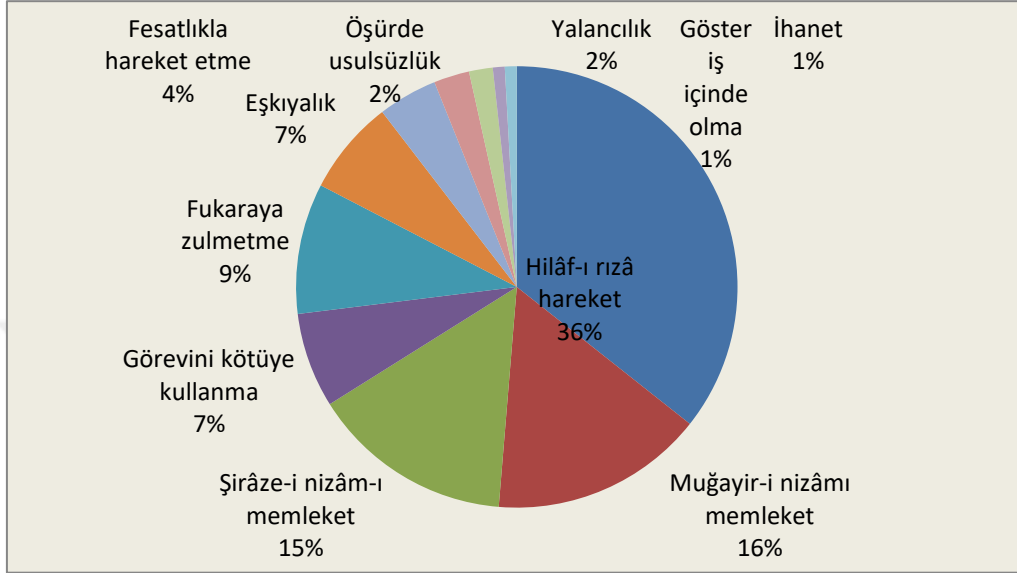
⁷¹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,53/216.

⁷²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,63/262.

⁷³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,92/301.

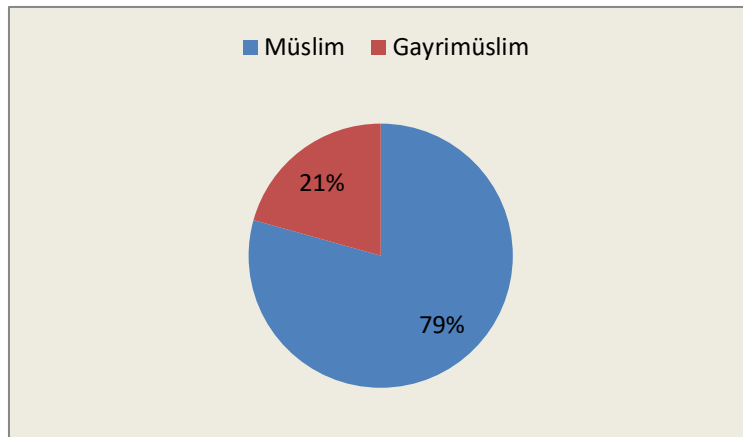
⁷⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,99/412.

Son olarak belgede sahtecilik ve yalancılık suçlarından ikişer; öşürden kaçmaya çalışan 3; fesatlıkla hareket etme suçundan 5 ve Çarşı pazarda esnafın düzenini huzurunu bozan 3 suçlunun sürgün cezası aldığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında 24 farklı suçtan, toplam 183 mahkûmun nefy cezasına çarptırıldığı görülmektedir. Nefy cezasına ait mahkûmların suç türlerinin gösterildiği tabloda ise

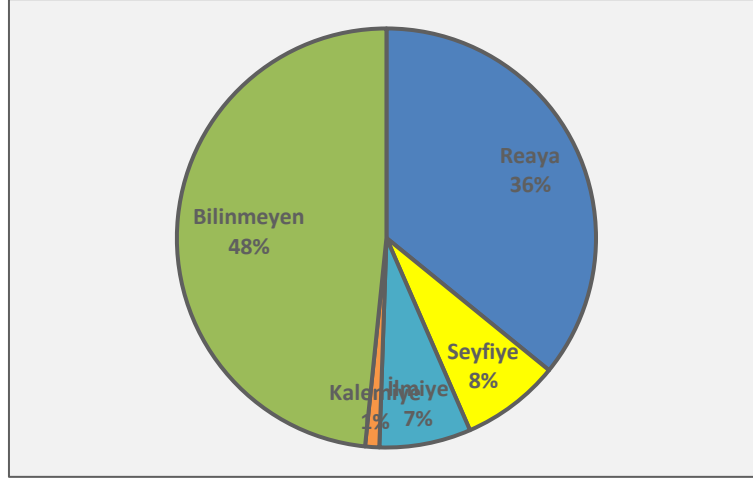
Şekil 39. Nefy Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

Nefy mahkûmlarının önemli bir kısmının Müslim olduğu görülmektedir. Toplam 183 mahkûmun 146'sı Müslim'dir ki oransal olarak yaklaşık % 80 paya sahiptir. Geriye kalan mahkûmlardan 38'i ise gayrimüslimdir. Gayrimüslimlerden 4'ünün Ermeni, 2'sinin Yahudi olduğu tespit edilebilmiş olmakla birlikte diğerlerinin milliyetleri kayıtlara geçmemiştir.

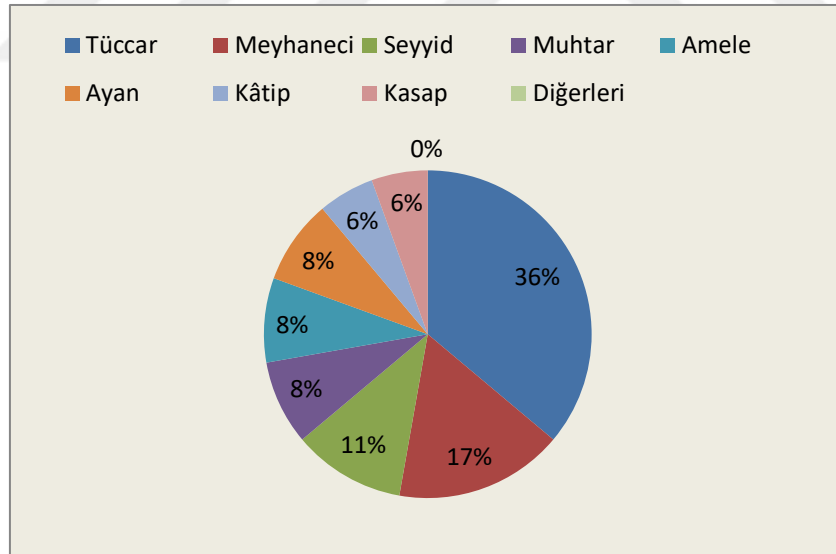
Şekil 40. Nefy Mahkûmlarının M/GM Dağılımı

Nefy mahkûmlarının sosyal statülerine bakıldığında 66 kişinin reaya, 14 kişinin seyfiye, 13 kişinin ilmiye ve 2 kişinin kalemiye sınıfına mensup oldukları görülmektedir.

Şekil 41. Nefy Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Nefy cezasına çarptırılmış 184 mahkûm içerisinde 31 farklı meslek grubuna mensup kişilerin ceza aldığı görülmektedir. Bu meslek grupları ve suçlu sayısının dağılımı şu şekildedir; 13 tüccar, 5 hafız, 4 mültezim, 2 müderris, 1 tımarlı sipahi, 1 müftü, 4 voyvoda, 2 asker, 1 Darbhane-i Amire nazırı, 2 mutasarrıf, 1 ağa, 4 bey, 3 sadrazam kavası, 1 kavasbaşı, 1 tüccar vekili, 2 kahveci, 2 esnaf, 6 meyhaneci, 3 muhtar, 4 seyyid, 3 rahip, 3 amele, 3 ayan, 2 kâtip, 2 kasap, 1 kethüda, 2 şeyh ve 1 kapıcıbaşı.

Şekil 42. Nefy Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

2.2.6. İskân

Defterin incelenen kısmındaki 248 ceza hükmünden arasında yer alan ceza türlerinden birisi de iskân cezasıdır. Belirtilen hükümler arasında bu ceza türüne ait 13 hüküm bulunmaktadır. Bunların 4 tanesi suret hükmüdür. Zikredilen bu hükümlerde toplam 19 suçlunun iskân cezası ile cezalandırıldığı görülmektedir.

Tablo 13. İskân Cezasına Tabî Olan Mahkûmlar⁷⁵

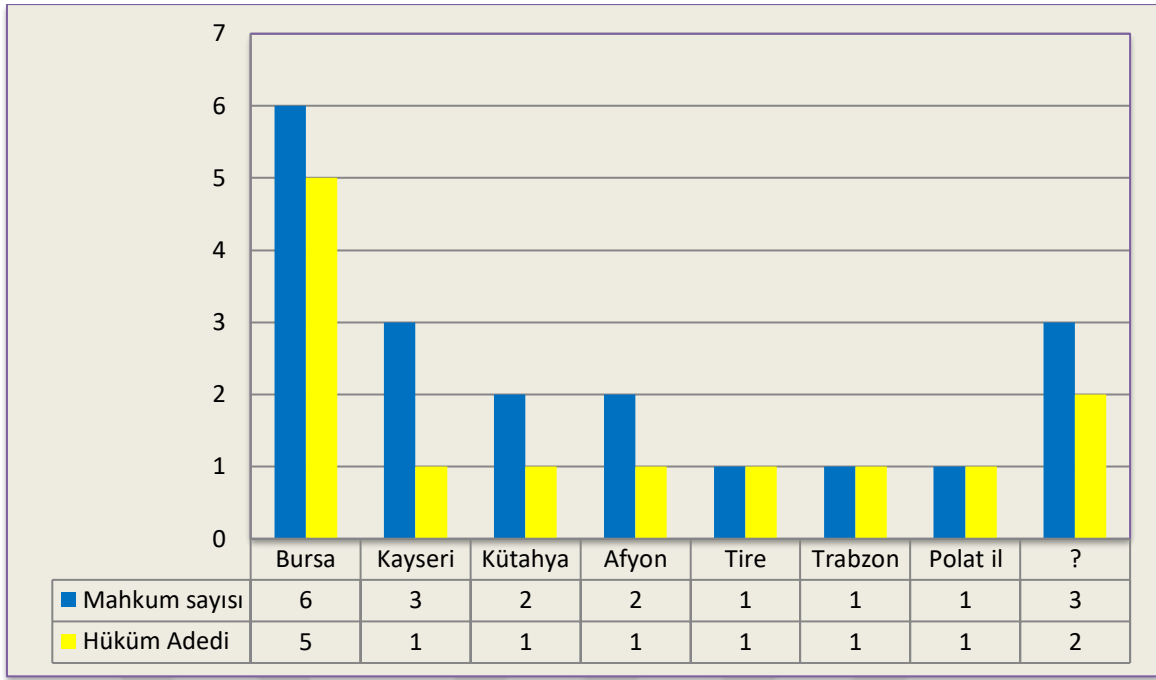
Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Yazıcıoğlu Hüseyin	M	Voyvoda	Seferihisar	Bursa	Görevinde usulsüzlük yapmak
Hasan, Hacı Bekir	M	Naib	Kayseri	-	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Anasib, Seyyid Mustafa	GM	-	Çorum	Afyon	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Mehmed	M	Seyyid	İzmir	Tire (İzmir)	Görevinde usulsüzlük yapmak
Dimitri	GM	-	-	Mudanya (Bursa)	Hilâf-ı rızâ harekete
-	GM	Boyacı	Tirilye (Bursa)	Mudanya (Bursa)	Hilâf-ı rızâ harekete
Halid, Süleyman	M	Bey	İskenderiyye	Bursa	Fesatlıkla hareket etmek
Süleyman	M	Bey	İskenderiyye	-	Fesatlıkla hareket etmek
Murad, Yusuf	M	Bey	İskenderiyye	Kütahya	Fesatlıkla hareket etmek
Portacı Borlu, oğlu Vasil Fahid ve eşi Alesya	GM	-	İstanbul	Kayseri	Mugâyir-i rızâ hareket
Mehmed Arif	M	-	Giresun	Trabzon	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	-	Avlonya	Polat il	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Mehmed	M	-	-	Bursa	Çarşı ve pazarda huzursuzluk

İskân cezası ile cezalandırılan mahkûmların genellikle ceza mahali olarak memleketlerine gönderildikleri görülmektedir. Nitekim hükümlerde bahsi geçen mahkûmlardan Hasan ve kardeşi Hacı Bekir'in şirâze-i nizâm-ı memleket suçunu işlemelerinden dolayı ceza olarak memleketlerine iskân edilmeleri kararı verilmiştir. Fakat bahsi geçen hükümde bu 2 mahkûmun memleketlerinin neresi olduğuna dair bir not düşülmemiştir.⁷⁶ Ayrıca diğer ceza türlerinden farklı olarak bu ceza türünde mahkûm, ailesiyle beraber ceza mahaline gönderilmektedir. Bazen mahkûm ve ailesinin ceza mahalinde sefil ve perişan bir halde kaldıkları ve gittikleri mahalde sığınmadıkları kayıtlara geçmiştir. Bu tür durumlarda mahkûm ve ailesinin ceza mahallerinin değiştirildiği görülmektedir.

Bahsi geçen hükümlerde iskân cezası ile cezalandırılan suçluların 7 farklı mahale gönderildiği görülürken bazı mahkûmların ceza mahali ile ilgili hiçbir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu ceza mahalleri arasında en çok tercih edilen yer Bursa olmuştur. 2'si Mudanya'ya olmak üzere Bursa'ya 6 mahkûm gönderilmiştir. İkinci sırada 3 mahkûmun gönderildiği Kayseri yer almaktadır. Devamında ise ikişer mahkûmun gönderildiği Afyon ve Kütahya gelmektedir. Son olarak ise Trabzon, Malatya'nın Polat ili ve İzmir'in Tire ilçesine birer mahkûmun gönderildiği görülmektedir.

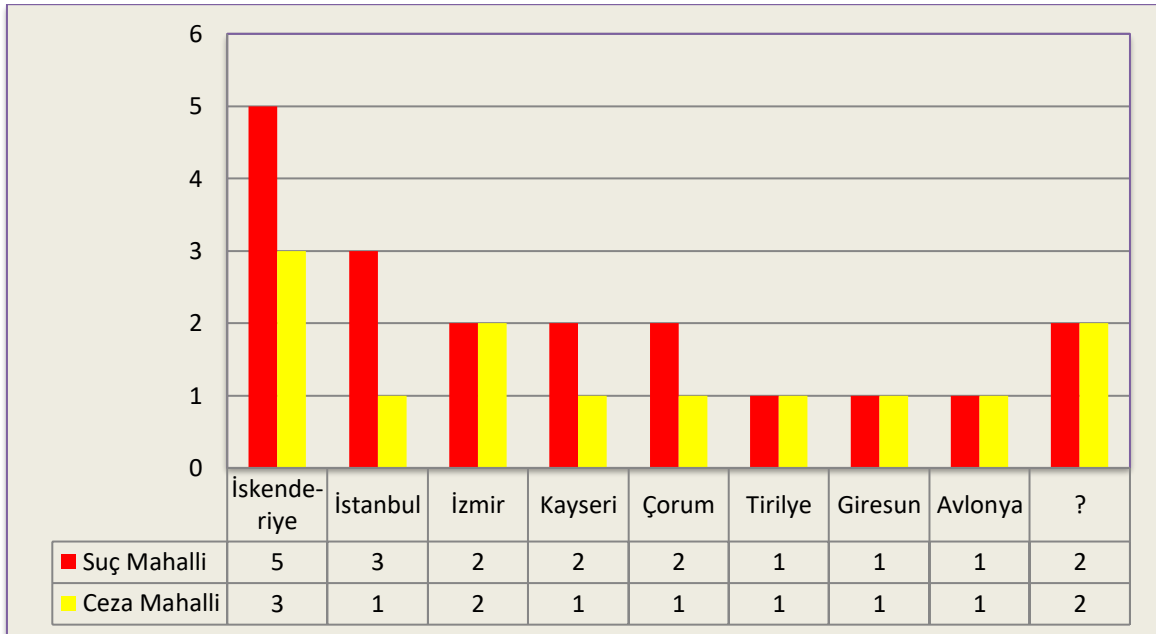
⁷⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,4/13, 5/16, 18/70, 19/75, 29/117, 92/384, 41/170, 43/178, 70/294, 85/355.

⁷⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,5/16.

Şekil 43. İskân Mahkûmlarının Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

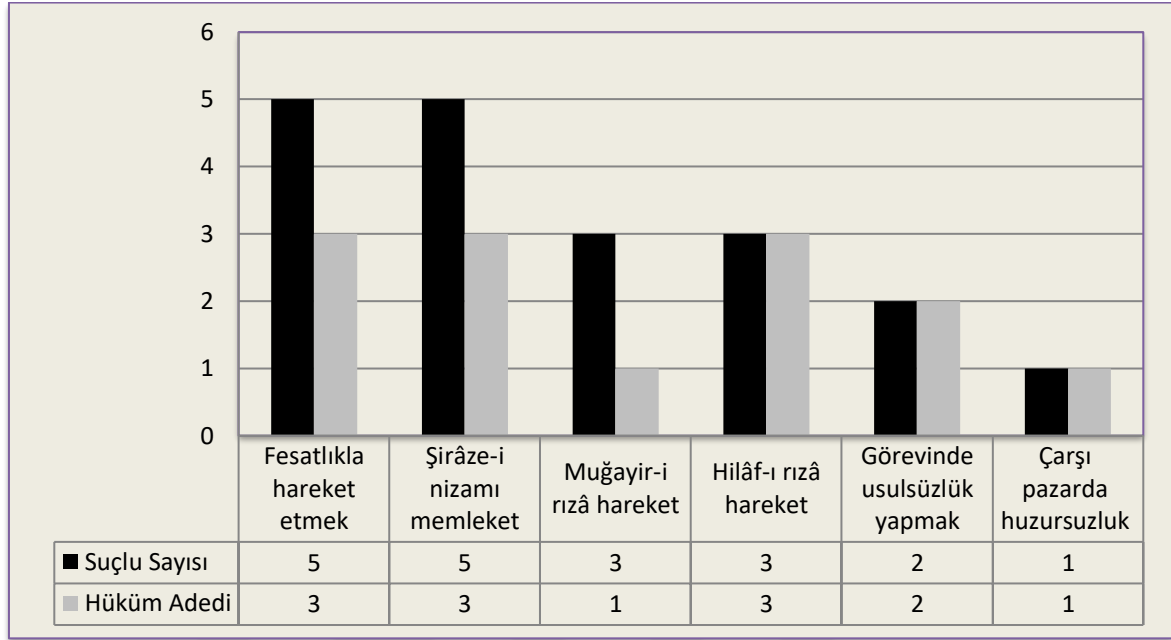
Suçların işlendiği mahallere bakıldığında ise karşımıza 8 farklı mahal çıkmaktadır. Bunlar arasında en çok suçun Mısır'da bulunan İskenderiye'de işlendiği görülmektedir. Daha sonrasında ise İstanbul'da 3 kişinin, Kayseri, İzmir ve Çorum'da ikişer kişinin, Tirilye (Bursa), Giresun ve Avlonya'da ise birer kişinin suç işlediği görülmektedir. 2 mahkûmun ise nerede suç işlediği deftere kaydedilmemiştir.

Şekil 44. İskân Mahkûmlarının Suç Mahallerine Göre Dağılımı

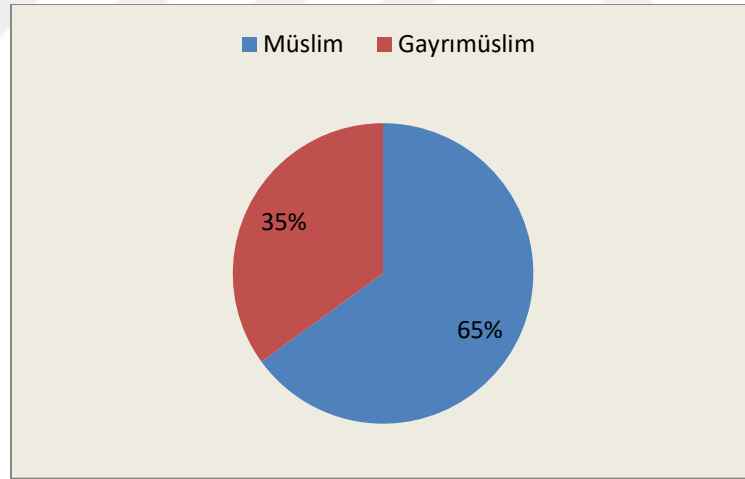
Bahsi geçen 19 mahkûmun karışmış oldukları suçlar ise şu şekildedir: Şirâze-i nizâm-ı memleket, fesatlıkla hareket etme, görevini kötüye kullanma, hilâf-ı rızâ hareket, mugâyir-i

rızâ hareket ve çarşı pazarda huzursuzluk çıkarmak. Bunlar arasında en fazla fesatlıkla hareket etmek ve şîrâze-i nizâm-ı memleket suçlarının işlendiği görülmektedir.

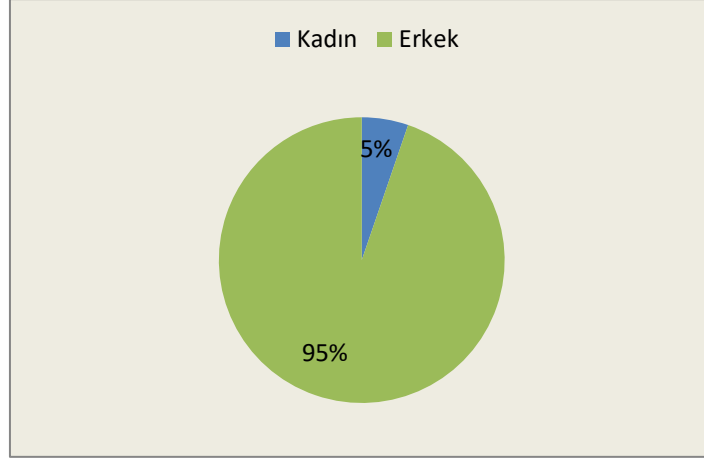
Şekil 45. İskân Mahkûmlarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

İskân cezası alan mahkûmların önemli bir kısmı Müslim'dir. 13 Müslim, 6 gayrimüslim iskân cezası almıştır.

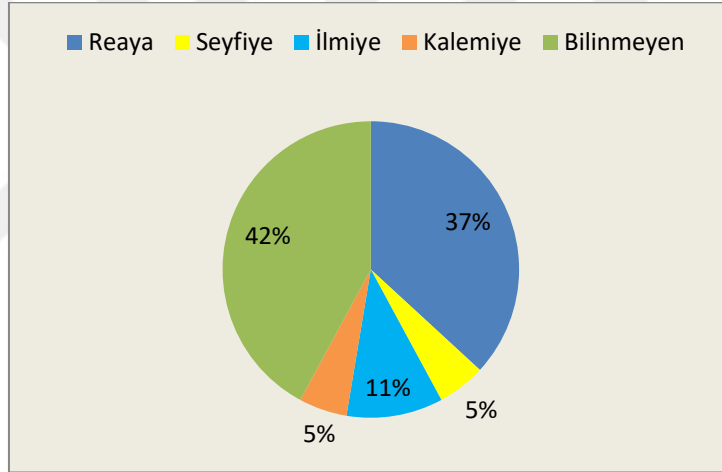
Şekil 46. İskân Mahkûmlarının M/GM Dağılımı

İskân cezası ile ilgili hükümler cinsiyet bazında değerlendirildiğinde 1 kadın suçlu ile karşılaşmıştır. Alesya isimli bu gayrimüslim kadın, kocasının işlediği muğâyir-i rızâ hareket suçunda yardımcı olması nedeniyle suçlu bulunmuştur.

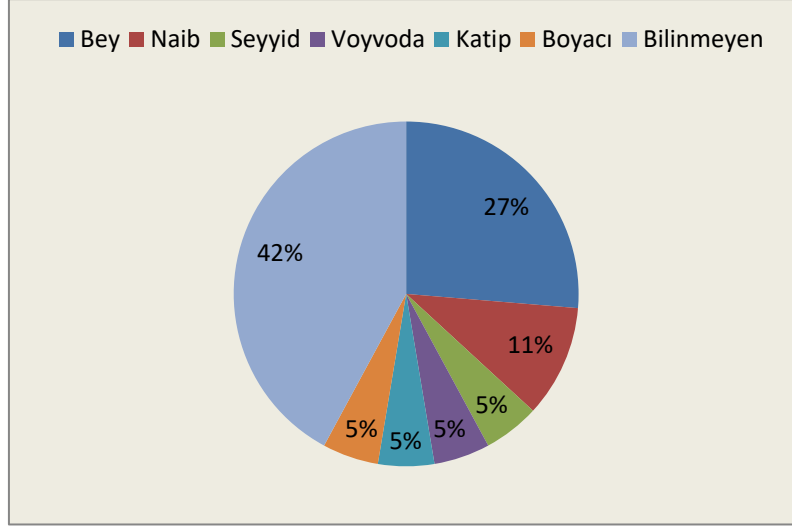
Şekil 47. İskân Mahkûmlarının Cinsiyet Dağılımı

19 İskân mahkûmun sosyal statüleri incelendiğinde 7 kişinin reaya, 2 kişinin ilmiye, 1 kişinin seyfiye ve 1 kişinin de kalemiye sınıfına mensup olduğu görülmektedir. 8 kişinin ise sosyal statüleri belirlenememiştir.

Şekil 48. İskân Mahkûmlarının Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Son olarak bahsi geçen mahkûmların meslekleri incelendiğinde toplam 6 farklı meslek grubuyla karşılaşılmıştır. Bu meslek grupları içerisinde 5 suçluyla en çok bey statüsüne sahip suçlularla karşılaşılmıştır. 2 kişinin ise naiplik yaptığı belirlenmiştir. Geriye kalan 4 mahkûmun voyvoda, seyyid, kâtip ve boyacı olduğu tespit edilmiştir. Bahsi geçen meslek ve statüler, iskân mahkûmlarının genel itibariyle toplumun ileri gelenlerinden oluştuğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle iskân, yetkililerin toplumun ileri gelenleri için tercih ettikleri bir ceza türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 49. İskân Mahkûmlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

2.3. Tebdîl/Tahvil Hükümleri

Tebdîl ya da tahvil, kelime anlamı olarak değiştirme ya da değişme manalarına gelmektedir.⁷⁷ 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin ilk 497 hükmünün incelenmesi sonucunda daha önce ceza verilen bazı mahkûmların ceza mahallerinin çeşitli sebeplerle değiştirildiği görülmektedir. Hatta bazen ceza mahaliyle beraber ceza türünde de değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir. Mahkûmların ceza mahallerinin değiştirilmesinin sebebi, gönderildikleri yerlerde yeni suçlara iştirak etmeleridir. Mahkûmların işlemiş oldukları suçlar arasında ayaklanmaya katılmak, uygunsuz davranışlarda bulunmak, ahalinin huzurunu bozmak, hilâf-ı rızâ hareketlerde bulunmak ve memleketin düzenini bozmak gibi suçlar yer almaktadır.

⁷⁷ Devellioğlu, **age**, s.1194.

Tablo 14. Tebdîl Hükümleriyle Ceza Mahali Değiştirilen Mahkûmlar

Mahkûm İsmi	Birinci			İlk Ceza ve		İkinci	
	İşlediği Suç	Suç Mahali	Ceza Türü	İkinci Suç Mahali	İşlediği Suç	Ceza Türü	İkinci Ceza Mahali
Hafız Mehmed	Ayaklanmaya karışmak	Yenişehir	Nefy	Konya	Şirâze-i nizâm-ı memleket	Nefy	Ankara
Eligüzel zâde Mehmed	Uygunsuz davranışlarda bulunmak	-	Nefy	Kastamonu	Terbiyesiz davranışlarda bulunmak	Meks ü ikâmet	Limni
Karıncaoğlu Karabik	Öşürde usulsüzlük	Kocaeli	Nefy	İstanbul	Uygunsuz davranışlarda bulunmak	Nefy	Kütahya
Tudoros	Fesatlıkla hareket etmek	İstanbul	Meks ü ikâmet	Antalya	Hilâf-ı rızâ hareket	Meks ü ikâmet	Aksaray
İsim belirtilmemiş	Cünha	İstanbul	Nefy	Ankara	Ahalinin huzurunu bozmak	Nefy	Tekirdağ
Ahmed	Ahalinin huzurunu kaçırmak	Kocaeli	Nefy	Bozcaada	Ahalinin huzurunu bozmak	Nefy	Çanakkale
Siferth	Hilâf-ı rızâ hareket	Kayseri	Nefy	Kayseri	Hilâf-ı rızâ hareket	Nefy	İstanbul
Uhlis	Uygunsuz davranışlarda bulunmak	İstanbul	Nefy	Kocaili	Uygunsuz davranışlara devam etmek	Nefy	Trabzon
Ömer Şerif	Mektebin düzenini bozmak	İstanbul	Cezîrebend	Kayseri	Mektebin düzenini bozma	Cezîrebend	Mağusa
Hacı Abdurrahman, Mehmed	Hilâf-ı rızâ hareket	Rumeli	Meks ü ikâmet	Rumeli	Hilâf-ı rızâ hareket	Nefy	İstanbul
Rizeli Tuzcu oğulları Tahir, Abdulkadir ile oğulları Behram Arif, Abdülhamid, Ömer, Talat	Hilâf-ı rızâ hareket	Rize	Meksü ikâmet	Trabzon	Hilâf-ı rızâ hareket	Meks ü ikâmet	Kastamonu
Ali Paşa	Hilâf-ı rızâ hareket	İstanbul	Meks ü ikâmet	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket	Meks ü ikâmet	Gökçesu (Bolu)
Kâtip Süleyman	Hilâf-ı rızâ hareket	İstanbul	Kalebend	Sedd'ül Bahr	Hilâf-ı rızâ hareket	Nefy	Tekirdağ
Abdi	Uygunsuz davranışlarda bulunmak	-	Meksü ikâmet	Bursa	Uygunsuz davranışlarda bulunmak	Meks ü ikâmet	Kütahya

İncelemeye tabi tutulan 497 hüküm arasında 13 tane tebdîl/tahvil hükmü bulunmaktadır. Bu hükümler içerisinde toplam 18 mahkûmdan bahsedilmiştir. Bu mahkûmlardan 15'i Müslim iken geriye kalan 3'ü ise gayrimüslimdir. Bahsi geçen suçlular arasında hiç kadına rastlanılmamıştır.

Mahkûmların ilk ceza aldıklarında işlemiş oldukları suçla ceza mahalinde işlemiş oldukları suç arasında farklılıklar olabilmektedir. Mesela Hafız Mehmed⁷⁸ isimli mahkûm, ilk olarak Bursa'nın Yenişehir ilçesinde ayaklanmaya karışmak suçundan nefy cezasına çarptırılmış ve Konya'ya gönderilmiştir. Ceza mahali olan Konya'da ise şirâze-i nizâm-ı memleket suçuna karışmıştır. Bunun sonucunda yeni bir nefy cezası olarak Ankara'ya tebdîl olmuştur.

⁷⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,3/9.

Buradaki örnekten de anlaşılacağı üzere mahkûm ceza mahallerinde farklı suçlara da meyl edebilmektedir.

Bir başka örnekte ise Ahmed⁷⁹ isimli mahkûmun, her iki mahalde de aynı suçu işlediği ve aynı ceza türüne çarptırıldığı görülmektedir. Yani ilk olarak Kocaeli’de ahalinin huzurunu bozmaktan nefy cezası almış ve Bozcaada’ya gönderilmiştir. Ceza mahali olan Bozcaada da aynı suçu işlemiştir. Yani yine ahalinin huzurunu bozduğu için Çanakkale’ye sürülerek ceza mahali değiştirilmiştir.

Bir örnek daha verilecek olursa Kâtip Süleyman isimli mahkûmun İstanbul’da işlemiş olduğu hilâf-ı rızâ hareket suçundan dolayı kalebend mahkûmu olarak Sedd’ül-bahr Kalesine gönderilmiştir. Fakat Kâtip Süleyman⁸⁰ ceza mahali olan Sedd’ül-bahr’de yine aynı suçu işlemeye devam etmesi sebebiyle Tekirdağ’a nefy olunmuştur. Bu örnekte görüldüğü gibi ilk verilen cezayla daha sonra verilen ceza türlerinde farklılıklar olabilmektedir.

2.4. Firarî Mahkûmlar

Osmanlı’da hukuk sistemi devletin kuruluşuyla beraber ortaya çıkmamıştır. Bu hukuk sistemi, daha öncesinde varlığını sürdüren Türk-İslam Devletlerinden devralınmış ve zamanla ihtiyaçlara göre şekillenerek geliştirilmiştir.⁸¹ Temelleri sağlam bir şekilde inşa edilen bir hukuk sistemi oluşturulmuştur.

Tarih boyunca, hüküm giyenler arasında firar eden ya da buna teşebbüs eden mahkûmlara hep rastlanılmıştır. Defterin incelenen ilk 497 hükmü arasında sadece 3 hükümde mahkûmların firar etme teşebbüslerinde bulundukları tespit edilmiştir. Bu hükümlerden birisi suret hüküm şeklinde yer almaktadır. Bahsi geçen 497 hüküm içerisinde yer alan 613 mahkûmdan sadece 3’ünün firar etme çabalarına girişmiş olması, Osmanlı Devleti’nin hukuk sistemindeki işleyişin titizliğini de göstermektedir.

⁷⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40,s./hük.no,17/64.

⁸⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40,s./hük.no, 24/93.

⁸¹Tufan Gündüz (Ed.), **Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı**, Grafiker Yayınları, İstanbul 2016, s.345.

Tablo 15. Firara Kalkışan Mahkûmlar⁸²

İsim	M/ GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Kozluca oğlu Mustafa	M	Bey	Afyon	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Ahmed oğlu Raşid	M	Reaya	Edirne	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Yanıkoğlu Anastaş	GM	-	Ferecik	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket

İncelenen defterde firar teşebbüsünde bulunan 3 mahkûmdan biri Kozluca oğlu Mustafa'dır.

Bu suçluya ait hüküm aşağıdaki şekildedir:

Zikr-i 'âtî menfinin bulunduğu mahalın kadısına hüküm ki Hamid kazâsına tâbî' Kozluca karyesi sükkânından Kozluca oğlu Mustafa hilâf-ı rızâ harekete ibtidâr eylediği inhâ olunduğuna mebnî Bozcaada'ya nefy bâbında mukaddemce emr u şerîfîm ısdâr olunmuş ise de merkûmun âhar mahale firârı sebebiyle henüz menfâsına gidemeyüb hakkında mukaddem olunan inhâ dahi vak'aninhilâfı olduğundan bahisle afv husûsunu bâ arz-ı hâl istid'â ve istirhâm ve sûreti hâl bu vechle olduğunu hass-ı mezkûr ve bu dahi Ahmed Azmi zide mecdühü dahi vârid olan arizâsında inhâ ve merkûmun afv u memleketçe niyâz olunduğunu tahrîr ve ebnâ eylemiş olunmaktan nâşi merkûmun hâline merhameten afv u ıtlâkı fermânım olmağın imdi sen ki kadî-i mümâileyhsun keyfiyet ma'lûmun olundukta mukaddemce sâdır olan emr u şerîfime mebnî nefy ü teklîfiyle mukaddes olunmak bâbında fi Şevvâl Evâ'il 49.⁸³

Hükümde yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere mahkûm, daha suç mahaline götürülemeden firar etmiştir. Kuvvetle muhtemeldir ki Kozluca oğlu Mustafa, kendisi hakkında çıkan kararı önceden haber aldığı için böyle bir teşebbüste bulunmuştur. Bunun yanında mahkûmun işlemiş olduğu hilâf-ı rızâ hareket suçunda bir ihtilaf olduğu ve affedilmesine dair taleplerin olduğu görülmektedir. Bununla beraber hükümden firarının afv edilmediği ve sürgün cezasının uygulanması gerektiği kadıya bildirilmiştir. İncelenen hükümler arasında Kozluca oğlu Mustafa'nın akıbeti hakkında başka bir bilgiye rastlanılmamıştır. Defterin incelenen kısımları haricinde geriye kalan hükümler arasında bir bilgiye rastlanılacağı da düşünülmektedir.

Firar teşebbüsünde bulunan mahkûmlardan biri de Hacı Ahmed oğlu Raşid'dir.⁸⁴ Defterdeki kayıtlardan Raşid'in hakkında hüküm kararı çıkarılmadan önce defalarca uyarıldığı, fakat bu uyarılara kulak asmayarak suç işlemeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Neticede kendisinin Bozcaada'ya sürgün edilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak Raşid, kendisini tutuklamak için gelen görevlilere karşı zor kullanarak firar etmeye çalışmış ve başarılı olmuştur. Bununla birlikte firarî Raşid çok kısa süre içinde yakalanmış ve ceza mahali olan Bozcaada'ya sürgüne gönderilmiştir.

⁸²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,4/5, 3/8, 5/18.

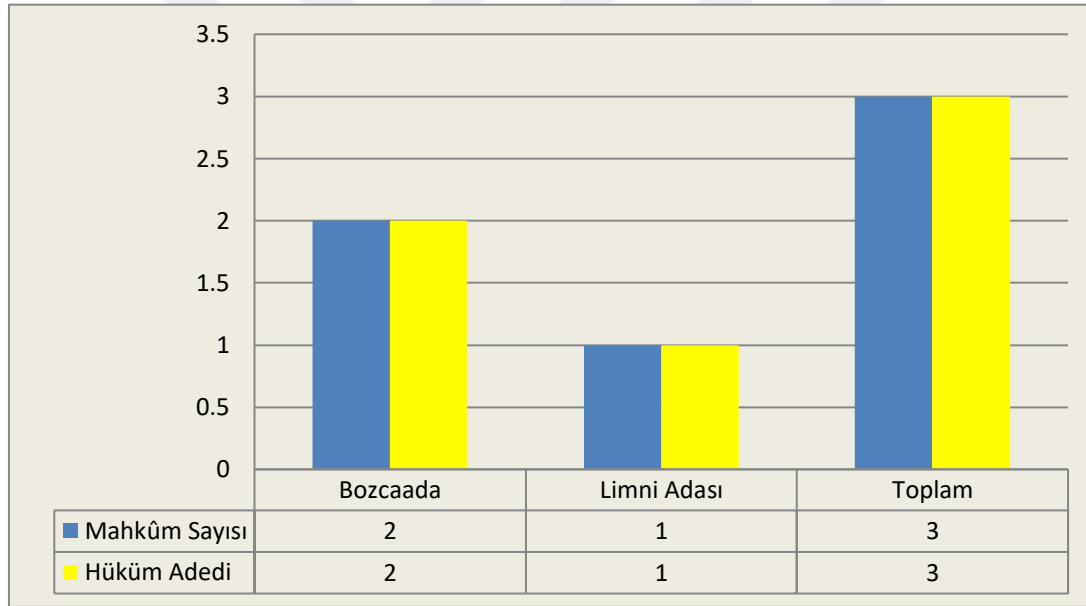
⁸³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,4/15.

⁸⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,3/8.

Firar teşebbüsünde bulunan bir diğer mahkûm ise gayrimüslim reayadan Yanıkoğlu Anastaş'tır.⁸⁵ Yunanistan'da bulunan Ferecik'te hilâf-ı rızâ hareketlerde bulunan ve Raşid gibi defalarca uyarılmasına rağmen suç işlemeye devam eden Anastaş'a sürgün cezası verilmiştir. Fakat Anastaş, işlemiş olduğu suçlardan dolayı ceza alacağını bildiği için ortalıktan kaybolmuştur. Anastaş her ne kadar cezadan kaçmaya çalışsa da görevliler tarafından tutuklanarak ceza mahali olan Limni Adası'na götürülmüştür.

Hükümlerde yer alan bilgilerden yola çıkarak her ne kadar mahkûmlar firar etmiş ya da bu teşebbüste bulunmuş olsalar dahi ceza türlerinde ya da ceza mahallerinde herhangi bir değişikliğin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak mahkûmların henüz Ceza Mahaline götürülme aşamasındayken firar etmiş olmaları düşünülmektedir.

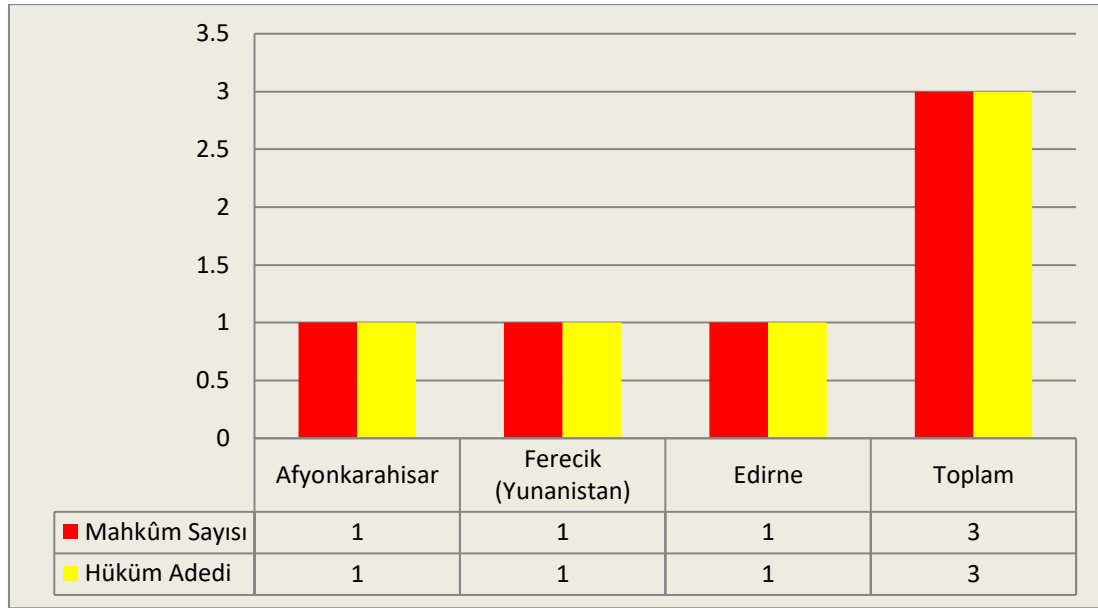
Firar eden bu 3 mahkûmlardan Kozluca oğlu Mustafa ve Hacı Ahmed oğlu Raşid'in Bozcaada'ya, Yanıkoğlu Anastaş'ın ise Limni Adası'na sürgün edildiği görülmektedir.

Şekil 50. Firarî Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

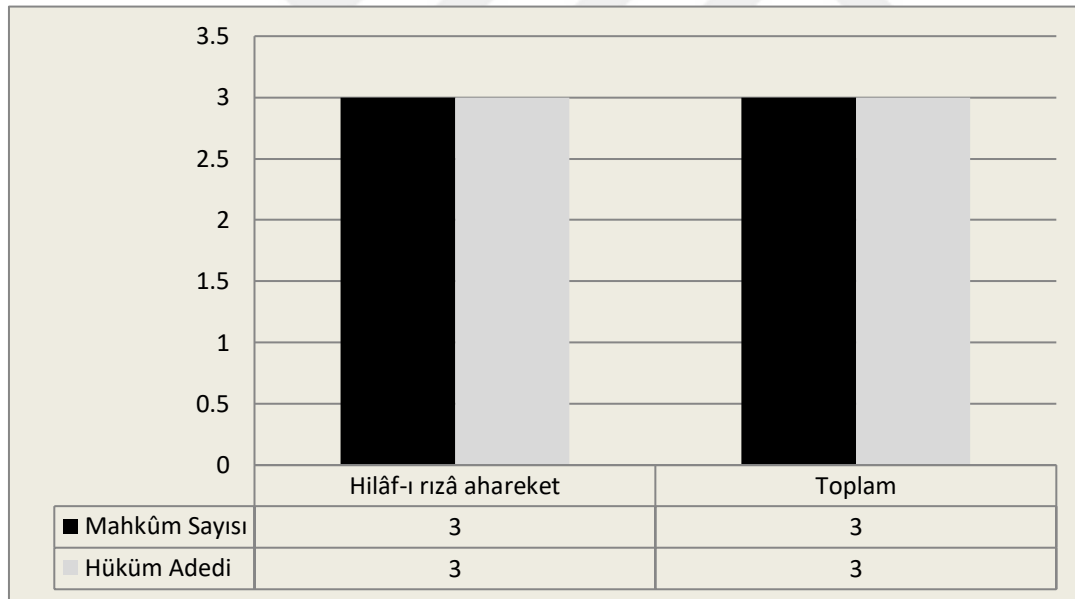
Bahsi geçen bu mahkûmların Afyon, Ferecik (Yunanistan) ve Edirne'de suç işledikleri tespit edilmiştir.

⁸⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,s.5/18.

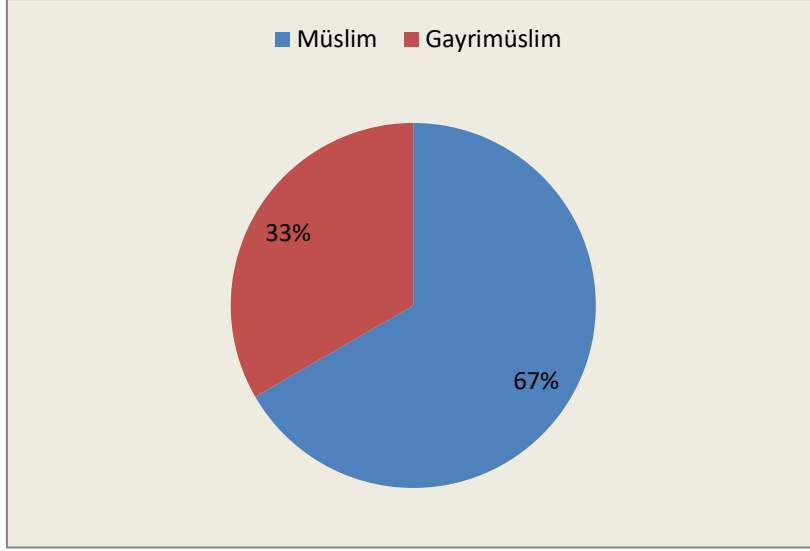
Şekil 51. Firarî Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Firar eden mahkûmların hepsinin de suç türü aynıdır. Hilâf-ı rızâ hareketinde bulunduklarından dolayı ceza aldıkları tespit edilmiştir.

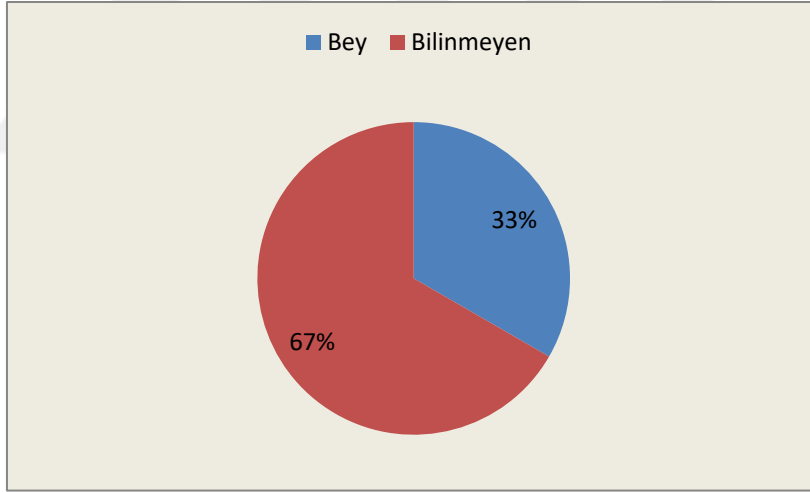
Şekil 52. Firarî Mahkûmların Suç Türlerine göre Dağılımı

Kozluca oğlu Mustafa ve Hacı Ahmed oğlu Raşid Müslimdir. Yanıkoğlu Anastaş ise gayrimüslimdir. Ayrıca isimlerinden de anlaşılacağı üzere firar eden mahkûmların hepsi de erkektir.

Şekil 53. Fırarî Mahkûmların M/GM Olarak Dağılımı

Bahsi geçen bu 3 firarinin sosyal statülerine bakıldığında reaya sınıfına mensup oldukları görülmektedir. Ayrıca uğraş verdikleri mesleklerine dair bir bilgiye rastlanılmamıştır. Sadece Kozluca oğlu Mustafa'nın Bey olduğu bilinmektedir.

Şekil 54. Fırarî Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 40 NUMARALI KALEBEND DEFTERİNDEKİ İTLÂK HÜKÜMLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

İtlâk anlam itibariyle “*salıverme, koyuverme, serbest bırakma, affetme*” manalarına gelmektedir.⁸⁶ Mahkûmların, cezalarını çektikten sonra serbest bırakılması için yazılan hükümlere de ıtlâk hükümleri denilmektedir. 40 Numaralı Kalebend Defteri’nde incelemesi yapılan ilk 497 hüküm içerisinde 249 tane ıtlâk hükmü bulunmaktadır. Bu hükümlerden 28 tanesi suret hüküm şeklindedir. İtlâk hükümlerinde toplam 286 mahkûmdan söz edilmektedir. Daha önce zikredildiği gibi mahkûmlar, işledikleri suçlardan hüküm giydikten Ceza Mahaline götürülünceye ana kadar bir prosedür izlenmektedir. Bunun yanında mahkûmların ceza sürelerine dair hükümlerde herhangi bir bilgi yer almadığı için net bir şey söylemek mümkün değildir. Sadece bir hükümde “*beş seneden evvel ıtlak olunmamak şartıyla*”⁸⁷ ibaresi yer almaktadır. Sadece bu hükmü ele alarak bunu bütün hükümlere yaymak mümkün değildir. Bununla beraber bu konu üzerine yapılan çalışmalarda da aynı şekilde ceza süreleri hakkında net bir zaman ta’yini yapılamadığı tespit edilmiştir.

Mahkûmların ıtlâk olma süreci incelendiğinde, ilk olarak affedilebilmeleri için Divan-ı Hümayuna arzuhal gönderilmesi gerekmektedir. Yetkili mercilere sunulan ıtlâk talepleri farklı kişiler tarafından gelmekteydi. Bazen mahkûmların bizzat ıtlâk talebi sunmaktaydılar.⁸⁸ Bu doğrultuda bir örnek verilecek olursa Cemil isminde bir mahkûm, hilâf-ı rızâ hareketinde bulunduğu için Konya’ya sürgün edilmiştir.⁸⁹ Fakat belli bir süre sonra mahkûm, perişan bir halde olduğundan dolayı bizzat kendisi af talebinde bulunmuştur.

Mahkûmların affedilmesi için eşinin ve çocuklarının da af talebinde bulunabildikleri görülmektedir. Örneğin İstanbul’da hilâf-ı rızâ hareketlerde bulunarak Gelibolu’ya sürgün edilen İsmail ismindeki mahkûmun ailesi sefil ve perişan bir halde kalmışlardır. Bundan

⁸⁶Devellioğlu, *age*, s.459.

⁸⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,15/60.

⁸⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,1/2.

⁸⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,38/156.

dolayı da Mahkûm İsmail'in eşi, yetkili mercilere arzuhal götürerek af talebinde bulunmuştur.⁹⁰ Bunun yanında eğer mahkûm, meslek olarak üst makamlara sahip biriye mensup olduğu sınıftaki görevliler tarafından da arzuhal verilebilmektedir. Yani eğer bir mahkûm ilmiye sınıfına mensupsa şeyhülislam onun affedilmesi için arzuhal verebilmektedir.⁹¹

Gayrimüslim mahkûmların affedilmesi için talepte bulunanların ise mensup oldukları cemaatin dini liderleri olduğunu şu cümleden anlamaktayız: “...cürm ü aḫv u ıtlâkı bâbında emr u şerîfîm sudûru İstanbul ve Rum patriği tarafından südde-i sa’âdetime memhûr arz-ı hâliyle istid’a olunmakdan nâşi...”.⁹² Mesela gayrimüslim vatandaşlar içerisinde yer alan meyhane işletmecisi olan Yorgi, işine hile karıştırdığı için Dimetoka’ya sürgün edilmiştir. Yorgi cezasını çektikten sonra affedilmesi için onun yerine Divan-ı Hümayuna hahambaşının arzuhal götürdüğü görülmektedir.⁹³

Bir hükümde geçen “hemşeri” ifadesinden yola çıkılarak, mahkûmun yaşadığı yerdeki arkadaşları ya da akrabalarının da kendisi için af talebinde bulunabildikleri görülmektedir. Örneğin İstanbul’da esnafılık yapan İbrahim adındaki mahkûm Sinop’a sürgün olarak gönderilmiştir. Sonrasında ise hemşerisi Divan-ı Hümayuna başvurarak af talebinde bulunmuştur.⁹⁴ Buradan da anlaşılacağı üzere mahkûmların affedilebilmesi için hemen hemen herkesin Divân-ı Hümâyûna talepte bulunabildiği anlaşılmaktadır.

Mahkûmların affedilmesi için Divan-ı Hümâyûna sunulan arzuhaller, yetkili merciler tarafından incelendikten sonra affedilmesi ya da affedilmemesi konusunda bir karar verilmektedir. Divana götürülen arzuhaller içerisinde mahkûmların serbest kalmaları için şu sebepler sunulmuştur:

-Mahkûmun eşinin ve çocuklarının sefil ve perişan bir halde olması⁹⁵

-Mahkûmun Ceza Mahalinde sefil ve perişan olması⁹⁶

-Mahkûmun, hasta ya da yaşlılığından dolayı halinin kötü olması⁹⁷

⁹⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,21/82.

⁹¹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,10/37.

⁹²BOA,A.DVN.KLB.d.,no. 40, s./hük. no,23/89.

⁹³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,54/220.

⁹⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,49/202.

⁹⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,2/5, 2/7, 6/23, ve diğerleri.

⁹⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,3/10, 11/43, 12/47, ve diğerleri.

⁹⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no, 22/86.

- Mahkûmun, çektiği ceza sonucunda ıslah olması⁹⁸
- Mahkûma verilen ceza itibariyle terbiye olunması⁹⁹
- Mahkûmun, müddeti nefisi hayli vakit almış olması¹⁰⁰
- Mahkûm, işlemiş olduğu suçlardan nedim ve pişmanlık duyması¹⁰¹
- Mahkûmun evlatlarının kimsesiz kalması¹⁰²
- Mahkûmun emlak ve arazisinin başkalarının eline geçmesi¹⁰³

Divana sunulan arzuhaldeki gerekçelerle birlikte, mahkûmların ceza süreçleri boyunca sergilemiş oldukları hal ve tavırları da değerlendirilmiştir. Belirtilen bu hususların incelenmesi sonucunda mahkûmların affedilip affedilememesine dair bir karara varılmıştır. Af kararı çıkan mahkûmlara ayrıca bazı şartlar da sunulmuştur. Bu şartlar ise şu şekildedir:

- Kendi halinde olmak¹⁰⁴
- Memleket işlerine karışmamak
- Hilâf- rızâ harekette bulunmamak¹⁰⁵
- Uygunsuz davranışlarda bulunmamak¹⁰⁶
- Vazifesi haricinde başka işlere karışmamak¹⁰⁷
- Memleketine gidip yerleşmek¹⁰⁸
- Medreseye tahvîl kılınmak¹⁰⁹

Ayrıca bahsedilmesi gereken bir husus da affedilen mahkûm ya da mahkûmların belirlenen mahallere ayak basmamasına dair belirlenen şartın bulunmasıdır. Bu şarta “Nezre kat” denilmektedir. Nezre kat olarak belirlenen mahalle bakıldığında ise genellikle mahkûmun suç işlemiş olduğu mahal görülmektedir. Bunun yanında hükümlerde Kaza-i mezbura ayak

⁹⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,59/245.

⁹⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,15/50.

¹⁰⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,3/11, 6/22.

¹⁰¹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,7/17.

¹⁰²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,12/41.

¹⁰³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,5/16.

¹⁰⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,19/76.

¹⁰⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,5/17.

¹⁰⁶BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,61/253.

¹⁰⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,2/5.

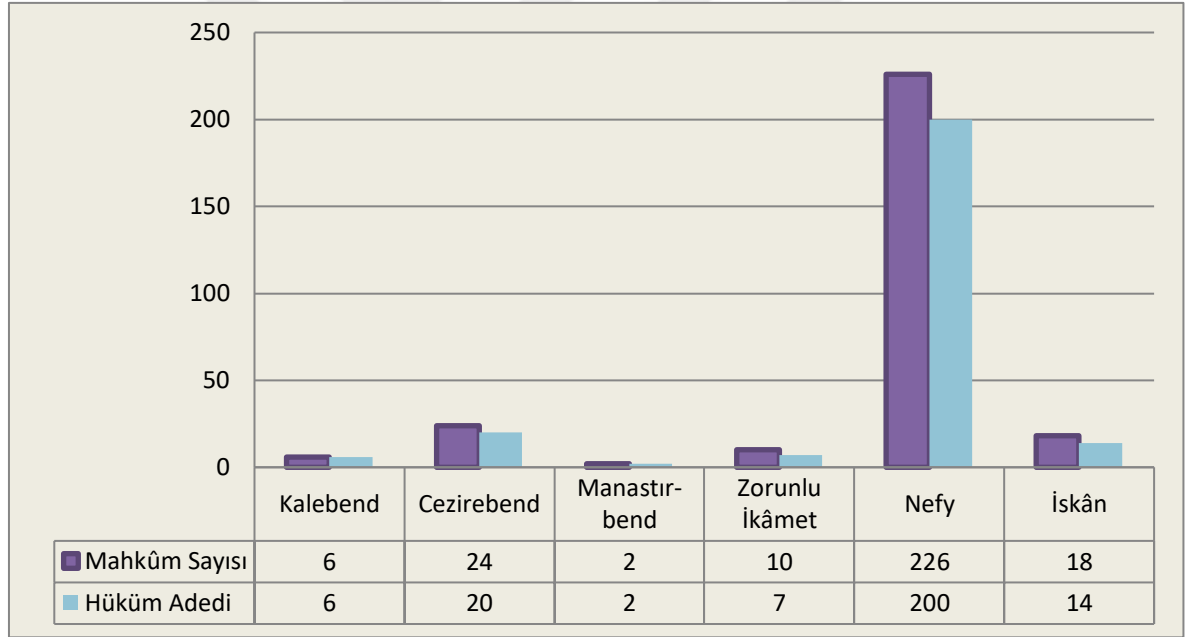
¹⁰⁸BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,33/143.

¹⁰⁹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,10/37.

basmamak ya da Dersaadet'e ayak basmamak¹¹⁰ ifadeleriyle çokça karşılaşılmıştır. Bu doğrultuda mahkûmlar affedilmişler dahi olsa yinede suç işledikleri mahalden ya da başkentten uzak tutulmaya çalışıldıkları anlaşılmaktadır.

Netice itibariyle, bakıldığında mahkûmların affedilmesi için bir sebebin olması ve bu sebebin de divana sunulması gerekmektedir. Sonrasında yapılan incelemeler neticesinde de affedilmesi ya da affedilmemesine dair gerekli karar çıkmaktadır. Ayrıca mahkûmlar affedildikten sonra kendileri için belirlenen şartlara uymazlarsa tekrar tutuklanmaktadırlar. Ya da belirlenen şartların haricinde başka suçlara karışırlarsa yeniden ceza süreci başlatılmaktadır.

40 Numaralı Kalebend Defteri'nin ilk 100 sayfasında yer alan 249 ıtlâk hükmü neticesinde mahkûmların kalebendlik, cezîrebendlik, manastırbendlik, zorunlu ikâmet, nefy ve iskân olmak üzere 6 farklı ceza suçundan hüküm giyen mahkûmların serbest kaldıkları belirlenmiştir.

Şekil 55. Ceza Hükümleri ve İtlâk Olunan Mahkûmların Dağılımı

249 ıtlâk hükmü arasında en fazla nefy hükmüne ve bu ceza türünden serbest kalanlara rastlanmaktadır. 226 nefy mahkûmunun 200 hüküm ile ıtlâk olduğu görülmektedir. İkinci sırada cezîrebend cezasından ıtlâk olanlar gelmektedir ki 20 hüküm sayesinde 24 mahkûm ıtlâk olmuştur. Burada dikkat çeken hususlardan biri de mahkûm sayılarının hüküm sayılarından fazla olmasıdır. Bunun sebebi, bazı hükümlerde aynı anda birden fazla kişinin

¹¹⁰BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,23/91.

affedilmesinden kaynaklanmaktadır. Üçüncü sırada ise 14 hüküm ile 18 mahkûmun ıtlâk edildiği iskân gelmektedir. Zorunlu ikâmet, kalebend ve manastırbend ıtlâk türleriyle alakalı hükümler ve mahkûm sayılarının ise diğerlerine göre daha az olduğu görülmektedir. Bunların hüküm sayıları 2 ilâ 10, mahkûm sayıları 2 ilâ 7 arasında değişmektedir.

3.1. Kalebend Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar

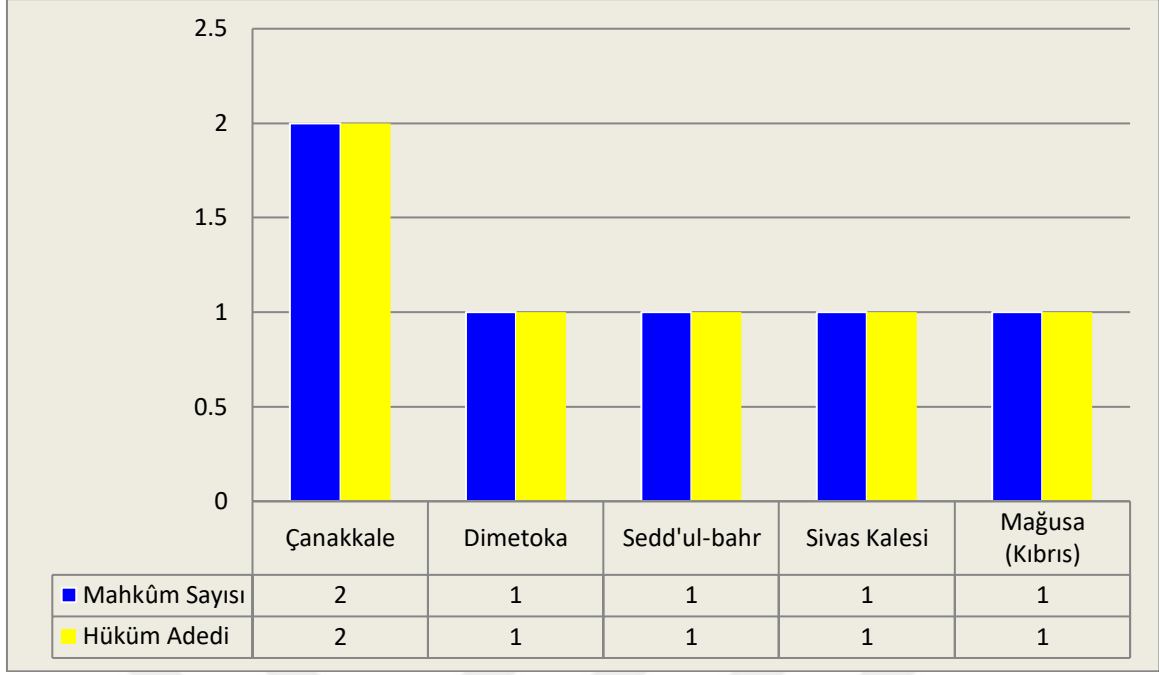
Defterin incelenen kısmında 249 ıtlâk hükmünden sadece 6'sı kalebend cezasından affedilenlerle alakalıdır. Bu ceza türünden ıtlâk olanlarla ilgili 6 hükümle karşılaşılmıştır. Bahsi geçen 6 ıtlâk hükümün her birinde ayrı ayrı 6 mahkûmun ıtlâk süreci yer almaktadır.

Tablo 16. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar¹¹¹

İsim	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
-	M	Sadrazam kavası	İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Süleyman	M	Kâtip	İstanbul	Sedd'ül-bahr	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	Tüccar	İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Komilyus	GM (Rum)	-	-	Dimetoka Kalesi	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	Karain (Antalya)	Sivas Kalesi	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	-	İstanbul	Mağusa (Kıbrıs)	Muğayir-i rızâ hareket

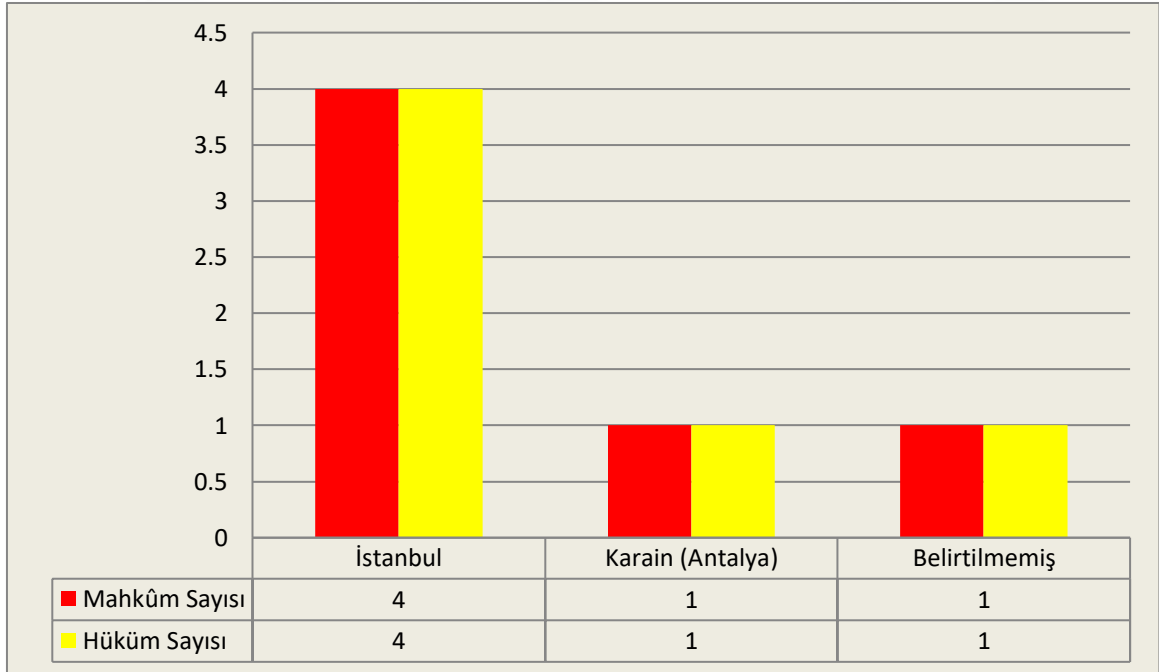
Kalebend cezasına çarptırılmış mahkûmların ıtlâk olduğu kaleler incelendiğinde 5 farklı kale ile karşılaşılmıştır. Bunlar Kal'a-yı Sultaniye yani Çanakkale, Dimetoka, Sivas, Mağusa (Kıbrıs) ve Seddü'l-bahr kaleleridir. Çanakkale'den 2, diğerlerinden birer mahkûm ıtlâk edilmiştir.

¹¹¹BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,22/84, 24/93, 48/200, 61/252, 71/295, 75/316.

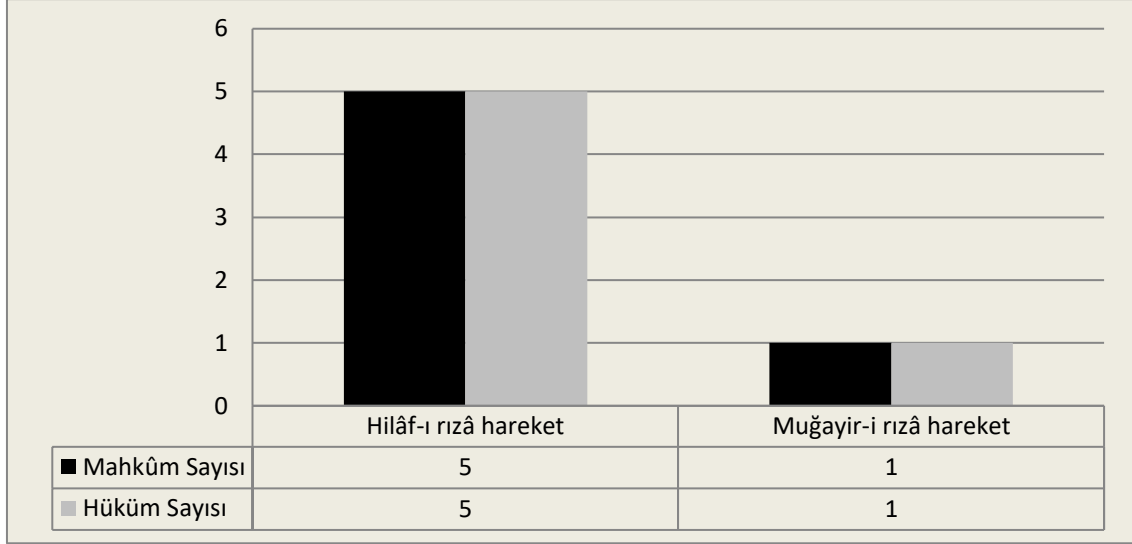
Şekil 56. Kalebundlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

İstanbul ve Karain (Antalya) ıtlâk olan mahkûmların suç mahalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahkûmlardan 4'ü İstanbul'da ve 1'i Karain (Antalya)'da suç işlemiştir. Kalebundlik cezasından ıtlâk olan mahkûmlardan birinin hangi mahalde suç işlediği ise defterde kayıtlı değildir.

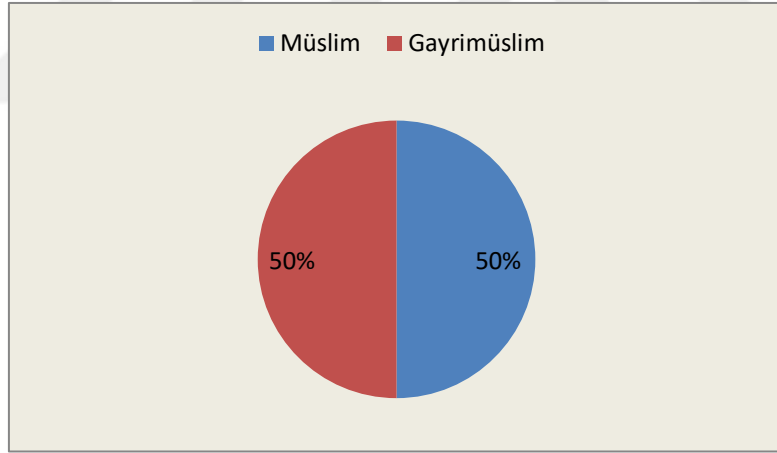
Şekil 57. Kalebundlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Kalebend cezasından ıtlâk olan 6 mahkûmlardan 5'inin hilâf-ı rızâ hareket, 1'inin de muğayir-i rızâ hareket suçundan ceza aldıkları tespit edilmiştir.

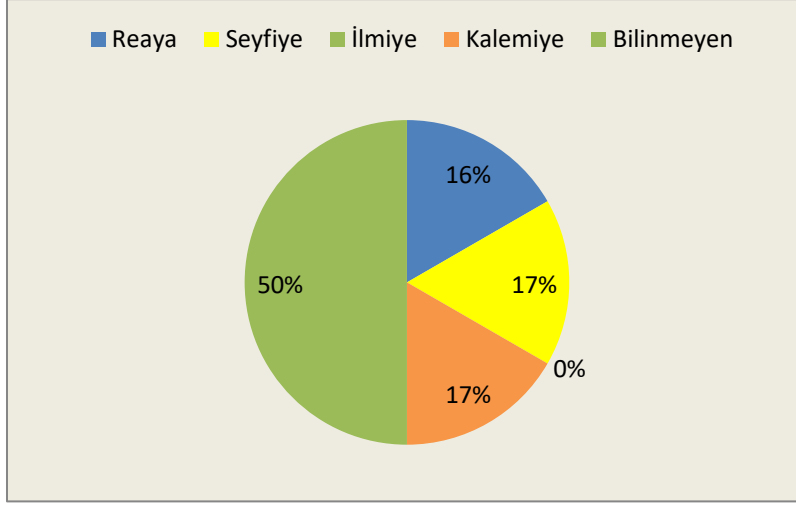
Şekil 58. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Kalebend cezasından ıtlâk olan mahkûmlar din bazında incelendiğinde Müslim ve gayrimüslim sayılarının eşit olduğu tespit edilmiştir. Yani ıtlâk olan mahkûmlardan 3'ü Müslim iken 3'ü gayrimüslimdir. Ayrıca gayrimüslimlerden 1 kişinin Rum kökenli olduğu kayıtlara geçmiştir.

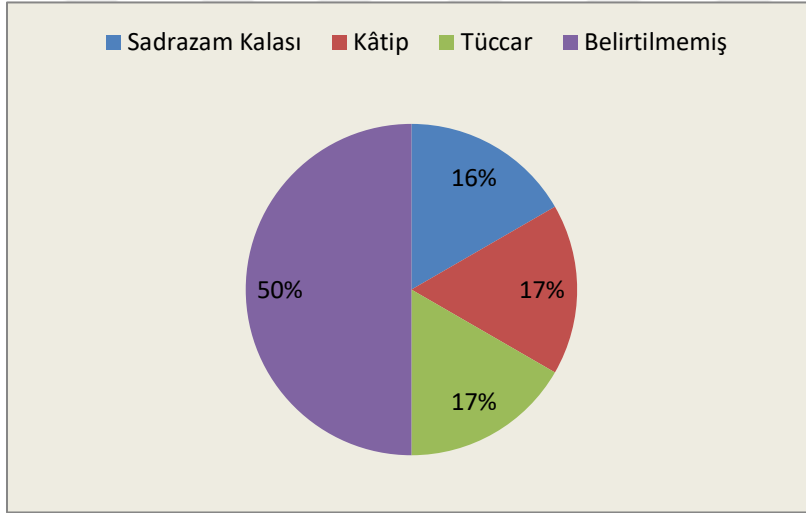
Şekil 59. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı

Kalebend cezasından ıtlâk olmuş 6 mahkûmun sosyal statüleri incelendiğinde reaya, seyfiye ve kalemiye sınıflarına ait birer kişinin olduğu görülmektedir. İlmiye sınıfına ait hiç kimseye rastlanılamamıştır.

Şekil 60. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Kalebend cezasından ıtlâk olan 6 mahkûmdan 3'ününne işle meşgul olduğu belirtilmemiştir. Diğerleri ise sadrazam kalası, kâtip ve tüccardır.

Şekil 61. Kalebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

3.2. Cezîrebend Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar

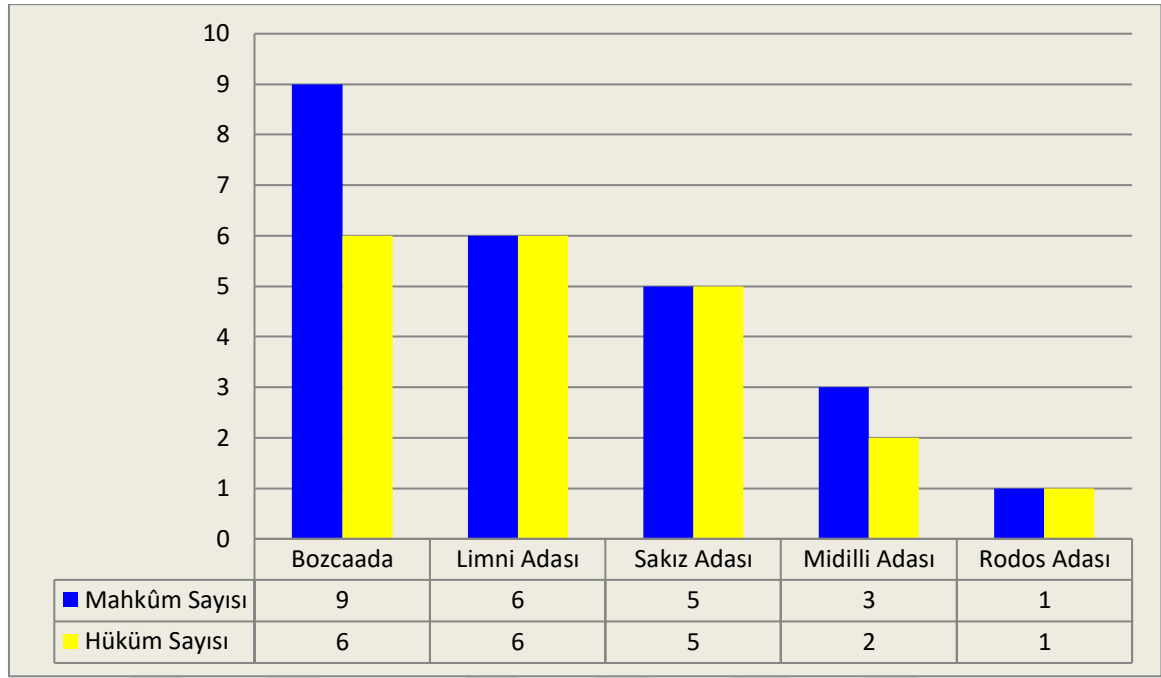
Defterin incelenen kısmında yer alan 249 ıtlâk hükmünden 20'si cezîrebend cezasından ıtlâk olanlarla ilgilidir. Bu ceza türüne ait ıtlâk hükümlerinden 4'ü suret hüküm şeklindedir. Bahsi geçen 20 hüküm ile 24 mahkûmun affedildiği görülmektedir.

Tablo 17. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar¹¹²

Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç türü
Mehmed	M	-	Ankara	Bozcaada	Bektaşılık iddiasında bulunmak
-	GM	-	Ferecik (Yunanistan)	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Yabgu oğlu Zistaş	GM	-	Ferecik (Yunanistan)	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Şan oğlu Abdullah	M	Voyvoda	Borlu (Manisa)	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Bin başı oğlu Abdullah	M	Voyvoda	Borlu (Manisa)	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Hafız Mehmed, Biraderi Hacı	M	Kale muhafızı	Sakız kalesi	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Salih	M	Ayan	Kastamonu	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Kalbeli Abdullah, Kumluca Ebu Bekir	M	Hafız Reaya	İstanbul	Midilli Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Bey	Kastamonu	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
İsrubkos	GM		Sakız Adası	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Yorgansız Mustafa	M	-	-	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Abdulkadir	M	Muhtar	-	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim	M	Reaya	Aynoroz Adası	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Yorgi, Azak	GM (Rum)	-	İstanbul	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed İzzet	M	Reaya	Aynoroz Adası	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Süleyman, Ahmed	M	-	-	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı veli	M	-	Ünye (Ordu)	Limni Adası	Muğayir-i rızâ hareket
Atabey	M	Müdür	İstanbul	Midilli Adası	Muğayir-i rızâ hareket
Ali	M	-	İstanbul	Rodos Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Çakmak oğlu Mustafa	M	-	Yenişehir (Bursa)	Sakız Adası	Hilâf-ı rızâ hareket

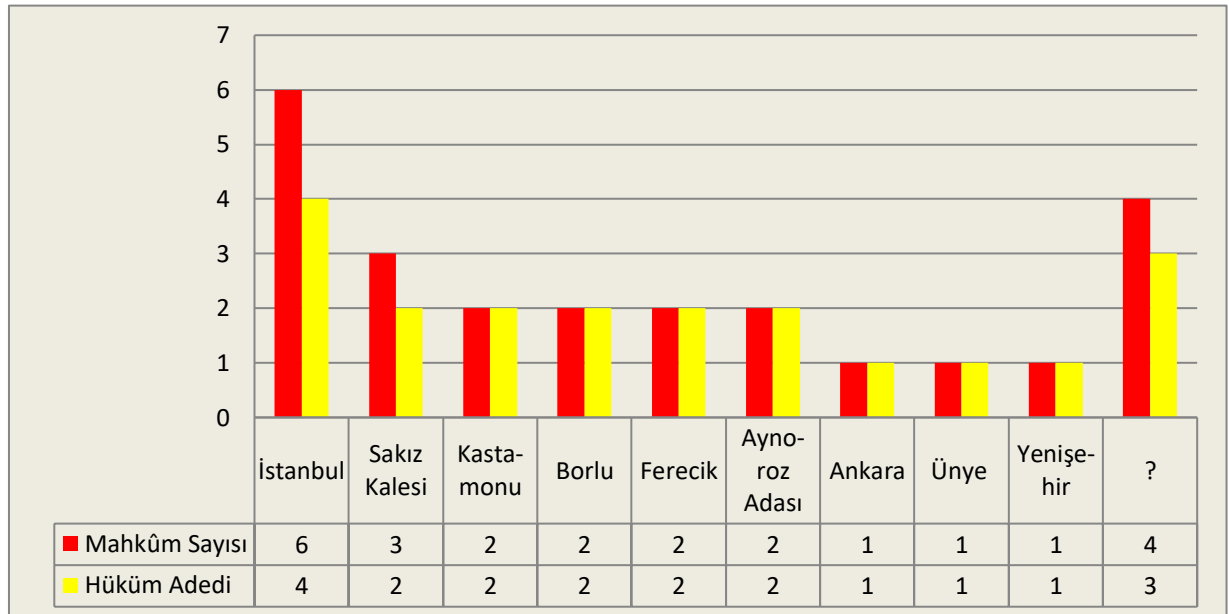
Cezîrebendlik cezasından ıtlâk olan mahkûmların ceza yerleri incelendiğinde 5 adanın ceza mahali olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunlar içerisinde mahkûmların en çok gönderildiği ada, 9 mahkûmun sürüldüğü Bozcaada olmuştur. Burayı sırasıyla 6 mahkûmla Limni, 5 mahkûmla Sakız, 3 mahkûmla Midilli ve 1 mahkûmla Rodos Adası izlemektedir.

¹¹²BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,12/47, 23/89, 24/92, 25/98, 29/116, 34/135, 34/137, 37/150, 46/190, 52/212, 55/226, 59/245, 60/251, 61/254, 65/269, 71/297, 90/374, 91/382, 71/299.

Şekil 62. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

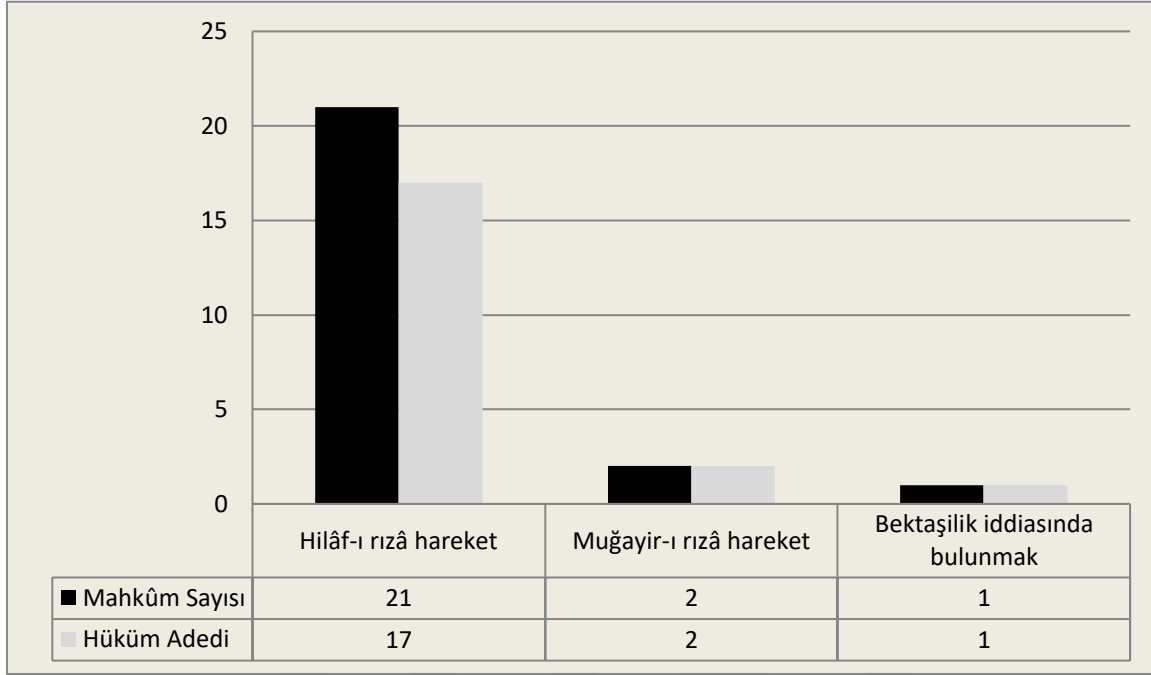
Cezîrebendlik cezasından ıtlak olanların suç mahalleri incelendiğinde 24 mahkûmdan 4'ünün nerede suç işlediklerinin kayıtlara geçmediği görülmektedir. Diğer 20 mahkûmun ise 9 farklı mahalde suçlara karıştıkları anlaşılmaktadır. Bu cezadan ıtlak olan mahkûmlar en çok İstanbul'da suç işlemişlerdir. Devamında ise 3 mahkûmla Sakız Adası ve 2 mahkûmla Kastamonu gelmektedir.

Şekil 63. Cezîrebendlikten İtlâk Olunan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

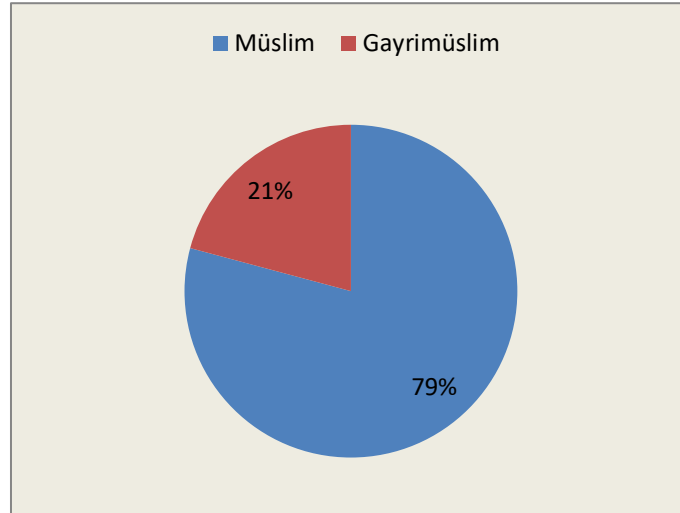
Cezîrebend cezasından ıtlak olan mahkûmların işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde 3 farklı suç türü ile karşılaşmıştır. Bunlar içerisinde ilk sırada hilâf-ı rızâ hareket yer

almaktadır ki 21 mahkûm bu suç işlemiştir. İkinci sırada toplam 2 mahkûmun mugâyir-i rızâ hareket suçunu işlediği görülmektedir. Üçüncü sırada ise Bektaşilik iddiasında bulunan 1 mahkûm bulunmaktadır.

Şekil 64. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

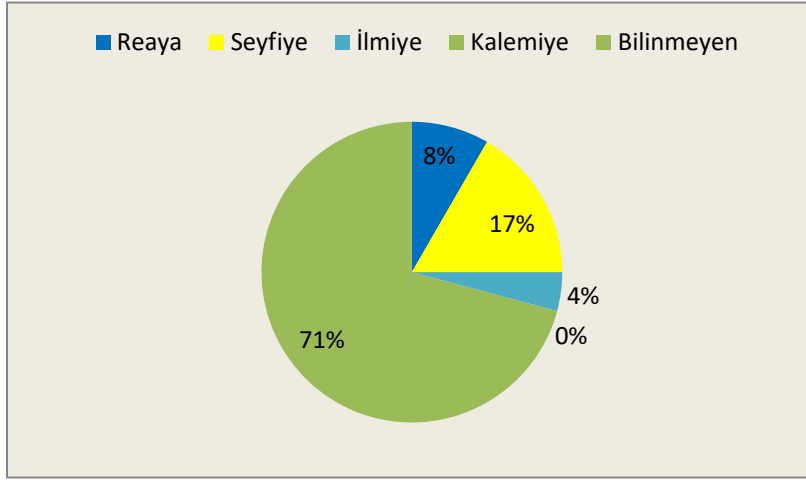
Cezîrebend cezasında ıtlâk olan mahkûmlardan 19'unun Müslim, 5'inin gayrimüslim olduğu görülmektedir.

Şekil 65. Cezîrebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı

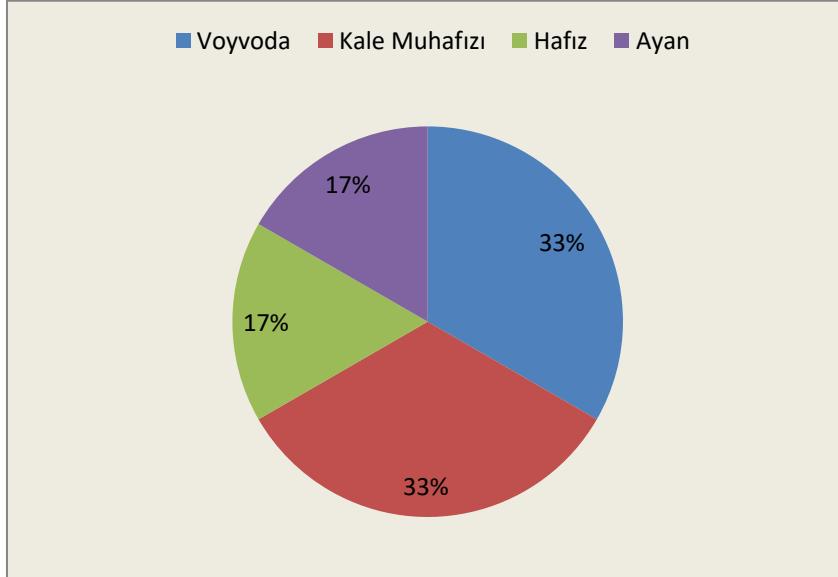
Cezîrebend cezasından ıtlâk olan mahkûmların sosyal statüleri incelendiğinde önemli bir kısmı, 24 mahkûmdan 17'si hakkında bilgi sahibi olunamamıştır. Bununla birlikte mahkûmlardan 4'ünün seyfiye, 2'sinin reaya ve 1'inin ilmiye sınıfına mensup olduğu

kayıtlara geçmiştir. Bu cezadanıtlâk olanlar arasında kalemiye sınıfına mensup hiçbir mahkûmla karşılaşılmamıştır.

Şekil 66. Cezârebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

İtlâk olan mahkûmların meslekleri incelendiğinde ise 4 farklı meslek grubuyla karşılaşmıştır. Bunlar içerisinde ikişer voyvoda ve kale muhafızı, birer hafız ve ayana rastlanılmıştır. Geriye kalan 18 mahkûmun ise ne işle meşgul olduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Şekil 67. Cezârebendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

3.3. Manastırbend Cezasındanİtlâk Olan Mahkûmlar

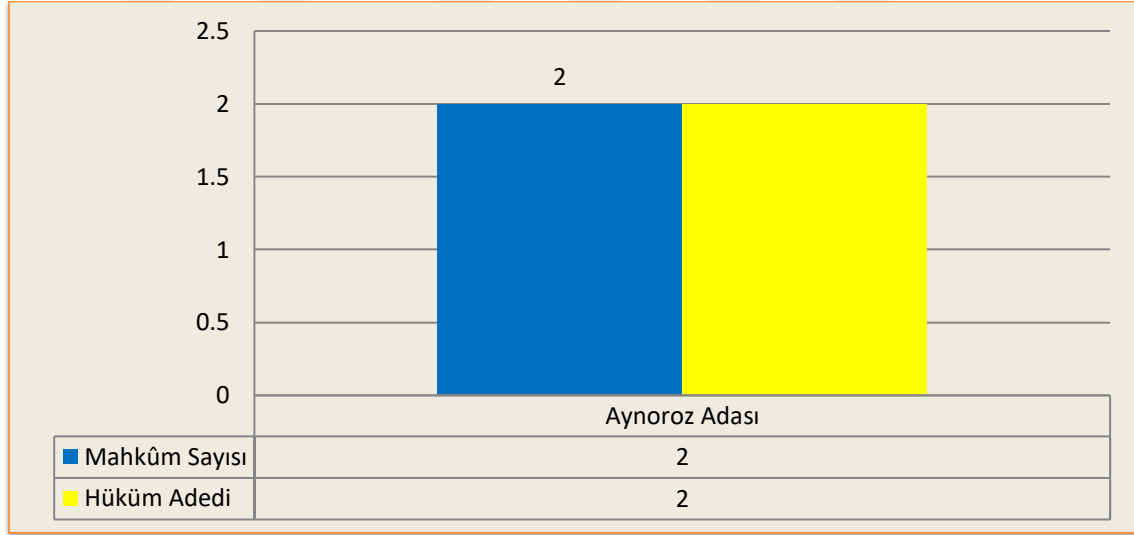
Defterin incelenen kısmındaki 249 ıtlâk hükmü arasında manastırbendlik cezasından affedilenlerle ilgili 2 hüküm ve 2 mahkûm yer almaktadır. Manastırbend cezası sadece

gayrimüslimlerle alakalı olduğu için ıtlâk olan bu iki mahkûmda gayrimüslimdir. Ayrıca bu 2 mahkûmdan birinin Rum olduğu bilinmektedir.

Tablo 18. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmlar¹¹³

Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç türü
Samuel	GM (Rum)	Rahip	Antalya	Aynoroz Adası (Yunanistan)	Hilâf-ı rızâ hareket etmek
-	GM	Rahip	Aynoroz	Aynoroz Adası (Yunanistan)	Fesatlıkla hareket etmek

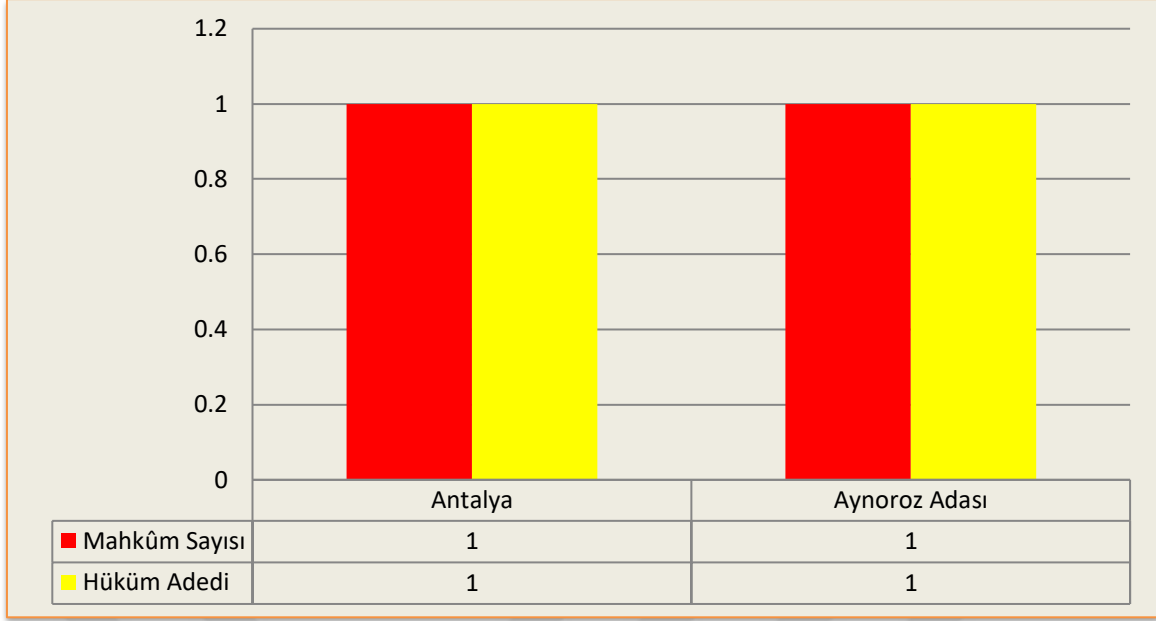
Bahsi geçen 2 mahkûmun da ceza mahali olarak Aynoroz Adası'na gönderildikleri tespit edilmiştir. Fakat mahkûmların bu adada hangi manastıra gönderildiklerine dair net bir ifade bulunmamaktadır.

Şekil 68. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

Manastırbend cezasından ıtlâk olan 2 mahkûmun da farklı mahallerde suç işledikleri görülmektedir. Bu suç mahalleri arasında Antalya ve Aynoroz Adası yer almaktadır. Defterin incelenen kısmında ilk defa bir mahkûmun suç işlediği mahal ile ceza mahalinin aynı olduğuna rastlanmıştır. Manastırbend mahkûmlarından birisi Aynaroz'da suç işlemiş ve buradaki bir manastırda cezasını çekerek serbest kalmıştır.

¹¹³BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,27/107, 45/188.

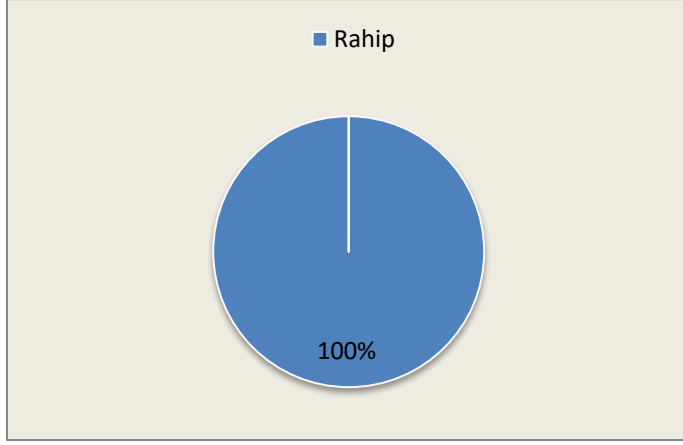
Şekil 69. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

Manastırbend cezasından ıtlâk olan mahkûmların işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde 2 mahkûmunda farklı suçlardan ceza aldıkları görülmektedir. Bu suçlar arasında hilâf-ı rızâ hareket ve fesatlıkla hareket etmek yer almaktadır.

Şekil 70. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Cezârebend cezasından ıtlâk olan mahkûmların 2'sinin de rahip olması dikkat çekmektedir.

Şekil 71. Manastırbendlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

3.4. Meks ü (Zorunlu) İkâmet Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar

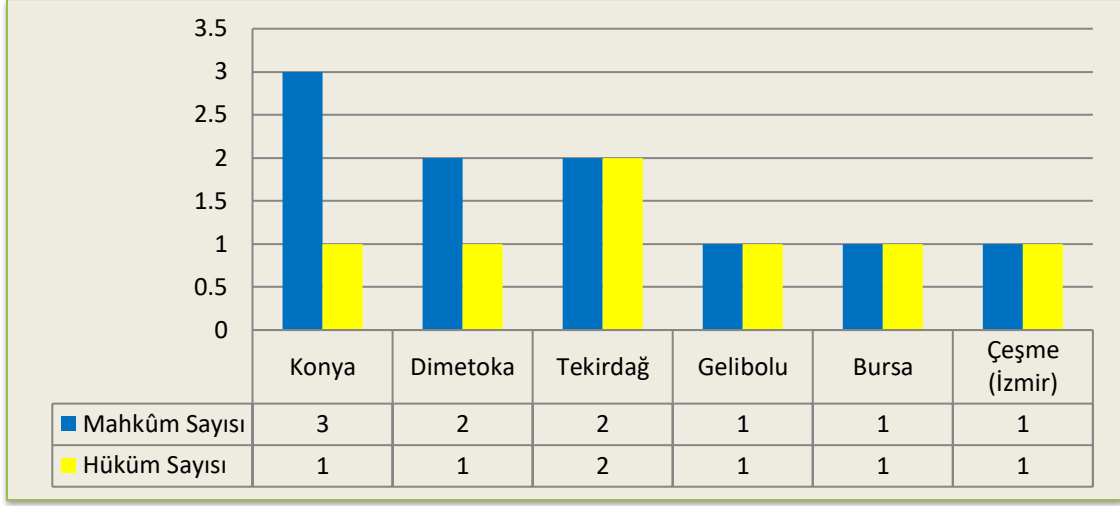
Defterin incelenen kısmındaki 249 ıtlâk hükmünden 7 tanesi meks ü (zorunlu) ikâmet cezasından ıtlâk olan mahkûmlarla ilgilidir. Bu hükümler arasında toplam 10 mahkûmun zorunlu ikâmet cezasından ıtlâk olduğu görülmektedir.

Tablo 19. Zorunlu İkâmet Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar¹¹⁴

Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç türü
Ali	M	Bey	İstanbul	Çeşme (İzmir)	Çiftliğin düzenini bozmak
İsmail	M	Kapıcıbaşı	İstanbul	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim	M	-	-	Bursa	Muğayir-i rızâ hareket
Mehmed, Bozoğlu Mustafa, Sarı KulakMuhtarı	M	Bey Bey Muhtar	Akçay (Balıkesir)	Konya	Muğayir-i rızâ hareket
-	M	-	İstanbul	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	-	Aynoroz Adası	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
İlba	GM	Tüccar	İstanbul	Gelibolu	Muğayir-i rızâ hareket

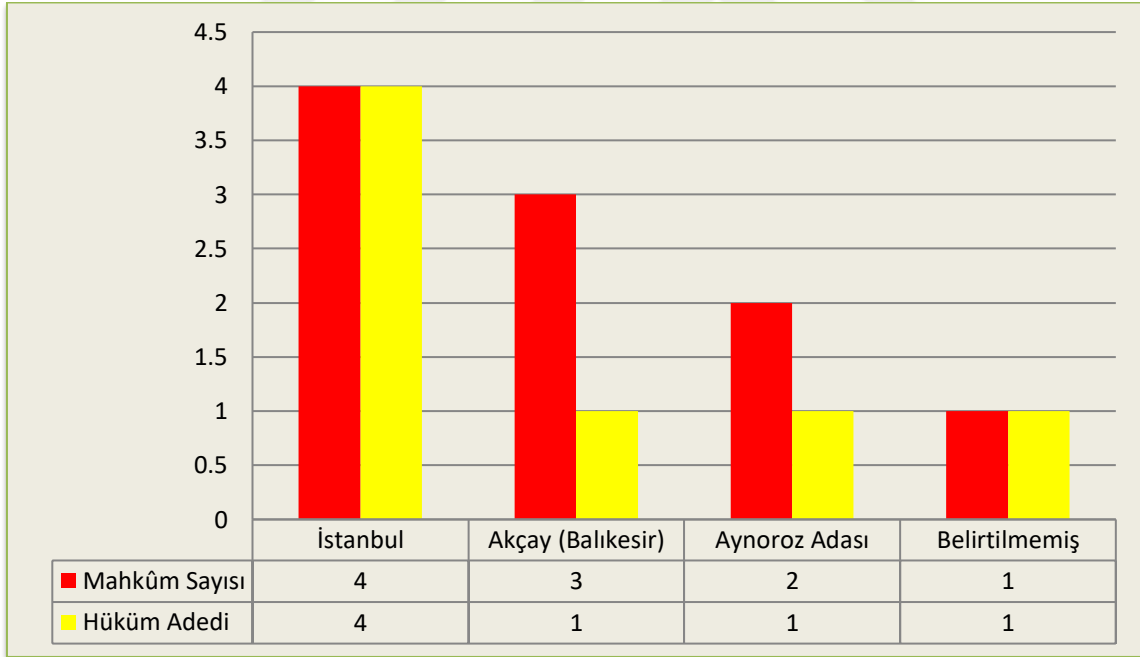
Defteri'nin incelenen kısmında bahsi geçen 7 hüküm içerisinde zorunlu ikâmet mahkûmları için 6 yerin ceza mahali olarak seçildiği görülmektedir. Bu mahaller arasında en çok tercih edilen yer, 3 mahkûmun gönderildiği Konya olmuştur. Hemen devamında ise Dimetoka ve Tekirdağ'a ikiyeşer; Gelibolu, Bursa ve Çeşme (İzmir)'ye birer mahkûm gönderilmiştir.

¹¹⁴BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,44/180, 12/49, 56/231, 66/274, 70/289, 96/401, 98/409.

Şekil 72. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

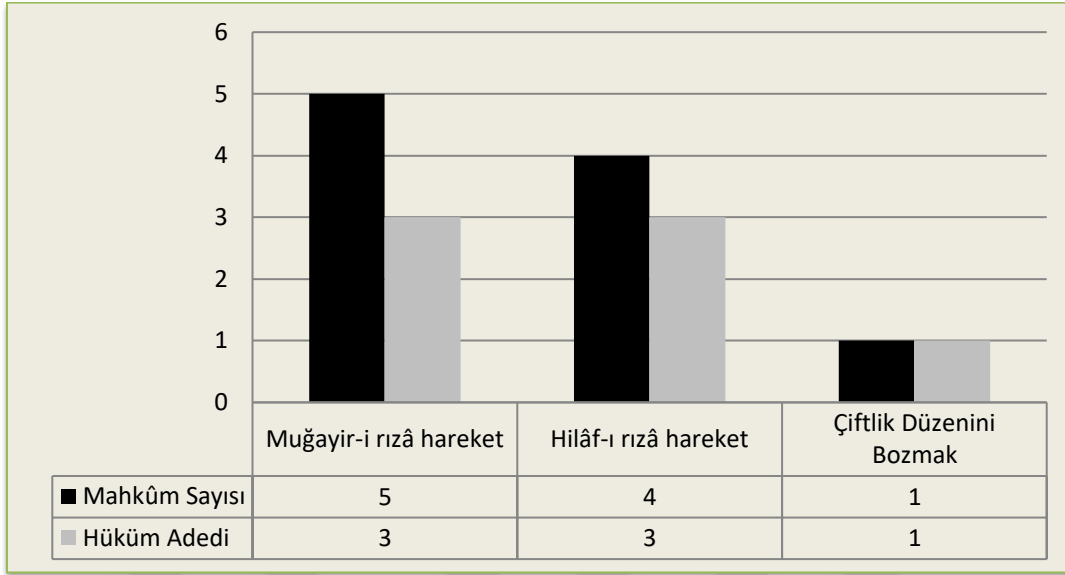
Zorunlu ikâmet cezasından ıtlâk olmuş 10 mahkûmdan 9'unun suç mahali olarak 3 mahal ile karşılaşılacaktır. Geriye kalan 1 mahkûmun ise hangi mahalde suç işlediğine dair bir bilgiye rastlanılamamıştır. Belirlenen mahaller arasında 4 mahkûmun İstanbul'da, 3 mahkûmun Akçay (Balıkesir)'de, 2 mahkûmun ise Aynoroz Adası'nda suç işledikleri görülmektedir.

Şekil 73. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

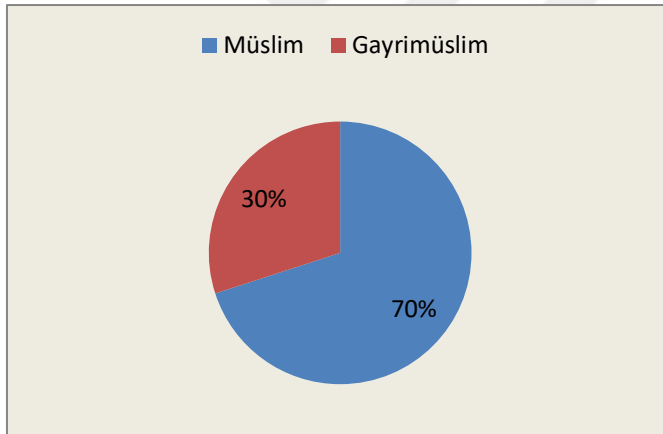
Zorunlu ikâmet cezasından ıtlâk olan mahkûmların 3 farklı suça karıştıkları görülmektedir. 10 mahkûm arasında en çok muğayir-i rızâ hareket suçunun işlendiği görülmektedir. Bu suçtan 5 mahkûm hüküm giymiştir. İkinci sırada 4 mahkûmun işlemiş olduğu hilâf-ı rızâ

hareket suçu yer almaktadır. Son olarak ise 1 mahkûm çiftliğin düzenini bozduğu için ceza almıştır.

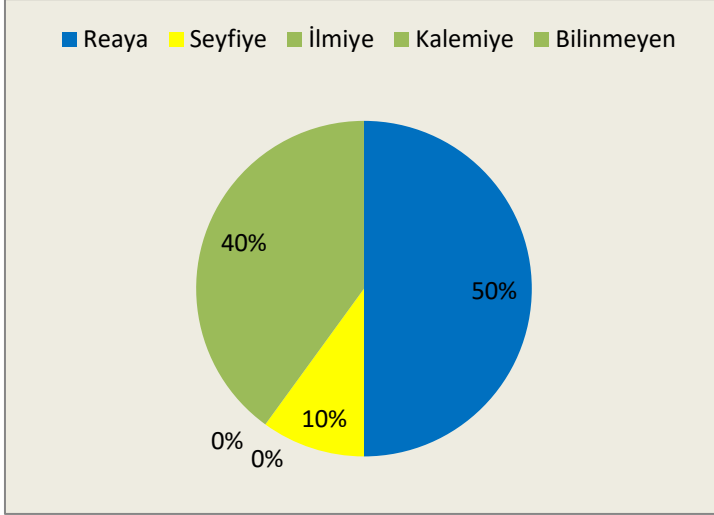
Şekil 74. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Bahsi geçen mahkûmlardan 7'sinin Müslim, 3'ünün gayrimüslim olduğu tespit edilmiştir.

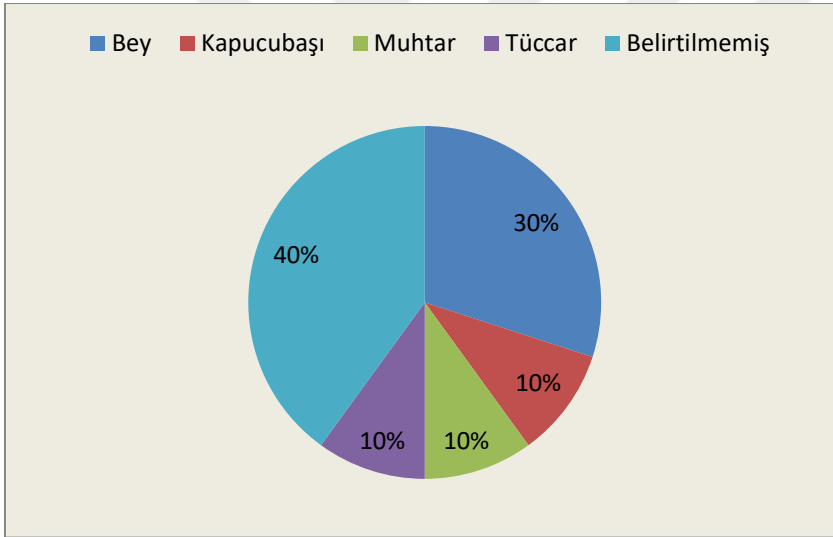
Şekil 75. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı

İtlâk olan mahkûmların sosyal statüleri incelendiğinde 5 kişinin reaya, 1 kişinin ise seyfiye sınıfına mensup olduğu belirlenmiştir. 4 mahkûmun statüsü hakkında kayıtlarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ayrıca ilmiye ve kalemiye sınıflarına mensup olan hiçbir mahkûmla karşılaşılmamıştır.

Şekil 76. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Bahsi geçen 10 mahkûmdan 3 kişinin bey, birer kişinin kapucubaşı, muhtar ve tüccar oldukları bilinmektedir. Geriye kalan 4 mahkûmun ise ne işle meşgul olduğu bilinmemektedir.

Şekil 77. Zorunlu İkâmetlikten İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

3.5. Nefy Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar

40 Numaralı Kalebend Defteri'nin incelenen kısmında, tıpkı ceza hükümlerinde olduğu gibi, ıtlâk hükümleri içerisinde en çok nefy ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Toplam 249 ıtlâk hükmü içerisinde nefy cezasıyla alakalı 200 hüküm vardır ki oransal olarak % 80'ne tekabül etmektedir. Nefy cezasından ıtlâk olan mahkûmlar ise 226 kişiden ibarettir.¹¹⁵ Bunun

¹¹⁵BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük.no,1/2, 1/3, 2/5, 2/7, 3/10, 3/11, 5/19, 6/22, 6/23, 7/24, 8/28, 8/31, 8/32, 9/33, 9/34, 9/35, 9/36, 10/37, 10/40, 10/41, 11/42, 11/43, 11/44, 12/46, 12/48, 12/49, 13/50, 13/52, 13/55, 17/65, 17/68, 19/76, 20/77, 2*778, 21/79, 21/80, 21/81, 21/82, 22/86, 22/87, 23/88, 23/90, 23/91, 23/94, 24/95, 26/100, 26/102, 28/111, 28/113, 30/118, 31/123, 31/125, 31/126, 32/128, 32/129, 32/130, 32/131, 32/132,

yanında nefy cezasından ıtlak olan mahkûmlara ait tablo çok uzun olması ve metnin gidişatını bozmaması için ekler kısmına konulmuştur.¹¹⁶

Nefyden ıtlâk olan mahkûmlarla alakalı 48 farklı ceza mahali tespit edilmiştir. Bunun yanında 39 mahkûmun nereye sürgün edildiğine dair bir bilgiye rastlanılamamıştır. Bu ceza mahalleri arasında en çok mahkûm Kütahya'ya gönderilmiştir. Diğer ceza mahallerinde yer alan mahkûmların sayılarına bakıldığında ise 21 mahkûmla Çanakkale, 15 mahkûmla Ankara ve 14 mahkûmla Gelibolu ön plana çıkmaktadır.

33/138, 35/140, 35/141, 36/144, 36/146, 36/142, 38/154, 38/155, 38/156, 39/158, 40/163, 41/168, 42/172, 42/175, 43/177, 44/182, 44/183, 44/184, 44/187, 45/189, 46/193, 47/195, 47/198, 49/199, 49/202, 50/204, 51/205, 51/207, 52/214, 54/219, 54/223, 55/227, 56/228, 56/232, 57/233, 57/234, 57/235, 58/239, 58/240, 58/241, 59/244, 60/249, 61/253, 61/254, 62/256, 63/260, 64/264, 64/266, 5/268, 65/269, 65/270, 65/271, 65/273, 65/276, 66/278, 67/279, 68/282, 68/283, 69/285, 69/287, 70/290, 70/293, 71/296, 71/298, 72/300, 71/302, 73/304, 74/312, 75/313, 75/315, 75/316, 76/317, 76/319, 76/321, 77/322, 77/324, 77/325, 78/329, 79/331, 79/332, 80/336, 81/340, 82/341, 82/348, 82/349, 82/342, 84/350, 85/357, 86/360, 86/361, 87/364, 88/369, 89/370, 89/373, 90/374, 90/376, 90/372, 90/378, 91/382, 92/383, 93/388, 93/389, 95/398, 95/399, 96/403, 96/404, 97/406, 97/407, 98/410, 98/411, 99/413, 99/414, 99/415, 100/416, 100/417, 100/418, 100/420.

¹¹⁶Nefy cezasından ıtlâk olan mahkûmların isimleri, suç ve ceza mahalleri, suç türleri, M/GM oldukları ve meslekleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Ek-4**, s.119.

Tablo 20. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi	Ceza Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi
Kütahya	27	22	Sivas	2	1
Çanakkale	21	19	Borlu (Manisa)	2	2
Ankara	15	14	Niğde	1	1
Gelibolu	14	12	Erzincan	1	1
Malkara (Tekirdağ)	12	12	Trabzon	1	1
Dimetoka	9	6	Viranşehir (Şanlıurfa)	1	1
Keşan (Edirne)	9	6	Düzce	1	1
Afyon	7	6	İslahiye(Gaziantep)	1	1
Bursa	6	6	Rodos	1	1
Konya	6	6	Adana	1	1
İstanbul	5	3	Büyük Ada	1	1
Bozcaada	5	5	Balıkesir	1	1
Bursa	4	4	Bolu	1	1
Kayseri	4	4	Muş	1	1
Nevşehir	4	4	Zile (Tokat)	1	1
Çankırı	4	4	Aynoroz Adası	1	1
Sinop	3	3	Amasya	1	1
Bartın	2	2	Aksaray	1	1
Kastamonu	2	2	Niğbolu	1	1
Samsun	2	2	Selanik	1	1
Mağusa (Kıbrıs)	2	2	Midilli Adası	1	1
Tire (İzmir)	2	2	Sakız Adası	1	1
Güzelhisar (Aydın)	2	2	Rize	1	1
Sedd'ül-bahr	2	2	Belirtilmemiş	30	24
Limni Adası	2	2	Toplam	226	200

İncelenen hükümlerde 45 mahalde suç işlendiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte sürgün cezasından ıtlâk olan mahkûmlardan 70'inin hangi mahalde suç işlediğine dair bir bilgiye rastlanılamamıştır. Sürgün cezasından ıtlâk olan mahkûmların suç mahallerine bakıldığında ilk sırada 60 mahkûmun yer aldığı İstanbul gelmektedir. Diğer mahallerde suç işleyenlerin sayılarına bakıldığında 9 suçluyla Konya ve Bursa, 7 suçluyla Kayseri takip etmektedir.

Tablo 21. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

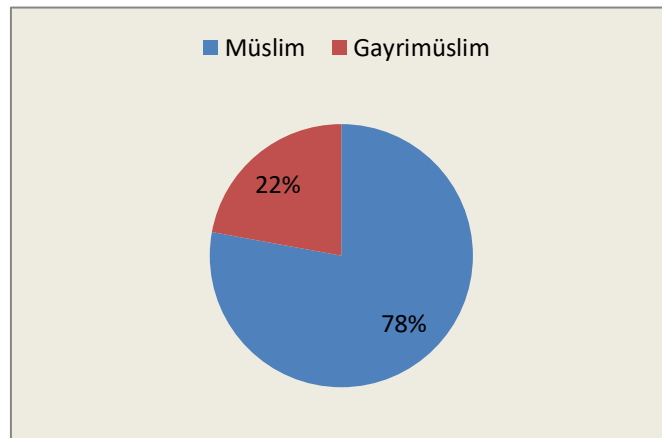
Suç Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi	Suç Mahali	Mahkûm Sayısı	Hüküm Adedi
İstanbul	60	57	Güzelhisar (Aydın)	1	1
Konya	9	9	Diyarbakır	1	1
Bursa	9	8	Aksaray	1	1
Kayseri	7	6	İskenderun (Hatay)	1	1
Keşan (Edirne)	5	4	Düzce	1	1
Dimetoka	2	1	Kayseri	1	1
Ankara	4	4	Ünye (Ordu)	1	1
Kars	4	3	Kocaeli	1	1
Amasya	3	3	Çorum	1	1
Kütahya	3	3	Selanik	1	1
Afyon	3	2	Zile (Tokat)	1	1
Isparta	2	2	Kastamonu	1	1
Edremit (Balıkesir)	3	3	Limni Adası	1	1
Çanakkale	3	3	Karasu (Sakarya)	1	1
Kırşehir	3	2	Bolu	1	1
Bolu	3	3	Sakız Adası	1	1
Nevşehir	3	2	Antalya	1	1
İzmit	2	2	Erzincan	1	1
Şanlıurfa	2	2	Malatya	1	1
Adana	2	2	Trabzon	1	1
Kızılca Tuzla	1	1	Karaman	1	1
Filyos (Zonguldak)	1	1	Belirtilmemiş	70	55
İzmir	1	1	Toplam	226	200

226 nefy cezasından ıtlâk olan mahkûmların işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde birçok suç türüyle karşılaşmıştır. Bu suç türleri arasında en çok hilâf-ı rızâ hareket suçunun işlendiği tespit edilmiştir. 162 mahkûmun bu suç türüne karıştıkları için ceza aldıkları görülmektedir. Devamında 25 mahkûmun işlemiş olduğu muğayir-i rızâ hareket suçu, 9 mahkûmun cünha suçlarını işledikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra 16 farklı suç türüyle karşılaşmıştır.

Tablo 22. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

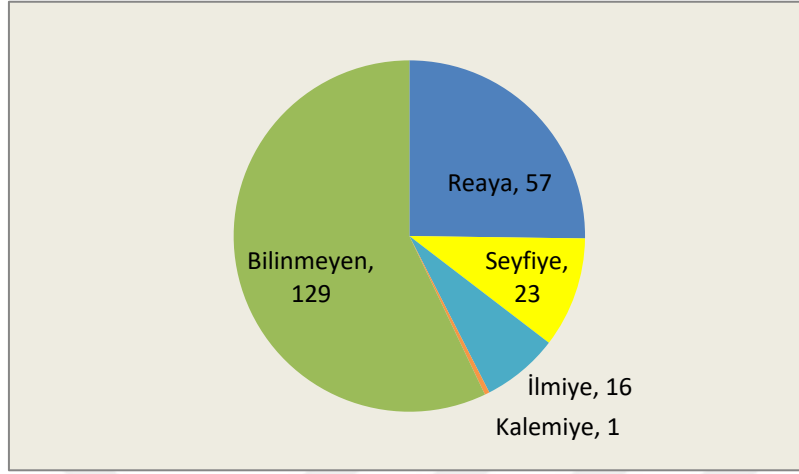
Suç Türü	Mahkûm Sayısı	Hüküm Sayısı
Hilâf-ı rızâ hareket	162	145
Muğayir-i rızâ hareket	25	22
Cünha	9	9
Şirâze-i nizâm-ı memleket	8	5
Su-i hareket	3	3
Bektaşilik iddiasında bulunmak	3	3
Ticarette usulsüzlük	3	2
Gizli işlerle meşgul olmak	3	1
Görevinde usulsüzlük	2	2
İşinde usulsüzlük	2	2
Boş işlerle meşgul olmak	1	1
İhtilal misüllü hareket	1	1
Öşürde usulsüzlük	1	1
Borca sadık kalmamak	1	1
Kadına musallat olmak	1	1
Fesatlıkla hareket etmek	1	1
Toplam	226	200

Nefy cezasından itlâk olan mahkûmlardan önemli bir kısmının Müslüman olduğu görülmektedir. Toplam 226 mahkûmdan 176'sı Müslim'dir ki oransal olarak %78 paya sahiptir. Geriye kalan mahkûmlardan 50'si ise gayrimüslimdir. Gayrimüslimlerden 7'sinin Rum, 1'inin Yahudi olduğu tespit edilebilmiş olmakla beraber diğerlerinin milletleri kayıtlara geçmemiştir.

Şekil 78. Nefy Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı

Nefy cezasından ıtlâk olan mahkûmların sosyal statülerine bakıldığında 57'sinin reaya, 23'ünün Seyfiye, 16'sının ilmiye ve 1'inin kalemiye sınıfına mensup olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 79. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Nefy cezasından ıtlâk olmuş 226 mahkûmun 33 farklı meslek grubuna mensup oldukları görülmektedir. Bu meslek grupları içerisinde en çok 15 mahkûmun bulunduğu tüccarlık yer almaktadır. Devamında ise 14 mahkûmun bulunduğu esnaf grubu bulunmaktadır. Esnaf olarak belirtilen mahkûmlardan 2'ser kişinin yorgancı ve kahveci, 1'er kişinin sarraf, taşçı ve hamamcı olduğu geriye kalan 7 kişinin ise sadece esnaf şeklinde belirtildiği tespit edilmiştir.

Tablo 23. Nefyden İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	Mahkûm Sayısı	Meslek	Mahkûm Sayısı
Tüccar	15	Kethüda	2
Esnaf	14	Kocabaş	1
Bey	11	Müftü	1
Asker	8	Vaiz	1
Ayan	6	Muhtar	1
Voyvoda	5	Hazinedar	1
Hancı	5	İmam	1
Mültezim	4	Hadım	1
Şeyh	3	Kâtip	1
Mütesellim	3	Seyyid	1
Naip	2	Kadı	1
Müftü	2	Müderris	1
Hafız	2	Amele	1
Öğrenci	2	Barutçu	1
Sadrızam Kavası	2	Asker	1
Lağımcı	2	Çavuş	1
Derviş	2		

3.6. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar

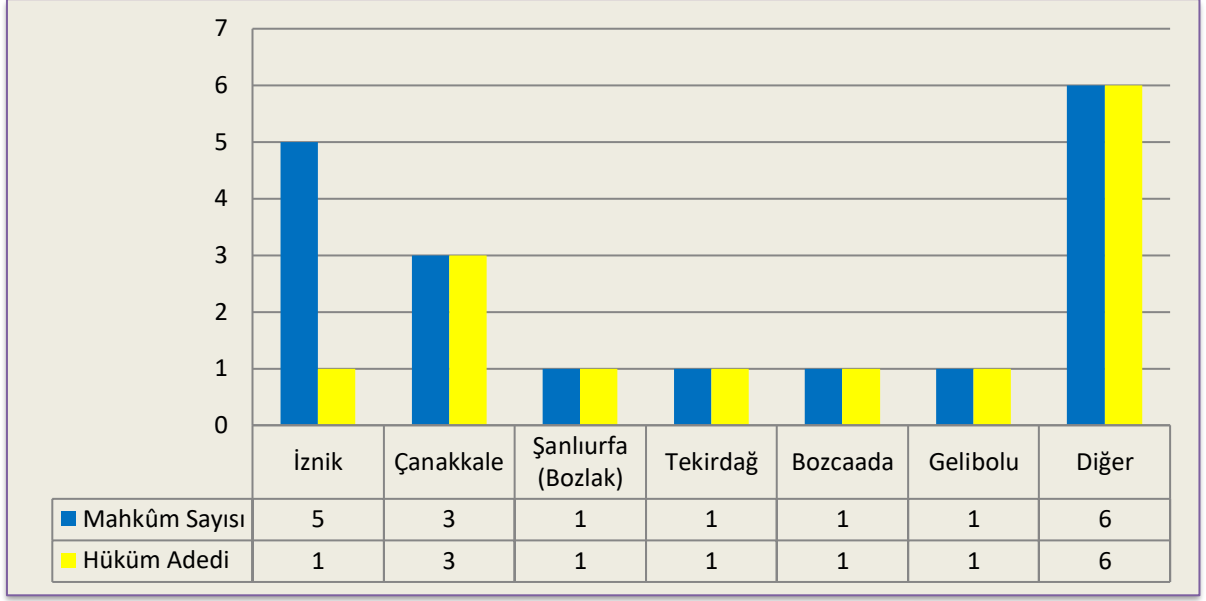
Defterin incelenen kısmında 249 ıtlâk hükmünden 14'ü de iskân cezasından ıtlâk olan mahkûmlarla ilgilidir. Bu hükümlerden 10'u hüküm 4'ü suret hüküm şeklinde yer almaktadır. Ayrıca 18 mahkûmun iskân cezasından ıtlâk oldukları görülmektedir.

Tablo 24. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmlar¹¹⁷

Mahkûm İsmi	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç türü
Abdülmuttalib	M	Naip	İncesu (Kayseri)	Bozlak (Şanlıurfa)	Şirâze-i nizâm-ı memleket
Hacı Mehmed	M	Tüccar	İstanbul	Tekirdağ	Cünha
-	GM	-	Tire(İzmir)	Bozcaada	Muğayir-i rızâ hareket
Hüseyin	M	-	İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	İstanbul	Sedd'ül-bahr	Hilâf-ı rızâ hareket
İsmail	M	Esnaf	İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Bezirgân yamağı	-	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	-	İstanbul	Gelibolu	Muğayir-i rızâ hareket
Mehmed	M	-	Edirne	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
Arif	M	Başkayyum	İzmir	Tire (İzmir)	Hilâf-ı rızâ hareket
Yazgı oğlu Hüseyin	M	Bey	Seferihisar (İzmir)	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali	M	-	-	Kastamonu	Hilâf-ı rızâ hareket
Kırmızı oğlu Habib Ahmed, Hacı Halil, Latif, İbrahim, Ali	M	-	Ankara	İznik	Hilâf-ı rızâ hareket
Taşcı oğlu Ali	M	-	Diyarbakır	Konya	Muğayir-i rızâ hareket

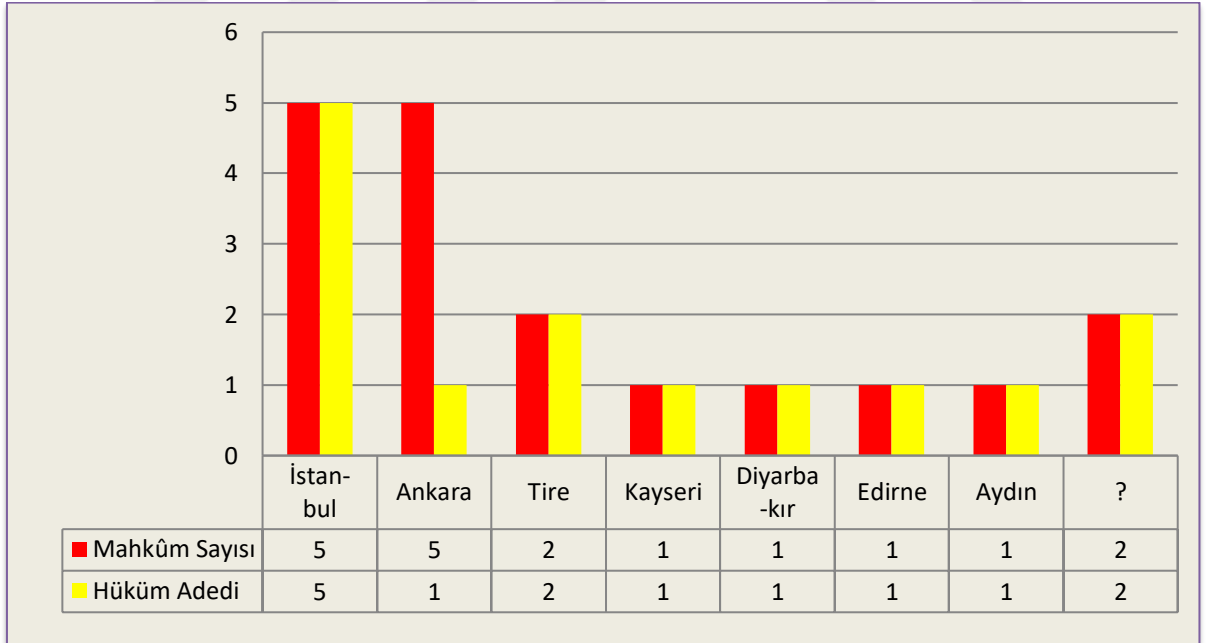
Bahsi geçen hükümlerde iskân cezası ile cezalandırılan mahkûmların 12 farklı mahale gönderildikleri görülmektedir. Bu ceza mahalleri arasında ilk sırada 5 mahkûmla İznik yer almaktadır. İkinci sırada ise 3 mahkûmun yer aldığı Çanakkale gelmektedir. Devamında yer alan mahallerde ise birer mahkûm bulunmaktadır.

¹¹⁷BOA,A.DVNS.KLB.d.,no.40, s./hük. no,7/16, 10/38, 12/49, 19/74, 21/833, 25/97, 0/119, 42/173, 43/176, 96/402.

Şekil 80. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Ceza Mahallerine Göre Dağılımı

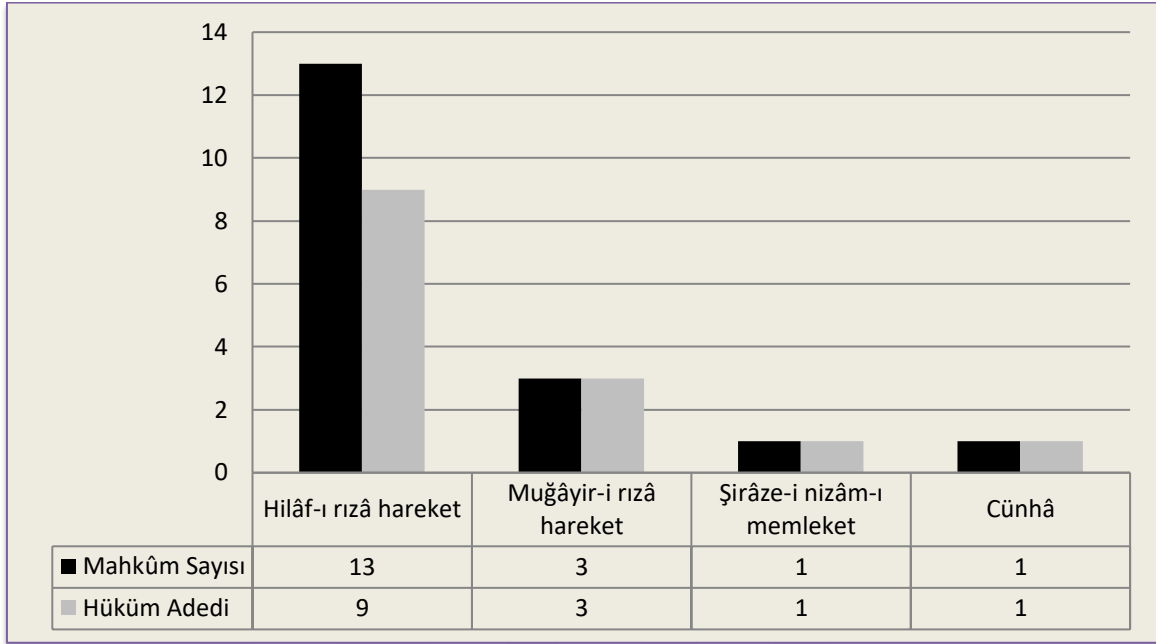
Suçların işlendiği mahaller incelendiğinde karşımıza 7 farklı mahal çıkmaktadır. Bu mahaller arasında en çok suçun İstanbul ve Ankara da işlendiği görülmektedir. Devamında ise 2 kişinin Tire (İzmir), 1'er kişinin de Kayseri, Dimetoka, Edirne ve Seferihisar (Aydın)'da suç işledikleri tespit edilmiştir. 2 kişinin ise hangi mahalde suç işlediğine dair bir bilgiye rastlanılamamıştır.

Şekil 81. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Suç Mahallerine Göre Dağılımı

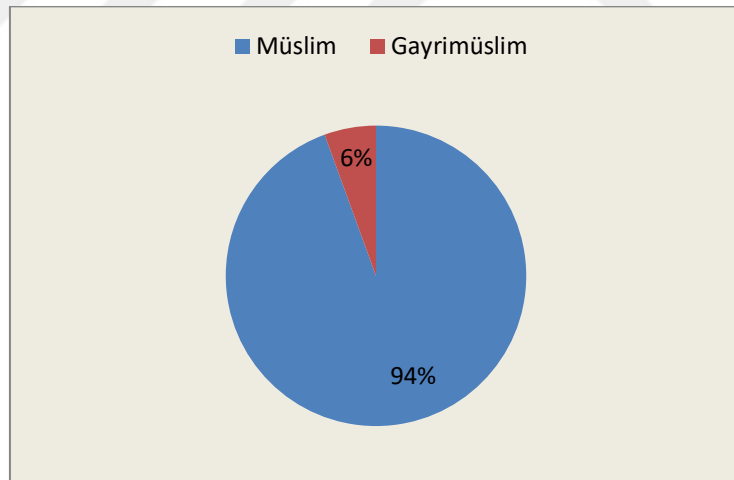
İskân cezasından ıtlâk olan mahkûmların işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde 4 farklı suç türü ile karşılaşılmıştır. Bu suç türleri arasında 13 mahkûmun yer aldığı hilâf-ı rızâ hareket suçu ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise 3 mahkûm sayısıyla muğayir-i rızâ hareket

gelmektedir. Son olarak 1'er mahkûm sayılarıyla şîrâze-i nizâm-ı memleket ve cünha suçları üçüncü sırada geldiği görülmektedir.

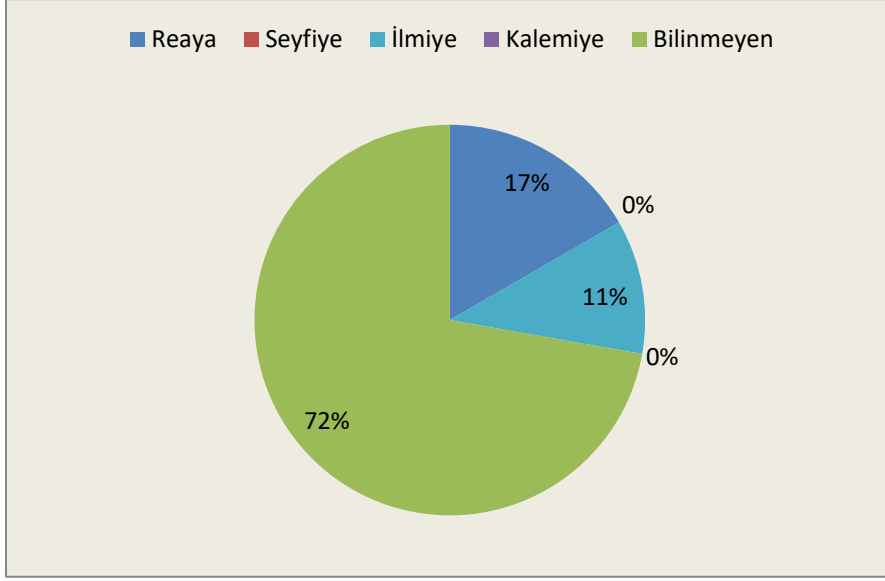
Şekil 82. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Bu ceza türünden itlâk olan mahkûmların din bazında değerlendirilmesi yapıldığında 17 mahkûmun Müslim, 1 mahkûmun da gayrimüslim olduğu görülmektedir.

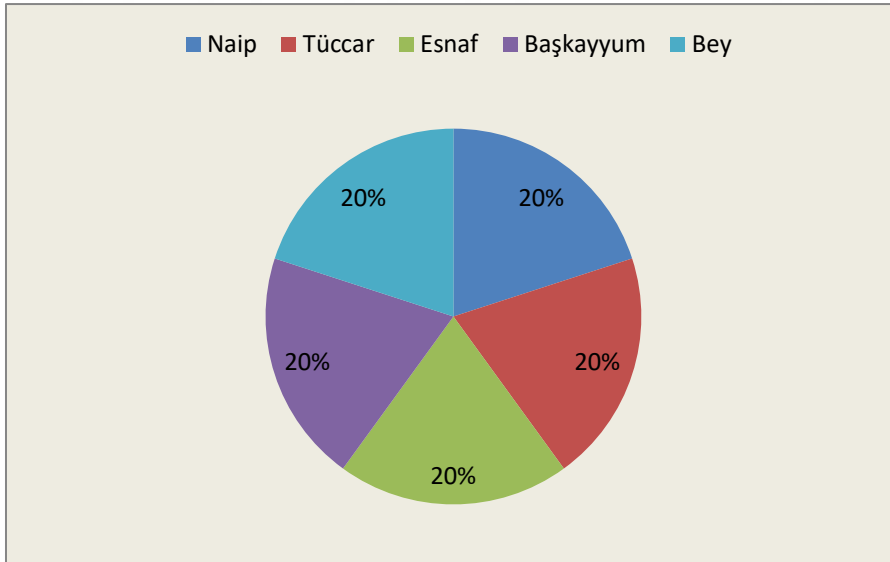
Şekil 83. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların M/GM Dağılımı

İtlâk olan mahkûmların sosyal statüleri incelendiğinde 3 kişinin reaya, 2 kişinin de ilmiye sınıfına mensup olduğu tespit edilmiştir. İlmiye ve kalemiye sınıfına mensup hiçbir mahkûma rastlanılamamıştır.

Şekil 84. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Sosyal Statülerine Göre Dağılımı

Son olarak iskân cezasından ıtlâk olan mahkûmların meslekleri incelendiğinde toplam 5 farklı meslek grubuyla karşılaşılmıştır. Her bir meslek grubuna ait birer mahkûmun bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu meslek grupları arasında ise tüccar, esnaf, baş kayyum, bey ve naip yer almaktadır. 13 mahkûmun ise ne işle meşgul olduğuna dair bir bilgiye rastlanılamamıştır.

Şekil 85. İskân Cezasından İtlâk Olan Mahkûmların Mesleklerine Göre Dağılımı

SONUÇ

195 sayfadan oluşan 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin incelemeye tabi tutulan ilk 100 sayfası, Ocak 1834-Nisan 1837 tarihleri arasında kaleme alınan hükümleri kapsamaktadır. İncelenen kısımda yer alan 497 hükümde 613 mahkûmun bahsi geçmektedir. Mahkûm sayısının hüküm adedine göre yaklaşık % 25 fazla olduğu görülmektedir ki bunun sebebi, bazı suçların birden çok kişi tarafından işlenmesinden kaynaklanmaktadır. Defterin incelenen kısmındaki ceza ve ıtlak hükümleri arasında sadece 1 fark bulunmaktadır. Yani incelenen 39 aylık dilimde cezalandıran ve salıverilen mahkûmların sayıları birbirine eşit denilecek kadar yakındır. Kalebend defterlerinde genel itibariyle mahkûmlar daha fazla ceza türü ile cezalandırılırken bu defterde sadece 6 ceza türüyle karşılaşılmıştır: kalebendlik, manastırbendlik, nefy, cezîrebendlik, zorunlu ikâmet ve iskân. Aslında bahsi geçen bu cezaların hepsi birer sürgün niteliğindedir. Bununla birlikte aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. En önemli farklılık, ceza mahalinin mahiyetidir. Bu ceza mahallerinin küçüklüğü ya da büyüklüğü mahkûmların hareket alanını ve kabiliyetini belirlemektedir. Bu bakımdan en dezavantajlı grubun manastırbend mahkûmları olduğu söylenebilir. Bir diğer fark ise mahkûmların firar girişimlerini önlemede ceza mahallerinden bazılarının diğerlerine göre daha etkili olmasıdır. Bu açıdan kalebend, manastırbend ve cezîrebent mahkûmlarının firar etme ihtimallerinin diğerlerine göre çok daha zor olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında bazı cezaların da kendilerine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Mesela manastırbendlik cezası, manastırların bir Hristiyan mabedi olması nedeniyle sadece gayrimüslimlere verilmektedir. Zorunlu ikâmet cezasında mahkûmlar hizmet etmeleri için çiftliklere yerleştirilmektedir. İskân cezasının belirgin özelliği ise mahkûmlarla beraber ailesi de ceza mahaline gitmek zorunda olmasıdır.

Defterin incelenen hükümlerinde 66 farklı ceza mahali ile karşılaşılmıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nde sadece belli başlı yerlerin ceza mahali olarak kullanılmadığının bir göstergesidir. Ceza mahalleri arasında en çok tercih edilen yer Kütahya olmuştur. Mahkûmların suç işledikleri mahaller arasında ilk sırada İstanbul yer almaktadır. Mahkûmların yaklaşık % 30'unun suç işlediği İstanbul'da oran yüksek olsa da bu şehrin hem

Osmanlı Devlet'inin başkenti hem de nüfus yoğunluğunun diğerlerine göre çok daha fazla olduğu dikkate alındığında gayet normal görülmelidir.

İncelenen hükümlerde bahsi geçen suçların önemli bir kısmının bireysel olarak, bir kısmının ise grup halinde işlendiği görülmektedir. Grup halinde işlenen suçlar daha çok eşkıyalık, zorbalık tarzında ahaliyi huzursuz eden suçlardır. Bu tür suçlara karışan grup üyelerinin hepsine de aynı cezanın verildiği tespit edilmiştir.

Defterde karşılaşılan cezalar Osmanlı Devleti'nde en ufak suçların dahi cezasız kalmadığını göstermektedir. Nitekim bir hükümde yer alan "*edeblerine mukayyid olmayup talebe-i 'ulûmdan if'âl sefihâne olmaları*" ibarelerinden de anlaşılacağı üzere eğlenceye, lükse düşkün olmak, boş işlerle uğraşmak gibi en ufak suçların dahi ceza olarak bir karşılığı bulunmaktadır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde halkın huzurunu sağlamak amacıyla cezaî yaptırımlara önem verildiğinin ve adaletin sağlanmaya çalışıldığının önemli bir göstergesidir. Bunun yanında defterin ilgili kısmında yer alan suçların ilk 3 sıralamasında hilâf-ı rızâ hareket, muğayir-i rızâ hareket ve şirâze-i nizâmı memleket yer almaktadır. Geriye kalan eşkıyalık, ihtilal, fesatlıkla hareket etme, kadına musallat olma, işinde ve görevinde usulsüzlük gibi suçlar ilk 3 suça nazaran daha az oranda işlenmiştir. Bunun yanı sıra deftere kaydedilen suçların geneline bakılacak olursa adam öldürme, yaralama gibi suçlarla karşılaşılmamıştır. Dolayısıyla defterde yer alan suçlar bu suçlara göre daha hafiftir.

Hükümlerde bahsi geçen mahkûmların isimlerinden yola çıkılarak Müslim ya da gayrimüslim oldukları belirlenebilmektedir. İsimleri geçen 613 mahkûmdan 470'inin Müslim, geriye kalan 143'ünün de gayrimüslim olduğu görülmektedir. Ayrıca gayrimüslim mahkûmların hangi milletten oldukları defterde genellikle kaydedilmemekle birlikte 18'inin Rum, 7'sinin Ermeni ve 3'ünün Yahudi olduğu tespit edilebilmiştir.

Mahkûmlar arasında kadınların yok denecek kadar az oldukları belirlenmiştir. 613 mahkûmdan sadece 3'ünün kadın olması, onların suç işlemekten kaçındıklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte toplumun bakış açısında önemlidir. Kim her ne suç işlerse işlesin toplumun tepkisiyle karşı karşıya kalmaktadır. Fakat kadınlar suça karıştıklarında bu tepkilerin kınamaların oranlarının erkek suçlulara göre daha büyük olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu gibi sebeplerden ötürü de kadınların suç işlemekten kaçındıkları akıllara gelmektedir.

Sosyal statülerine göre mahkûmlardan % 29'unun reaya, % 8'inin seyfiye, % 6'sının ilmiye ve % 1'inin de kalemiye sınıfına ait oldukları tespit edilmiştir. Geriye kalan % 56'lık

kısımındaki mahkûmların ise hangi sosyal statüye sahip olduklarına dair bir bilgiye ulaşamamıştır. Bazı mahkûmların sosyal statüleri, verilen ceza türünün belirlenmesinde de etkili olmuştur. Bey olan mahkûmların hemen hemen hepsine meks ü ikâmet cezasının verilmesi bu iddiayı desteklemektedir. Mahkûmların günlük hayatta uğraşları incelendiğinde ise çok çeşitli mesleklerle karşılaşmakla birlikte en çok bey, tüccar ve esnaflarla karşılaşmıştır. Din adamları içerisinde de en çok rahiplerin suç işledikleri görülmektedir.

Suçlulara cezalar verilirken herhangi bir mahkûmiyet süresi belirtilmemiştir. Bunun yerine hükümlerde geçen “müddet-i nefisi hayli vakt aldı, ihtiyârlığı ve hastalığından dolayı düçâr bir hâlde, ‘iyâl ü evlâdı sefil ve sergerdân, ıslâh-ı nefis, ferîk terbiye olmasından dolayı, merhameten” gibi ifadeler, mahkûmların salıverilme sebeplerini açıklamaktadır. Bununla beraber ıtlak olunan Müslüman mahkûmlar için eşleri, ailesi, arkadaşları gibi kişilerin, gayrimüslimler için ise mensup oldukları cemaat liderlerinin imzalı bir arzuhali Divân-ı Hümayûna götürmesi sonucunda ıtlak işlemi gerçekleşmektedir. Bununla beraber ıtlak olan mahkûmlara memleket işlerine karışmamak, belirlenen mahallere ayak basmamak gibi şartların da koşulduğu tespit edilmiştir

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynağı

BOA, A.DVNS,KLB.d., no.40.

Araştırma Kaynakları

AKBULUT, İlhan, “İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar”, **Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.52, İstanbul 2003, s.167-181.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, “Ebu’s-suûd Efendi”, **DİA**, C.10, İstanbul 1994, s.365-371.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, “Dürerü’l Hükkâm”, **DİA**, C.10, İstanbul 1994, s.27-28.

Akman, Mehmet, **Osmanlı Devletinde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, İstanbul 2004.

AKSIN, Ahmet, Süha Oğuz Baytimur, “25 Numaralı Kalebend Defteri ve Tanıtımı Osmanlı Sosyal Tarihi Bakımından Önemi”, **XV. Türk Tarih Kongresi**, C.9, S.15, Ankara 2006. s.793-812.

ALAKUŞ, Murat, **BOA 6 (H.1151-1152/M.1739) VE 31 (H.1221-1222/M.1806-1807) Numaralı Kalebend Defterleri (İnceleme ve Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2016.

ALEMDAROĞLU, Şahin, **11 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-196) H. 1166-1167 / M. 1753-1754 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2018.

ALGÜL, Faruk, 11 Numaralı Kalebend Defteri'ne (H.1167-1169 / M. 1754-1756)Göre Suç Ve Suçlu Profili", **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul 2019.

ALTINÖZ, İsmail, "The Kalebends of Varna Fortress Confinement in the Second half of the 18th Century", **Bulgarian Historical Review**, S.1, Aralık 2020, s.114–160.

ALTINÖZ, İsmail, "Osmanlı Devleti'nde Kalebendlik Cezasının İnfazına Dair Notlar", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.20, S.1,Ocak 2021, s.269-288.

APAYDIN, H. Yunus, "Siyâset-i Şer'iyye", **DİA**, C.10, İstanbul 2009, s.299-304.

AVCI, Mustafa, **Osmanlı Ceza Hukuku**, Konya 2008.

AYDIN, Mehmet Akif, "Osmanlı Hukukunun Genel Yapısı ve İşleyişi", **Türkler**, C.10, Ankara 2002, s.15-20.

AYDIN, Mehmet Akif, **Türk Hukuk Tarihi**, Beta Yayınları, İstanbul 2018.

BARDAKOĞLU, Ali, "Had", **DİA**, C.14, İstanbul 1996, s.547-551.

BAŞOĞLU, Tuncay, "Ta'zîr", **DİA**, C.40, İstanbul 2011, s.198-202.

BAYRİMUR, Suha Oğuz, "Osmanlı Devleti'nde Kalabend ve Sürgün Cezalarının Uygulamaları ile Mahkûmların Serbest Bırakılmaları 1789-1839", **II. Türk Hukuk Tarihi Kongresi**, C.1, İstanbul 2016, s. 831-852.

BEYDİLLİ, Kemal, "Vak'a-i Hayriyye", **DİA**, C.42, İstanbul 2012, s. 454-457.

BİLGİN, Vejdi, "Klasik Dönem Osmanlı Hukuk Düşüncesinin Temel Özellikleri", **Türkler**, C.11, Ankara 2002, s.52-60.

CANATAR, Mehmet "Osmanlı Devleti'nde Kavaslar ve Kavas Teşkilatı", **İlmi Araştırmalar Dergisi**, S.4, 1997, s. 67-88.

CANDAN, Rabia Beyza, “1840 Tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun İncelemesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.1, 2015, s.63-81.

CİN, Halil-Ahmet Akgündüz, **Türk Hukuk Tarihi**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, C.1, İstanbul 1995.

ÇERİBAŞ, **33 Numaralı Kalebend Defteri (s.1-133/H-1227-1229/M-1812-1814)(Metin ve İnceleme)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2018.

ÇERİBAŞ, Volkan, “Kalebend Defteride Geçen Suç ve Ceza Türleri: 33 Numaralı Kalebend Defteri Örneği”, **Journal History Studies**, C.10, S.9, Aralık 2018, s.85-102.

DAŞ, Esra, **37 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-147) H. 1238-1239/M. 1823-1824 Yılları Arasında Osmanlı Devleti’nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2010.

ERDOĞAN, Mustafa Cengiz, **33 Numaralı Kalebend Defteri (s.134-264)(Evâhir-i Rabiü'l-âhir 1229- Şevval 1230) (Muharrem. 1814-1815 (Metin ve İnceleme)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.

GENÇ, Hakan, **35 Numaralı Kalebend Defterine Göre (1818 - 1819)Osmanlı Devleti’nde Suç Ve Suçlu Profili**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.

GÜNDÜZ, Tufan (Ed.), **Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı**, Grafiker Yayınları, İstanbul 2016.

İHSANOĞLU, Ekmeleddin, **Osmanlı Devleti Tarihi**, Zaman Yayınları, C.2, İstanbul 1999.

İNALCIK, Halil, “Türk Tarihinde Töre ve Yasa Geleneği”, **Doğu-Batı Yayınları**, S.13, Kasm-Aralık-Ocak 2000-2001, s.157-175.

KAŞIKÇI, Osman, "Osmanlı Medenî Kanunu: Mecelle", **Osmanlı**, C.6, Ankara 1999, s.519-532.

KARA, Melahat, **18 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 147- 290) H. 1190-1191/M. 1176-1777 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Suç, Suçlu ve Cezalar(Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.

KARPAT, Kemal H., **Osmanlı Nüfusu 1830-1914**, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

KIRAYİT, Yunus, “Osmanlı Devleti’nde Sürgün ve Kalebend Cezaları: Magosa Kalesi Örneği (18. Yüzyıl)”, **İlmî Araştırmalar Dergisi (Journal of Orjental Scientific Research)**, C.15, S.1, Haziran 2023, s.336-356.

KOCA, Uğur, **17 Numaralı Kalebend Defterine Göre 1182-1188 (M. 1768-1774) Yıllar Arasında Osmanlı Devletinde Suç, Suçlu, Hapishaneler ve Cezalar**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2015.

KURU, Levent, “18. Yüzyıl’da Gelibolu ve Civar Kalelerde Sürgün ve Kalebendlik”, Prof. Dr. Ramazan Gülendamlar (Ed.), **Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildiriler**, Çanakkale 2013, s.196-204.

OCAK, Ahmet Yaşar, **Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler (15- 17. Yüzyıllar)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2013.

ÖZCAN, Abdulkadir, **Atam Dedem Kanunu: Kanunname-i Al-i Osman**, Kronik Yayıncılık, Haziran 2017.

ÖZTÜRK, Osman, “Osmanlılarda Tanzimat Sonrası Yapılan Hukuk Alanında, Hukuki çalışmalar ve Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye”, **Osmanlı**, C.6, Ankara 1999, s.504-518.

SAMİ, Şemsettin, **Kamus-ı Türkî**, Şifa Yayınları, İstanbul 2016.

SEZGİN, Hale, **21 Numaralı Kalebend Defterine Göre 1182-1188 (M. 1768-1774) Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Suç, Suçlu, Hapishaneler ve Cezalar**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2022.

ŞAHİN, Fatma, **11 Numaralı Kalebend Defterine Göre (S. 1-196) H. 1166-1167 / M. 1753-1754 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2017.

ŞEN, Murat, "Osmanlı Hukukunun Yapısı", **Osmanlı Ansiklopedisi**, C.6, Ankara 1999, s.327-339.

TOKU, Zeynep, **34 Numaralı Kalebend Defterine Göre (s. 1-106) H. 1230-1231 / M. 1815-1816 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Suç, Suçlu ve Cezalar (Değerlendirme-Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.

TÜRKMEN, Zekeriya, "Kuleli Vak'ası", **DİA**, C.26, Ankara 2002, s.356-357.

UZ, Ramazan, **24 Numaralı Kalebend Defterine (h. 1203 – 1205 /m. 1788 – 1790) Göre Osmanlı Devleti'nde Suçlar, Suçlular ve Cezalar (Değerlendirme ve Metin)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2017.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984.

ÜNAL, Mehmet Ali, **Osmanlı Tarih Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, İstanbul 2011.

ÜNLÜ, Mucize, Volkan Çeribaş, "Kalebend Defterlerine Göre Osmanlı'da Kadın Mahkûmlar 1800-1815", **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, C.6, S.16, 2019, s.535–553.

VAROL, Muharrem, “Kahramanlıktan Kalebendliğe Kuleli Vakasının Baş Aktörü Süleymaniyeli Şeyh Ahmed’e Dair Bilinmeyenler,” **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S.35 (2015/1), Haziran 2015, s.97-143.

İnternet Adresleri

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Arama/Arama.aspx>. (Erişim Tarihi: 09.10.2023).

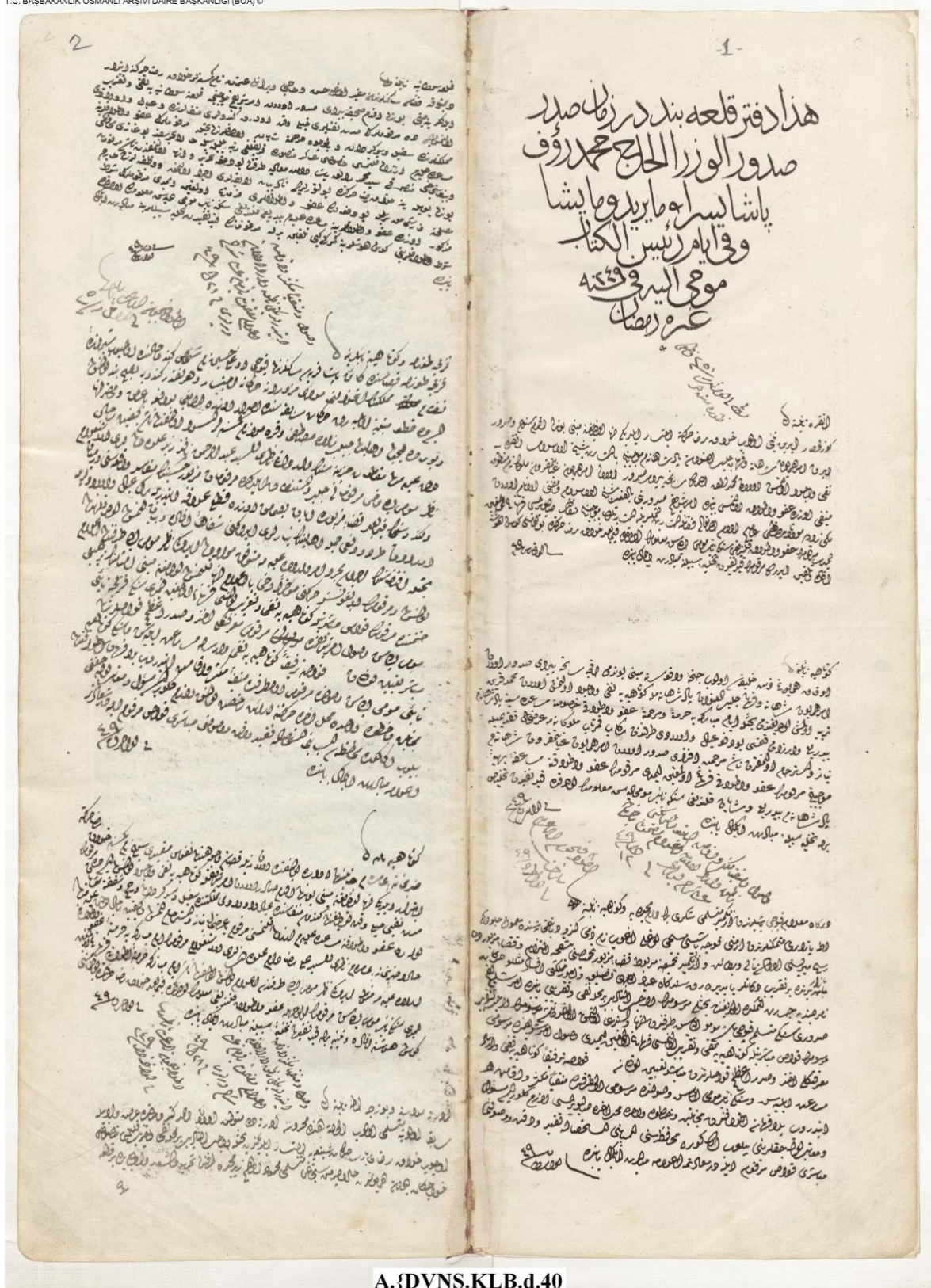

EKLER

EK-1. 40 Numaralı Kalebend Defteri'nin Kapak Sayfası

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

EK-3. Nefy (Sürgün) Mahkûmları

İsim	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Agop	GM	Ermeni Kocabaşı	İstanbul (Adapazarı)	Kütahya	Pazar yerinde izinsiz, ruhsatsız dükkân açmak
Hüseyin	M	-	Kızılca Tuzla	Kütahya	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Mehmed	M	Hafız	Bursa (Yenişehir)	Ankara	İhtilal misüllü hareket
Ali	M	-	Konya (Seydişehir)	Çankırı	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim, Ohannes	M	-	İstanbul	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
	GM				
Ablak oğlu molla Ahmed, Timur oğlu Osman, Çavuş oğlu Mehmed	M	Meyhaneci	Gediz	Çanakkale	İçkinin içine yabancı madde karıştırmak
Recep oğlu Ali ve Bektaş oğlu Musa	M	Meyhaneci	Gediz	Bolu	İçkinin içine yabancı madde karıştırmak
Sağır Emin	M	-	Kızılca Tuzla	Edirne (Keşan)	Fakire fukaraya zulmetmek
Tatar emin	M	-	Ayvalık	Malkara	-
Hacı Mustafa	M	-	Narlı köyü	Bursa	-
Agop	GM	Mültezim	-	Bilecik	Eşkriyalık, yalancılık
İbrahim ve Sadık	M	Reaya	Bursa	Kütahya	Fakire fukaraya zulmetmek
Hamid	M	Müderres	Kars	Sinop	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Halil	M	Hafız	Kars	Canik(Samsun)	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Mısırlı İbrahim	M	Tımarlı sipahi	Bursa	Niğbolu	Fakire fukaraya zulmetmek
-	GM	-	Niğde	Yozgat	Muğayir-i rızâ hareket
Hacı paşa, Osman	M	Reaya	Kalecik	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Reaya	Kalecik	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
Hatipoğlu hafız mehmed	M	Hafız	Kalecik	Keşan (Edirne)	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	Reaya	Kocaili	Çanakkale	Ahalinin huzurunu bozmak, Şiraze-i nizâmı memleket
Sarı Hamza, Mehmed	M	Reaya	Karaman (Akçaşehir)	Aksaray	Yalancılık, Hilâf-ı rızâ hareket
Musa, Hüseyin	M	-	Karasu	Ankara	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Hafız Mehmed	M	Hafız	İskenderiyye	Balıkesir	Hilâf-ı rızâ hareket
Gökmen Hüseyin	M	-	Kengri (Koçhisar)	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmet Halim	M	Müftü	Çorum	Kütahya	Hilâf- ı rızâ hareket
Havi oğlu Ahmed ve Satır oğlu Ahmed	M	-	Kırşehir (Mucur)	Kütahya	Şiraze-i nizâm-ı memleket, ihtilal
-	M	Esnaf	İstanbul	Kumkale (Çanakkale)	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Hacı Hasan	M	Tüccar	Edremit	Gelibolu	-
Evliya Hüseyin Sahib oğlu Ali	M	-	-	Bolu	-

Bektaş oğlu Musa					
Mehmet	M	Reaya	Akçaabat	Gelibolu	Eşkîyalık, vergide usulszlük, şîrâze-i nizâm-ı memleket
Satroğlu Emin	M	-	Erdek	Sivas	Muğayir-i rızâ hareket
Seyid	M	Voyvoda	-	Tekirdağ	Nizamı bozacak kusurlu hareketlerde bulunmak
Nikoghos	GM	-	Ekice	Erzincan	Muğayir-i rızâ hareket
Yorik merg	M	-	Çeşme	-	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Abdulkadir, Kahveci ve Nikola	1M 2 GM	Asker Kahveci	Çeşme	-	Çiftliklerde inhilal ve efsad misüllü bulunmak
Esseyyid Ali Rıza	M	Darbhane i Amire nazırı	İstanbul	Lareniye	İşinde usulsüzlük
Hacı Ali	M	Bey	Niş	Adana	İhtilal, şîrâze-i nizâm-ı memleket
Osman Bey	M	Bey	Bozcaada	Ankara	Gasp
Yezid kontus Ve kostandi	GM Rum	Mültezin	Sakız Adası	Kuşadası	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	Konya (Karapınar)	Afyon Karahisar	Hilâf-ı rızâ hareket
Kel Mehmet	M	-	-	Ankara	Tatil ve iptali
Aziz oğlu Mustafa ve Koca Hacı Oğlu Ali	M	-	Ankara	Çankırı	Cünhâ-i vaka
-	M	-	İstanbul	Tekirdağ	Muğayir-i rızâ hareket
Bani	GM	Tüccar	İzmir	Edirne	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Sadrazam kavası	İstanbul	-	Görevinde usulsüzlük
Osman	M	Sadrazam kavası	İstanbul	Gelibolu	Haksız kazanç elde etmek
Yafes	GM	Tüccar vekili	-	Filye	Hilâf-ı rızâ hareket
Zeğn atik Sabık Hacı	M	-	-	Kütahya	Muğayir-i rızâ hareket
Tahir, Abdulkadir	M	-	-	Ruscuk	Cünhâ-i vaka
Sadık sahib	M	Voyvoda	İstanbul	Gelibolu	Görevinde usulsüzlük
Sabık Emin	M	-	Malatya (Bozlut)	Canik	Hilâf-ı rızâ hareket
Kör Alemdar	M	Mutasarrıf		Dimetoka	İhtilal
İbrahim	M	-	İnegöl	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Emin, Halil	M	Mütesellim vekili	Bozgun	Canik	Fakire fukaraya zulmetme
Derbend oğlu Bilal	M	Muhtar	Kastamonu	Çanakale	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	Reaya	Nurili	Gelibolu	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Esved oğlu Eshad	M	-	Bozlak	Kayseri	Muğayir-i rızâ hareket

Uhlis	GM	-	İstanbul	Kocaili	Muğayir-i rızâ hareket
				Trabzon	
Vamika	GM	-	Girne	Buca	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed Sadık	M	Sadrazam kavası	Kulu (Konya)	Alanya (Antalya)	Görevinde usulsüzlük
-	M	Bey	Afyon	Dimetoka	Eşkiyalık
-		Bey	Karahisar		
Kara Mustafa, Musa, Abid, İdris	M	-	Keşan (Edirne)	Konya	Eşkiyalık
Mehmed	M	Mutasarrıf	Akçaili	Çanakkale	Muğayir-i rızâ hareket
-	GM	Mültezim	Şen köyü	Balıkesir	Muğayir-i rızâ hareket
Mustafa	M	Seyyid	Afyon	Çorum	Hilâf-ı rızâ hareket
Hasan Yazıcı, Yusuf yazıcı	M	-	Dimetoka	Kofu	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim Yazıcı, Kara Osman	M	-	Dimetoka	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı İbrahim	M	-	İstanbul	Bursa	İşinde usulsüzlük
Agor ve külüs	GM	Rahip	Kars	Malatya	Muğayir-i rızâ hareket
Osman	M	-	Kalecik	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	Tüccar	İstanbul	Çanakkale	İşinde usulsüzlük
Ali	M	-	Bolu	Kütahya	Belgede sahtecilik
-	GM	Rahip	İstanbul	Alaşehir	Hilâf-ı rızâ hareket
Hemaş oğlu Emin	M	-	Isparta	Kütahya	Şiraze-i nizâm-ı memleket
-	M	Madeni Hümayunda Amele	-	Afyon karahisar	Muğayir-i rızâ hareket, İşinde usulsüzlük
Yorgi	GM Yahudi	Meyhaneci	-	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket, Muğayir-i rızâ hareket
Bigildei	GM Rum	-	-	Akçaili	Efsad misillü hareketler Serserice tavırlar
Sağır Memiş, Mehmed, Kör Musa, Hasan	M	-	Bursa	Çankırı	Şiraze-i nizâm-ı memleket
İsmail, Mustafa, Ferikoğlu İsmail	M	-	-	İstanbul	Hilâf-ı rızâ hareket
Taşkınoğlu Mustafa	M	Muhtar	Isparta	Çanakkale	Fakire fukaraya zulmetme, hırsızlık
-	GM	Amele	İstanbul	Ankara	Muğayir-i rızâ hareket
-	GM	Rahip	Amasya	Kayseri	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Esnaf	İstanbul	-	Hilâf-ı rızâ hareket

Hüseyin	M	Asker	Ankara	Kütahya	Görevinde usulsüzlük
Hacı Mehmed	M	Ayan	Bolu	Çanakkale	Şiraze-i nizâmı memleket
Sirozlu Foga	GM Rum	Tüccar	İstanbul	Adana	İşinde usulsüzlük
Rendikos	Gm	-	Sürmene	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
Edhem	M	Kâtip	-	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket, Muğayir-i rızâ hareket
Karıncaoğlu Karabik	M	-	Kocaeli	Kütahya	Öşürde usulsüzlük
-	M	Voyvoda	Kocaeli	Afyon	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	Voyvoda	Kocaeli	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Abidin	M	Sadrazam kavası	İstanbul	Çanakkale	Muğayir-i rızâ hareket
Mehmed	M	-	İstanbul	Tekirdağ	Hasmıyla arasında kavga ıkması
İbrahim ve arkadaşı	M	Kasab	İstanbul	Bolu	Muğayir-i rızâ hareket
Ömer	M	-	Ankara	Afyon	Muğayir-i rızâ hareket
-	M	Müderis	İstanbul	Kıbrıs	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	-	İstanbul	Bursa	Muğayir-i rızâ hareket
-	GM (Rum)	Tüccar	İstanbul	Dimetoka	Fakire fukaraya zulmetmek
Kurukba	GM	-	İstanbul	Tekirdağ	Ticarette usulsüzlük, Muğayir-i rızâ hareket
Fırıncı oğlu Karabeg	M	-	Kocaili Yuvacık	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali	M	Ayan	Hamid Sancağı	Konya	Fakire fukaraya zulmetmek
Ahmedin Karındaşı Ali	M	Ayan	Hamid sancağı	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	-	Trabzon	Belgede sahtecilik
Hacı Mehmed	M	-	Kayseri	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Ahmed	M	-	-	Limni Adası	Hilâf-ı rızâ hareket
Hasan	M	Amele	İstanbul	Afyon	İşinde usulsüzlük
Ahmed, uzun İsmail oğlu Hacı Ali	M	-	Bolu	Tekirdağ	Fesatlıkla hareket etmek
-	GM	Tüccar	Filyos (Zonguldak)	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
İsmail, Mustafa	M	-	İstanbul	Kütahya	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Emin, Vahab	M	Bey Kethüda	Afyon	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
Abdullah	M	Katib	-	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	-	Hadim	Eşkryalık

Abdurrahman, Osman	M	Muhtar	-	Kütahya	Şiraze-i nizâm-ı memleket
		Kâtip			
Talib	GM	-	-	Nevşehir	Çarşı, pazarda huzursuzluk
Kemal	M	Tüccar	İstanbul	Nevşehir	Fesatlıkla hareket etmek
-	M	-	İstanbul	Canik	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Ahiçoş	GM	Tüccar	İstanbul	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Simoyun	M	Tüccar	İstanbul	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed, Abdulkadir	M	-	-	Kayseri	Hilâf-ı rızâ hareket
Taşcıoğlu Said	M	-	-	Konya	Muğayir-i rızâ hareket
Mahmud	M	-		Sivas	Fesatlıkla hareket etmek
Aziz, Abdüllatif	M	-	İstanbul	Selanik	Fesatlıkla hareket etmek
Mustafa	M	Şeyh	İskenderun	Aydın	Cünha-i vaka
Anastos	M	-	İstanbul	Aydın	Hilâf-ı rızâ hareker
Ali paşa	M	Mütesellim	İskenderun	Trabzon	Hilâf-ı rızâ hareker
Nazif	M	Hafız	-	Ünye	Cünha-i vaka
Abdulkaki	M	Seyyid	Kayseri	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareker
Hacı Halil	M	-	Nevşehir	Afyon	Hilâf-ı rızâ hareker
-	GM	-	İstanbul	İşkodra Adası	Hilâf-ı rızâ hareker
-	GM	-	İstanbul	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareker
Ali	M	Şeyh	İşkodra Adası	Güzelhisar (Aydın)	Hilâf-ı rızâ hareker
Ahmed, Osman	M	Seyyid	İstanbul	Çanakkale	Çarşı, pazarda huzursuzluk
-	M	Kapıcıbaşı	Edirne	Kütahya	Görevinde usulsüzlük
Anastas	GM Rum	Tüccar	İstanbul	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareker
Karazade Memiş, Yakub	M	-	Konya	Trabzon	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Dimitri	GM	-	Edirne	Aydın	Hilâf-ı rızâ hareker
-	GM	-	Kıbrıs	Tunus	Hilâf-ı rızâ hareker
Mustafa	M	-	Kırşehir	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareker
Mustafa	M		-	Kütahya	Cünha-i vaka
İsanhas	GM		-	-	Hilâf-ı rızâ hareker
Agon	GM	-	Erzurum	Kars	Gösteriş içinde olmak, Muğayir-i rızâ hareket
Ali nam	M	-	İstanbul	Çanakkale	Muğayir-i rızâ hareket

EK-4. Nefy Cezasından İtlak Olan Mahkûmlar

İsim	M/GM	Meslek	Suç Mahali	Ceza Mahali	Suç Türü
Mehmed Latif	M	Naip	Güzelhisar (Aydın)	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed Faruk	M	-	İstanbul	Kütahya	Cünha-i vaka
Hasan, Hacı Osman	M	-	Dimetoka	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Tukas	GM	-	Kütahya	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed Namık Hacı	M	- Hazine Müdürü	Karaman İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
	M			Malkara (Tekirdağ)	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Ali	M	Ayan	Isparta	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	Rahip	İzmit	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali Bey	M	Bey	-	Tokat	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	Ayan	Isparta	Bolu	Muğayir-i rızâ hareket
Abdurrahman	M	Yorgancı (Esnaf)	İstanbul	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	İstanbul	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
İmamzade	M	Sarraf	Adana	Kayseri	Hilâf-ı rızâ hareket
Hasan	M	Müftü	Çorum	Amasya	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim	M	Derviş	İstanbul	Tire (İzmir)	Zaman mekteb başlığı töhmetiyle
Ahmed	M	Mütesellim	Edirne	Bozcaada	Hilâf-ı rızâ hareket
Ebubekir	M	Reaya	İstanbul	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	Kahveci (esnaf)	İstanbul	-	Cünha i vaka
Şeyh Ali Baba	M	Şeyh	Ankara (Saray Gazi)	Konya	Bektaşilik töhmetiyle
Hacı Alizade	M	Voyvoda	Çandarlı (İzmir)	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Hüseyin	M	Naib	Cuma pazarı (Trabzon)	-	Hilâf-ı rızâ hareket
Agob	GM	Kocabaş	Kocaeli	Kütahya	Su-i hareket
Ahmed	M	Yorgancı (esnaf)	İstanbul	Ankara	Su-i hareket
Abidin	M	-	İstanbul	-	Cünha-i vaka
Mustafa	M	-	Zile (Tokat)	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed Salih	M	Lağımçı Asker	İstanbul	Bayındır (İzmir)	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Hafız	Beyşehir (Konya)	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Abdullah	M	Öğrenci	Ankara	Malkara (Tekirdağ)	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	Ayan	Seydişehir (Konya)	Çankırı	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim Bey	M	Voyvoda	Erzincan	Aksaray	Hilâf-ı rızâ hareket
Ache Nikolos	GM	Zımmi Reaya	Foça (İzmir)	Dimetoka	Muğayir-i rızâ hareket
-	GM	-	İstanbul	-	Muğayir-i rızâ hareket
Kürekçi Agob	GM Ermeni	Mültezim	Bursa	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
David	GM	-	Filyos (Zonguldak)	Tekirdağ	Cünha i vaka
Sakız Emin	M	Reaya	Kızılca tuzla	Keşan (Edirne)	Hilâf-ı rızâ hareket
Kapıcı oğlu Hüseyin Sağır Emin	M	-	Kızılca tuzla Kızılca tuzla	Kütahya Keşan /Edirne)	Hilâf-ı rızâ hareket Hilâf-ı rızâ hareket
	M	Reaya			
Teşhirli tatar Emin	M	-	Kızılca tuzla	Malkara (Tekirdağ)	Hilâf-ı rızâ hareket
İsmail	M	-	-	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Mustafa	M	Reaya	Kızılca Tuzla	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
Yargucu	GM	Esnaf	-	-	Muğayir-i rızâ hareket
Aylak oğlu Ahmed, Timur oğlu Osman, çavuş Oğlu Mehmed	M	-		Çanakkale	Gizli saklı işler çevirmek

İmameci Ali	M	Esnaf	İstanbul	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	-	Tekirdağ	Muğayir-i rızâ hareket
Kel İsmail	M	Kahveci	İstanbul	-	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Halid	M	Aşiret Beyi	İstanbul	Kastamonu	Öşürde usulsüzlük
-	GM	Rahip	Konya Çavuş köyü	Dimetoka	Muğayir-i rızâ hareket
Satır oğullarından Sağır Ahmed, Mustafa	M	-	Kars	Sivas	Hilâf-ı rızâ hareket
Dede oğlu Ahmed, Satır Ahmed	M	Reaya	Kırşehir	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı İbrahim, Sadık	M	Bey	Bursa	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Ermenekli Veli Mehmed	M	Reaya	Konya Ermenek	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	-	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
Kantaroğlu İbrahim	M	-	İstanbul	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Sadık Bey, Hüseyin	M	Bey	-	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	Reaya	Foça ili	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	Adana	Edirne	Hilâf-ı rızâ hareket
Halil	M	Müftü	Kars	Samsun (Canik)	Hilâf-ı rızâ hareket
Vaiz zade Hamid	M	Vaiz	Kars	Sinop	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali Rasim	M	-	Kahramanmaraş (Erçene)	Selanik	Hilâf-ı rızâ hareket
Erzurumlu Hüseyin Mehmed Halim	M M	- -	İstanbul -	Adayı kebir Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket, Cünha i vaka
Gök Hüseyin	M	-	Antalya (Alanya)	Bozcaada	Muğayir-i rızâ hareket
Sarı Mustafa	M	Muhtar	-	Sakız	Cünha i vaka
Hacı Halil Osman	M	-	-	Limni	Hilâf-ı rızâ hareket Hilâf-ı rızâ hareket
	M	Sadrızam kavası	Niğde	Gelibolu	
Pazukolnos	GM Rum	Mültezim	Sakız	Kuşadası	Hilâf-ı rızâ hareket
Sarı Ahmed Oğlu Mehmed	M	Reaya	Bolu (Akçaşehir)	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
Hüseyin	M	Reaya	Karasu (Sakara)	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
-	M	-	Bursa	Niğbolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Bani nam	GM	Tüccar	İzmir	Adana	Hilâf-ı rızâ hareket
Cemil	M	Voyvoda	Konya	Afyonkarahisar	Hilâf-ı rızâ hareket
Aziz oğlu Mustafa	M	-	Konya (Karapınar)	Çankırı	-
Hacı hasan	M	Tüccar	Kazan ili	Gelibolu	Şiraze-i nizâm-ı memleket
-	GM	Tüccar	Edremit	Bozcaada	Borcuna sadık kalmamak
Aşıkoğlu İbrahim	M	-	Ünye	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Sabık sahib	M	Voyvoda	Ekin	Gelibolu	Hilâf-ı rızâ hareket
Sabık hacı Emin	M	Mütesellim Vekili	-	Canik	Muğayir-i rızâ hareket
Komilos	GM	-	-	-	Muğayir-i rızâ hareket
Udhak	GM Ermeni	-	Bozlak (Şanlıurfa)	Kayseri	Hilâf-ı rızâ hareket
Ali	M	-	İstanbul	Gelibolu	Bektaşilik iddiasında bulunmak
Alemdar	M	-	Selanik	Dimetoka	İhtilal
Bilal	M	-	Kastamonu	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı İbrahim	M	-	Limni Adası	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Abdi	M	Çavuş	-	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed Sadık	M	Esnaf	İstanbul	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Mustafa	M	Hancı	İstanbul	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Ahmed	M	-	İstanbul	Bursa	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim	M	Esnaf	İstanbul	Bartın	Hilâf-ı rızâ hareket
Ahmed	M	-	İstanbul	Viranşehir (Şanlıurfa)	Hilâf-ı rızâ hareket
Kel Ömer	M	(Çarıkçı) Esnaf	İstanbul	Borlu	Hilâf-ı rızâ hareket

İbrahim	M	(Taşçı) Esnaf	İstanbul	Sinop	Hilâf-ı rızâ hareket
İbrahim	M	-	İstanbul	Bartın	Hilâf-ı rızâ hareket
Mehmed	M	Esnaf	İstanbul	Kastamonu	Hilâf-ı rızâ hareket
Mülazım Mehmed	M	Sadrâzam kavası	-	-	Hilâf-ı rızâ hareket
Hacı Mehmed	M	-	Çanakkale	Tekirdağ	Hilâf-ı rızâ hareket
Hatipoğlu Hafız Mehmed	M	Hafız	Kalecik	Keşan (Edirne)	Hilâf-ı rızâ hareket
Esseyid Ahmed	M	-	Kayseri	Konya	Hilâf-ı rızâ hareket
Yorgi ve Anestaş	GM	Tüccar Tüccar	İstanbul	Dimetoka	Ticarette usulsüzlük
Yorgi	GM	-	-	Afyon	İşinde usulsüzlük
Nikoghos	GM (Ermeni)	Mütemekkin	-	Erzincan	Muğayir-i rızâ hareket
Ayan Mehmed	M	Ayan	Akçaili	Çanakkale	Hilâf-ı rızâ hareket
Kocabaş ve oğlu	GM	Aşçı	Balıkesir (Erdek)	İstanbul	Şiraze-i nizâm-ı memleket
Seyyid Ali	M	Ayan	İstanbul	Laren	Hilâf-ı rızâ hareket
Ehik	GM (Rum)	Mütemekkin	Gelibolu	Balıkesir	Hilâf-ı rızâ hareket
Yusuf ve Yahudeyn	GM (Yahudi)	-	-	Dimetoka	Hilâf-ı rızâ hareket
Hüseyin	M	-	Viranşehir (Şanlıurfa)	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
Kigorg	GM	Tüccar	İstanbul	Çanakkale	Muğayir-i rızâ hareket
-	Gm (Rum)	-	Edirne	Edirne	Hilâf-ı rızâ hareket
Hamestui	GM (Rum)	Mütemekkin	Düzceada	Düzce	Hilâf-ı rızâ hareket
Milyanus	GM	Rahip	Yenişehir	Ankara	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	Mütemekkin	-	Kütahya	Hilâf-ı rızâ hareket
-	GM	Tüccar	İstanbul	Mağusa	Muğayir-i rızâ hareket
İbrahim	M	Kethüda	İstanbul	-	Hilâf-ı rızâ hareket

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

Aksaray Üniversitesi Tez DeğerlendirmeFormu		
Öğrencinin AdıSoyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapakta ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyormu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek hertürlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabulederim.

Öğrencinin imzası